kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-9532

SAYI: 16 TEMMUZ 1996

100.000 TL. (KDV DAHİL)

"ŞEY"İMİZE NE DİYORUZ?

erkekler de terkedilir

perihan mağden'den

GÖNÜL YAZAR

TOPUKLU AYAKKABI

giysek bir türlü...

kadınların galatasaray'ı

Merhaba,

Galatasaray'da yaklaşık üç yüz kayıbı arayanların 27 Mayıs 1995'ten beri sürdürdükleri yarım saatlik oturma eylemi, artık pek çok muhalif kişinin, kurumun sahip çıktığı bir mücadele haline geldi. Biz, kapak sayfalarımızda başından itibaren Galatasaray'a her hafta düzenli gelen bir grup kadından söz ediyor, onların politika yapış tarzlarını aktarmaya çalışıyoruz.

Bu ay bizim için yine çok hareketli geçti, önce İskenderun, sonra da Ankara'daki okur toplantılarına katıldık. İskenderun'dan Nuran Bilgin, "Okuyucu toplantısını alnımızın akıyla gerçekleştirdik. Her tür meslek grubundan kadın, sorunlarımızı yenebilmek için birlikteliğin gerektiğini vurguladı," diye anlatıyor toplantıyı. Mersin'de, Akkuyu Nükleer Santrali'ne karşı yapılan şenlikte ise, okurlarımızla sahbet etme fırsatı bulduk. Adana Üniversitesi Sinema Klubünün (Sinek) düzenlediği bir tartışmada *Pazartesi*'yi tanıtma ve feminizm üzerine tartışma imkânım bulduk. Çukurova'daki bu programları düzenleyen başta Ayşegül Kanat olmak üzere bütün okurlarımıza teşekkür ederiz. Ankara'da ise pek çok yeni okurla tanışma olanağı bulduk.

Ve Ankara büromuz harıl harıl çalışıyor. Büroyu telefonla arayan, gelip ziyaret eden bütün okurlarımıza teşekkürler. Ankara'daki arkadaşlarımız bu ay bize pek çok yazı gönderdi ve orta sayfamızda yer alan tartışmayı da onlar hazırladı.

Okurlarımızdan da bu ay yine çok yazı geldi. Biliyorsunuz uzun süredir, ilişkilerimizi anlattığımız sayfalarda yer alan bütün yazılar okurlarımızdan geliyor. Zaman zaman bu yazılarla ilgili bazı eleştiriler alıyoruz. Eleştirileri yapanlar, bu yazılarda hakim olan yakınma tonunun yerine isyan tonunu tercih ettiklerini ifade ediyorlar. Bu duruma biz de farketmekle birlikte okurlara ayırdığımız bu sayfalarda yazanlarını tercihlerine saygı göstermekten yanayız. Kaldı ki, yaşadıklarından yakınmak da biz kadınların gerçeği ve bu gerçeği gözardı edemeyiz.

Şimdi sıra kötü haberimizde. Dergimizin fiyatına zam yapmak zorunda kaldık. Kağıt zammının üzerine yüzde yüze varan PTT zammı ve nakliye masraflarındaki artış dağıtım giderlerimizi de ağırlaştırdı. Uzun zamandır direniyorduk ama artık direnemez bir noktaya geldik ve maalesef yüzde 100 gibi bir zam yapmak zorunda kaldık. Tabii abone ücretlerimiz de arttı. Böyle durumlarda hep dendiği gibi, "Bizi anlayışla karşılayacağınızı ümit ediyoruz."

Gelecek ay daha iyi haberlerle buluşmak dileğiyle...

Ankara ve İstanbul

• Bu ayki okur toplantılarımız Ankara ve İstanbul'da. İki toplantı da 13 Temmuz Cumartesi günü saat 14.00'de ve dergi bürolarında gerçekleşecek. Ankara ve İstanbul Bürolarımızın adresi arka sayfamızda.

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Gözaltında kayıplara karşı 55 hafta süren oturma eyleminde pekçok işi bir grup kadın üstlendi. Birbirlerini insan hakları mücadelesinden ve feminist hareketten tanıyan bu kadınlar Galatasaray'a özgün rengini verdiler.

galatasaray'da kadınlar var!

Kadınların

Herkesin dilindeki adıyla "Galatasaray" ya da "oturma eylemi", yani gözaltında kayıplara karşı yürütülen 58 haftalık mücadele, son yılların en uzun, en gündemde kalan, en ses getiren eylemlerinden biri oldu. 27 Mayıs 1995'ten itibaren her hafta saat tam 12.00'de gelindi, yarım saat sessizce oturuldu ve bir basın açıklaması okunduktan sonra dağılındı. Önceleri ellerde tek tük resimler vardı, sonra resimler çoğaldı. Üç yüzü aşkın kayıbın nerede olduğu soruluyor, başka kayıplar olmasın isteniyordu. Her hafta, 1980 sonrasının kayıplarından birinin hayat hikâyesi anlatılıyor, nasıl kaybedildiğine ilişkin kanıtlar sunuluyordu. 27 Mayıs tan bu yana yaklaşık yirmi kayıp daha eklendi kayıplar listesine. Ama hiç değilse kayıplara karşı bir duyarlılık oluştu kamuoyunda. En önemlisi kayıp yakınları kendilerini yalnız hissetmediler.

Kayıp ailelerinin dışında, bir yakınını kaybetmemiş olduğu halde her hafta Galatasaray'a gelenler de var. Bu gelenler içinde bir grup kadın, orada oturanların, kayıp yakınlarının, hatta polisin de dikkatini çekiyor. Her hafta kayıp fotoğraflarını onlar getiriyor, basın açıklamasını onlar hazırlıyor, zaman zaman polis müdahale ettiğinde onlar muhatap oluyor, basın açıklamasına katılan konukları onlar davet ediyor, onlar ilgileniyor, basına onlar haber veriyor, yeni kayıpların bilgilerini onlar topluyor, oturma sırasında çıkan ufak tefek sorunları onlar halletmeye çalışıyor. Çoğunluğu kadın olan, zaman zaman az sayıda erkeğin de destek verdiği küçük bir grup bu.

Anlık, günlük görev bölüşümü yapan, zaman zaman eksilme ve çoğalmalarla sayısı değişen, sadece tanışıklık nedeniyle bir araya gelen, adı konmamış bir grup. Birbirlerini insan hakları mücadelesinden ve feminist hareketten tanıyorlar, bu nedenle aralarında bir politik güven ilişkisi var. Çünkü, eylem öncesi, eylem sırası ve eylem sonrası birbirlerinin ne yapacağını tahmin ediyorlar, bunda da yanılmıyorlar. Haftalardır insan hakları mücadelesinin yöntemleriyle, feminist hareketin yöntemlerini birleştirip "cumartesi"lere kendi renklerini vermeye çalışıyorlar. "Cumartesi"nin herkesin katılabileceği, sadece kayıplardan söz edilecek, sessiz ama çarpıcı bir iş olmasına özen gösteriyorlar. Bütün bu işleri yaparken kendilerine destek veren çok az sayıdaki erkeği de kendilerine benzetiyorlar, (ya da kendilerine benzeyenleri buluyorlar). Mesela bütün bu işleri yaparken gerilmiyorlar, birbirlerini kıran tartışmalar yapmıyorlar. Bir yanları son derece gevşek; hiçbir şeyin adı konmamış, sadece tanışıklık ve gönüllülük temelinde biraraya geliyorlar, bir yanları son derece disiplinli; herkes üstlendiği işi yapıyor. Gergin cumartesilerde, oturma öncesi birbirlerine çocuklarını nereye bıraktıklarını anlatıyorlar, gözaltına alınırlarsa işlerinin nasıl aksayacağından. hatta korkularından söz ediyorlar ama her cumartesi orada oluyorlar. Galatasaray'a gitmeden önce, "Benim kız evde yalnız, arkadaşıma tembih ettim, bir şey olursa o alacak", "Benim oğlan ablamlarda, birkaç gün idare edebilirler", "Benimki sınav öncesi gerginliği yaşıyor, bu hafta gözaltına almmamam lazım", "Ben korkuyorum, birbirimizden ayrılmayalım", "Bujunu ver de ben de süreyim, moral olur' diyorlar birbirlerine. Endişelerini, korkularını, gözyaşlarını, coşkularını, öfkelerini birbirlerinden saklamıyorlar. Gergin haftalardan birinde, içlerinden biri polisin her haftaki yerlerinde oturduğunu görünce, "Sizin sorumlunuz kim" diyerek "sorumlu"yu buluyor, "Orası bizim yerimiz, hep biz oturuyorduk, kalkabilir misiniz?" diye soruyor. Bir başkası, gözaltına alınırken, "Lütfen beni çekiştirmeyin, ben kendim gelirim," diyor, bir diğeri gözaltına alındığında basın açıklamasını okumaya çalışıyor, slogan atmayı tercih ediyor. Aralarından birkaçı, arkadaşları gözaltına alınınca, "Ben de gelmek istiyorum," diyerek kendi ayaklarıyla gözaltı otobüsüne biniyorlar.

Otururken, kayıplar dışındaki başka sorun-

Her hafta oradaydılar. Her hafta orada sözü edilen kayıplarla ilgili bilgileri onlar topladı, her hafta okunan basın açıklamasını onlar hazırladı, kayıp fotoğraflarını onlar getirdi, orada yaşanan çeşitli gerginlikleri onlar çözdüler.

Galatasaray'ı

lardan söz etmek isteyenleri, "O sorun için de birlikte başka işler yaparız, burada sadece kayıpları dile getirelim" diyerek durduruyorlar. Oraya zarar vereceğini tahmin ettikleri davranışları engellemeye çalışıyorlar.

Eylem öncesi ve sonrası çocuklarından, işlerinden konuşuyorlar, politik yorumlardan fırsat buldukça birbirlerinin özel hayatları hakkında topluca yorum yapıyorlar.

Onlar kayıplarla ilgili politikayı böyle yapıyorlar, yani erkeklerin yaptığı politikadan çok başka, ama basbayağı politika yapıyorlar. Ve yaptıkları politikada erkeklerin politika yapış tarzlarındaki sorunlara ayna tutuyorlar. Kimse karar alırken doğru bildiğini dayatmıyor, sadece iknaya çalışıyor, saatlerce aynı fikri tekrar tekrar anlatmak yerine, "Sana katılıyorum," sözü çok kolay ediliyor. İş sırasında kimse birbirinin önüne geçmiyor, hatta bir başkasının daha kolay halledeceği iş ona devrediliyor. İş sonrası değerlendirmelerde birbirlerini ezmek yerine, olumlu yanlar öne çıkarılıyor. Hata yapan da yaptığı hatayı açıkça söylemekten çekinmiyor.

Ve ben de "onlar"dan olduğum için kendimi çok mutlu hissediyorum. Kayıpları aramaya devamı edeceğiz. Dün oturarak, bugün çiçeklerimizle... Yarın...

Filiz Koçali

Kayıp yakını kadınlar

Üç kayıp yakını kadınla, kayıp sonrası değişimlerini konuştuk.

Hasena Türkoğlu

"Bazen ona sesleniyorum"

Talat Türkoğlu 1 Nisan'dan beri kayıp. Hasena Türkoğlu 1 Nisan'dan beri yaşadıkları anlatıyor.

Talat kaybolduğundan beri hayatımda neler değişmedi ki. Artık sabahtan akşama kadar Talat'la paylaştığımız her şeyi tek yaşıyorum. Sabah kahvaltıyı o hazırlardı, ekmeği, gazeteleri alırdı. Gözümü açınca bunları hatırlıyorum. Ben yıllardır İnsan Hakları Derneği'ne üyeyim. Önceleri cezaevi komisyonunda çalışıyordum, şimdi kayıplar komisyonunda çalışıyorum. Talat'la birlikte bütün

gücümle şimdi kayıplarla ilgileniyorum. On yıldır her şeyi birlikte paylaşıyorduk, onsuz bir yaşam çok zor. Bu belirsizlik çok zor. Cezaevinde olsa kabinlerde görüşsek, yurt dışında olsa telefonda sesini duysam yeterdi. Şimdi çok çelişik duygular yaşıyorum. Geçen sabah erken kalktım, iki arkadaşını vardı evde, uyuyorlardı, kahvaltı hazırladım. Talat'tan sonra ilk kez doğru dürüst bir kahvaltı hazırladım. Bazen çay yaparken demliğin içine nane ya da kahve boşalttığım oluyor. Pazar sabahıydı. Çok güzeldi her şey. Birden evde iki arkadaşım olduğunu unuttum, yatak odasına doğru bir iki adım attım, Talat orada uyuyor gibiydi, seslendim ona. Sonra olmadığım hatırladım, yığıldım kaldım oraya. Bir boşluk duygusu... Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Bir şeyler koptu. Böyle şeyler çok yaşıyorum. Kapı çalınınca hemen koşuyorum, geldi diye. Telefon çaldığında evde kaç kişi olursa olsun hemen ben atlıyorum, eğer oysa sesini ilk ben duyayım

diye. Kötü şeyler uykumda buluyor beni. Talat'ı görüyorum ya morgda, ya yüzü parçalanmış, ya cenazedeyiz. Tabut, hücre, çok korkunç şeyler. 83 gündür geceleri sadece iki saat uyuyorum. Bunları görmek istemiyorum.

Elif Tekin
"Artık her yerde konuşuyorum"

Elif Tekin'in tekstil işçisi oğlu da cumartesi oturmalarından sonra kayboldu.

"Ben köydeyken böyle oturuyordum. İşimi yapardım, sonra otururdum. Köyümüz güzeldi. Bir sıkıntım yoktu. Oğlum kaybolduktan sonra buraya geldim. Ben konuşmazdım. Kürtçe de konuşmazdım. Şimdi Türkçe öğrendim. Çok ilerlettim. Düzgün'üm için canım feda. Onun için her şeyi öğrenirim. Her yerde konuşuyorum artık. Galatasaray'da konuşuyorum. Gördüğüm herkese konuşuyorum, savcıya konuşuyorum, polise konuşuyorum. Çok öfkelenince polisin yakasına da yapışıyorum. Eskiden bunları bilmezdim. Yaşantım köydekine benzemiyor hiç."

Hanım Tosun
"Hâla umudum var"

Hanım Tosun'un eşi Fehmi Tosun sekiz ay önce kayboldu. Yani cumartesi oturmalarının başlamasından epeyce sonra...

"Eşim evimin önünden alındı, ben gördüm. Çocuklar da gördü. Bana çocuklar söyledi. Ben balkona çıktım. Tam ben baktım o bağırdı, beni kaçırıyorlar diye. O sırada çocuklar hep yanımda. Beş çocuğum var en büyüğü on altı, en küçüğü altı yaşında. Arabanın arkasından koştum, onlar gitti. Orada bir çocuk plaka numarası almış. Polise telefon ettim. Çocuklar gördü, telsiz görmüş, tabanca görmüş. Biz buraya Diyarbakır'dan geldik. On bir av eşimle beraber kaldık. İstanbul'u bilmezdim. İşimiz olunca Aksaray'a, Laleli'ye giderdik. Ama yalnız gitmezdim. Eşim kayboldu, eşimden sonra her yere gittim, aradım. İstanbul'da her yeri aradım. Ama bulamadım. Çok zor. Beş çocuk, bir de ben altı. Bizim memleketimiz değil, kimsemiz yok. Hâlâ eşimi arıyorum.

Filiz Karakuş
"Neden kadınlar?"

12 Eylül sonrası ilk güçlü muhalefet kadınlardan geldi. Tutuklu ve hükümlü yakını kadınlardan. Anne ve eş kimlikleri ile başlayan, giderek annelik ve eşlik kimliğinden çıkarak insan hakları ve demokrasi mücadelesinin bireyleri haline dönüşen kadınlardan... Yine 12 Eylül sonrasında Türkiye'de en önemli muhalefet kadınların kendi bedenlerine, kimliklerine, emeklerine el konulmasına karşı yürüttükleri mücadeleydi.

Kadınların bir taraftan insan hakları için, bir taraftan erkek egemenliğine karşı verdikleri mücadele, dostluk ve dayanışma bağlarıyla birlikte yürüdü. Bu iki mücadelenin özneleri olan kadınların bir kısmı aynı kadınlardı. Bu süreçte, bu muhalefetlerimizi sürdürürken kadınlar olarak birlikte iş yapmanın daha kolay olduğunu kavradık. Özellikle feminist mücadelenin kadınlara kazandırdığı eylem biçimlerinin, ortaklıkları öne çıkarmanın sadece kadın mücadelesinde değil, başka alanlarda da geçerli olduğunu gördük. Ve feminist kadınların deneyimleri, kazanımları ile, kendilerine feminist demeyen ama yaşam tarzları, hayata bakışları ile ortaklaşmayı, birlikteliği, aslolanın hedefe ulaşmak olduğunu düşünen kadınların deneyim ve kazanımları birleşerek, başka alanlarda da önemli işler yapmalarını sağladı. "Arkadaşıma Dokunma" böyle bir gruptu. Ben bu grubun bir üyesi olarak kadınlarla birlikte iş yapmanın kolaylığının tadını yaşadım. Kürtler'in içinde yaşadığı duruma tepki olarak doğan ve giderek ırkçılığa karşı bir kampanyaya dönüşen Arkadaşıma Dokunma yalnızca kadınlardan oluşan bir gruptu. Çoğumuz çocuklu ve çalışan kadınlardık. Amacı itibariyle kadınlardan oluşması gerekmeyen bu gruba, erkeklerin katılması ilkesel olarak reddedilmezken, grup mensubu kadınların hiçbiri erkeklerin katılması için çaba harcamadı. Tam tersine erkekler katıldığında grubun çalışmaların, sohbetlerin bu kadar kevifli ve kolay olup olamayacağı endişesini çoğumuz duyuyorduk. Kayıplara karşı Galatasaray insanları olma işini Arkadaşıma Dokunma kadınları olarak yüreğimizde ve beynimizde hissettik ve insan hakları için çalışan başka kadınlarla biraraya geldik. Başka bir platformda doğan bu önerivi gerçekleştirmek ve sürekliliğini sağlamak için elimizden gelen çabayı inanarak ve zevkle harcadık.

Nimet Tanrıkulu
"Olması gerekeni yapıyorlar"

İnsan haklarının herkesçe gözlemlenebilir bir biçimde çiğnendiği bu ülkede, kadınlar insan hakları hareketleri içinde bugün olması gereken biçimiyle yerlerini alıyorlar. Tarih boyunca kadınların evrensel kadın doğası ve kimliği ile sıkıştırıldıkları yaşamdan dışarıya çıkmaları gerektiğini, yaşadıkları ihlallerle karşı karşıya kaldıklarında daha fazla anladılar. Öylesine derinden hissettikleri bazı acıları ana, eş, sevgili, kardeş kimliklerinin dışında kadın kimlikleriyle birey olduklarının farkına vararak yaşananlara kendi duruşlarıyla tavır aldılar. Evet, tüm insan hakları ihlallerinde olduğu gibi kadınların kayıp insanları arayıp bulma mücadelesiyle birlikte dünyanın birçok yerinde örneklerine benzer en büyük insan hakları protestosunu gerçekleştiriyorlar bu ülkede. Mumlarıyla, kayıp insan fotoğraflarıyla, çiçekleriyle yaşama hakkını savunmanın zorlu savaşımını veriyorlar. Kayıpları hem ulusal gündemde, hem de uluslararası kamuoyunda yankılandırıyorlar. Kayıplarını aradıkları Galatasaray alanlarını yaratıyorlar. İnsanların kaybedildiği, hukuksuzluğun yaşandığı ülkede geleneksel kadın kimliğinin dışına çıkarak sokaklarda yaşamı savunarak siyasal araçları yaratıyorlar. Ve kadın politika dışı görenlere karşı yarattıkları değerlerle yanıt veriyorlar. Kayıplarımızı aramaktan vazgeçmeyeceğiz. Bugün çiçeklerimizle, yarın yeni yaratıcı düşüncelerimizle mücadelemizi sürdüreceğiz.

Nadire Mater:
"Erkekler yüksek politikayı tercih ediyor"

Galatasaray'a kadar da Türkiye'de gözaltında kayıplar vardı ama, her şeye ne kadar tepki veriliyorsa, o kadar tepki veriliyordu. Hasan Ocak'ın kaybolması ve sonra cesedinin bulunması, ve özellikle ailesinin mücadelesi kayıplara dikkat çekti. Hasan Ocak Türkiye gündeminde önemli bir yer edindi. Ocak ailesi ve insan hakları savunucuları Hasan'ın bulunması için mücadele verirken, onun çoktan öldürülerek ormana gömüldüğünü öğrenmek dayanılacak gibi değildi. Kişi olarak çok çok öfke duydum. Başka öfke duyanlar da birbirini arıyor, volda biriyle karşılaştığında bunu konuşuyordu. Sonuçta kayıp aileleri ve tepki duyanlar buluştuk. Dünyadaki insan hakları ihlalleriyle Türkiye'deki insan hakları ihlalleri birbirine benzediğine göre, mücadele yöhtemleri de benzer olacaktı. Kayıplarla ilgili en çok ses getiren eylemlere, Arjantinli, Şilili, Guatemalalı kadınların yaptıklarına bakalım dedik. Belli bir periyodla bir yerde bulunmak ve olayı sürekli canlı tutmak yararlı bir yöntem: hiçbir grubun ismini, etiketini taşımayan, yoldan geçen herhangi birinin ben de onların yanında olmalıyım diyebileceği bir şey, "Sessizce oturalım," dedik. İlk cumartesi basına neredeyse yalvarırcasına haber verdiğimizi hatırlıyorum. Her eylemde düşünülen, "Ünlüler de gelsin"i biz de düşündük, hem ses duyurmak, hem polisi bir adım geriletmek açısından. Pek başarılı olamadık. Elli kişi kadardık. Giderek gelişti. Herhangi bir grubun eylemi olmaması çok önemli. Sadece kayıp yakınları ve onları destekleyenler katıldı. Görünmeyen bir organizasyonu vardı. Her hafta ne yapılacağı katılanlar arasında ayaküstü konuşuluyordu. Kısa bir süre sonra tek tek kayıpları tanıtmaya başladık. Son yıllarda çok fazla

sayılara takıldık. Şu kadar ölü. bu kadar yaralı, şu kadar işkence, gözaltı gibi... Sayılar gerçeğe yabancılaştırıyor insanı. Galatasaray oturmaları herhangi bir gruba bağlantılı olmaksızın bir konuyu Türkiye'nin gündemine oturttu. Her hafta basında yer buldu, yaygınlaştı. Türkiye'ye gelen yabancı gazeteciler başka bir nedenle Türkiye'ye gelmiş de olsalar, mutlaka Galatasaray'a uğruyor. Galatasaray ismi futbol takımıyla değil kayıplarla özdeşleşti. Kayıp yakınları için Galatasaray'ın ne kadar umut olduğunu Kürt kayıp yakınları geldiğinde daha iyi anladım. Diyarbakır'dan nihayet gelebildiklerinde, Galatasaray'da kayıplarını bulacaklarını umuyorlardı. Galatasaray bizim hayal etmediğimiz kadar kayıp yakınları için önemli oldu. Biliniyor. insanlar konuşuyor. Şimdi insanlar gözaltına alınanlar konusunda daha hassaslar, gözaltına alınan yakınının peşini bırakmamaya çalışıyor.

Orada her şey için bir şey yapmak gerekmiyor. Zaman zaman muhaliflerin, derdi olan herkesin başvuracağı bir yer haline geldi ama her konuyla ilgili başka işler yapmak lazım.

Bugüne kadar pek çok dernekte, platformda yer aldım. Burada bu görünmez organizyonu gerçekleştiren kadınlarla birlikte olduğum kadar kolay olmamıştı hiçbiri. Kadınlarla olmanın kolaylaştırıcı bir yanı var. Birbirimizi çok iyi tanıyoruz. Tartışmalar hep bir yere varmak için. Oranın çıkarı için. Kimse, yönetmek, öne çıkmak, bu işin kahramanı olmak, cesaretini kanıtlamak derdinde değil. Herkes çok kendi gibi. Erkekler yüksek politikayla ilgilenmeyi daha çok seviyorlar, belki de o nedenle cumartesi eyleminin en istikrarlısı kadınlar. Bir yılı aşkın süredir iş edindik bunu. Ucu açık bir grubuz, ama gene de grubun bir iç düzeni var. Mesela hemen hepimiz İstanbul dışında değilsek her cumartesi mutlaka orada oluyoruz.

Sonat Zelvüt (Arşivci)

"Niçin her cumartesi Galatasaray'dayım?"

Niçin her cumartesi Galatasaray'da, kayıp ailelerinin yanındayım? Kızın, oğlun, kocan, sevgilin evden çıkıyor ve bir daha dönmüyor. Günler, aylar, hatta yıllar geçiyor. Geri dönen yok. Dönüşün son durağı kayıplar mezarlığı. Birileri onları, sevdiklerimizi kaybediyor. Tek neden muhalif olmaları. Bir yıldır hemen her cumartesi arkadaşlarımla beraber kayıp ailelerinin yanındayım. Ben ya da bir yakınım kaybedilir mi bilmem. Muhalif insanları kaybetme çılgınlığının nerede durabileceğini kim bilebilir? Kayıp ailelerinin sessiz çığlıklarını duymamak mümkün mü? Onların acılarını yüreğimde hissediyorum. İnsanların gözaltında kaybedildiği bir ülkede yaşamaktan utanıyorum. Nerede o oğullar ve kızlar? Son iki haftadır ellerinde kaybedilmiş yakınlarının resimleriyle oturan, basın açıklamasında, "Kayıplarımız nerede, artık kayıplar olmasın" diyen acılı insanlar gözaltına alınıyor. Söyleyin bana, acılar, acılı çığlıklar gözaltına alınabilir mi?

Erkek gözüyle Galatasaray kadınları

Erkan Kayılı

"Kadınlarla çalışmak"

Hasan Ocak kaybedildikten sonra başlayan, "Ne yapalım?" tartışmalarında oturma önerisini Erkan Kayılı yapmıştı. Bu parlak fikrin sahibi Galatasaray'ın kadınlarını anlatıyor.

Bir seneden daha uzun bir zamandan beri her cumartesi Galatasaray Lisesi önünde oturma eyleminden sonra bir kafede toplanıp sonraki hafta ne yapacağımızı konuşuyoruz. Birbirimizi bu süreçte tamdık. Ben aralarındaki çok az sayıdaki erkekten birisiyim. Giderek arkadaş olduk. Onlarla çalışmaktan mutluyum. Daha önce erkeklerle çalışırken tanımadığım, varlığından haberdar olmadığım tarzları keşfettim sayelerinde. Bu toplantılar boyunca yaptığım bazı gözlemlerimi bu dergi aracılığıyla aktarmak istiyorum. Beni ilk ve en çok çarpan şey, toplantı boyunca kadınların hep bir anda ve çok alçak olmayan bir sesle konuşmalarıydı. Daha da ilginç olanı aynı anda konuşan kadınlar ve hatta ayrı ayrı konuları seçmiş kadınların birbirlerini duymaları ve uygun zamanda birbirlerine cevap vermeleriydi. İnanamıyordum. Ve bu durumdan hiç rahatsız gözükmüyorlardı. Bir sonraki haftanın pratik görevleri konuşulurken arada konuyla ilgili olmayan konuşmalar birden başlayıveriyordu. Her şey içiçe geçebiliyordu. Büyük bir karışıklık duygusu yaşıyordum. Ama kadınlar kolayca bu karışıklıktan sıyrılıyor ve gene esas konularını diğer konuların yanısıra konuşuyorlardı. Erkeklerin böyle yaptığına hiç şahit olmadım. Hatta bizim orada olduğumuzu bile unutuyor ve kadınlara mahsus konuları konuşuyorlardı. Bazen bizi farkedip gülüyorlardı. Hazırlıklar konuşulurken pratik konular da belli bir düzenle değil, gene rastgele gözüken ve herkesin aklına geleni söyleyip konuşmaya devam ettiği bir biçimde hallediliyordu. Ancak kadınlar şaşırtıcı bir beceriyle bütün bu karışıklık içinde pratik iş bölümünü kolayca yapıyorlardı. Ben çoğu zaman konuşmanın eksik kaldığı duygusuyla daha kesin iş bölümü konuşmaları beklerken, kadınlar teker teker dağılıp gidiyordu.

Eylem sırasında karşılaşılan pratik durumları çözmedeki becerileri de beni çok şaşırttı. Biz erkekler her ufak çelişme durumunda birbirimizle sakince konuşmayı beceremez ve süratle güç gösterisine hazırlanıveririz. Kadınlar polislerle ve oranın disiplinine uymakta zorlanan katılımcılarla sorunları çözmekte ustaydılar. Tatlılıkla, inatçı ama kararlı, benim hiç aklıma gelmeyecek gerekçeleri bularak, sabırla sorunları hallediyorlardı. Birkaç kez beni bile yatıştırmak zorunda kaldılar. Hemen itiraf etmeliyim, eylenin başlamasından çok kısa bir süre sonra kadınlar Galatasaray'ın doğal önderi oldular. Herkes tarafından tanındılar ve sözleri dinlenir oldu. Oturma eylemi hiç abartmadan söylemek gerekirse kadınların eylemi oldu.

Yapılması gereken herhangi bir şey ortaya çıktığında süratle ve basitçe karar veriyorlar, hemen üşenmeden işe koyuluyorlar. Birçok kimsenin sadece konuşup hiçbir zaman yapmadığı, angarya sayılabilecek işleri büyük bir ciddiyetle yapıyorlar. Sekiz-on kadın aralarında süratle haberleşip gerekeni yapıyor. Ben sonradan duyduğumda yapacak iş kalmadığını öğrenip şaşırmakla yetiniyorum. Bütün kadınlar böyle midir bilmiyorum. Ama Galatasaray kadınları böyle. Onlarla çalışmak hem eğlenceli, hem düşündürücü.

Ahmet Çakmak

"Tırnaklarını nerede çıkaracaklarını biliyorlar!"

Galatasaray'ın müdavimlerinden, hatta bir kez bu nedenle gözaltına alınan Çakmak'ın gözüyle "kızlar."

Geçen yazdan bu yana birçok cumartesiyi kızlarla birlikte geçirdim. Önce yarım saat kadar Galatasaray Lisesi'nin önünde, sonra da bir iki saat bir kafede oturarak. Onların "o kızlar" olduklarını ne zaman farkettiğimi hatırlamıyorum. "O kızlar" ısırgan cadılardı. Bunu nereden çıkardım, onu da hatırlamıyorum. Ya onlar hakkında söylenenlerden olmalı ya da her nedense hayalimde böyle canlandırdım. Bana iyi davranıyorlar ama bu durumu değiştirmez. Bence tırnaklarını çıkardıkları yaşantılar muhakkak vardır. Zaten onlardan hiç korkmadım. Ben kendimi yaşamaktan rahatsız olmamayı öğrenmekte olan biriyim çünkü. Bu cumartesi ne yapılacağına onlar karar verecekler. Geçen hafta da öyleydi. Ve bu sıralar cumartesilerde neler yapılacağına ilişkin kararlar önemli kararlar. Etkisi cumartesi eylemlerinin çapını aşan kararlar. Ve bu kararları onlar veriyorlar. Ve bu herkese çok doğal geliyor. Çünkü onlar cumartesi eylemlerinin doğal önderleri oldular. Aslında cumartesi eylemlerinin bir özelliği örgütlü olmamasıdır. İsteyen oraya gelir, oturur ve gider. Bu eylemin sorumlusu, yetkilisi, bilmemnesi yoktur. Bu belki hoş bir şeydir ama niyeti bozuk olanlar için bizim yumuşak karnımızdır. İşte bu kızlar bu yumuşak karnın delinmesine izin vermediler. Özellikle son aylarda neredeyse her cumartesi sorun çıkıyordu. Bir bakıyorsunuz birileri çıkıyor ve cumartesinin özelliği olan sessiz oturmaya uymayan davranışlarda bulunuyor. Buna engel olacaksınız, polisle sürtüşmeye neden olmasın önlemeye çalışacaksınız. Bu duruma bozulan ötekilerin tepkilerini zarar vermeyecek biçime sokacaksınız, vs. Kızlar hepsinin üstesinden geldiler. Cumartesi kendi geleneğini oluşturarak bugüne gelebildiyse onların payı büyüktür. Daha doğrusu onlar olmasaydı bugüne ulaşabilir miydi, bunun cevabını vermek zor. Kızların bu işleri yaparken bir yönleri dikkatimi çekti. Nerede yumuşak, nerede sert davranmak lazım? Nerede geri gidilmez, nerede gidilir? Bu tür konularda hiç hatalarım görmedim desem yeridir. (Ben erkek müfettişim ya!) O nedenle bunlar tırnaklarını da herhalde çıkarılması gereken yerde çıkarıyorlardır diye düşünmeye başladım.

Fotoğraf: Metin Göktepe

TÜPÇÜ

RAMİZE ERER

DAYANAMIYORUM. ÇOK ÖZLEDİM KOKUSUNU..

KOCAMA ÇOCUKLARA SÖZ VERDİM..

TİNERCİ ÇOCUKLAR GİBİ.., KOSKOCA KADIN..

HAYIR HAYIR!.. YAPMAMALIYIM..

AMA AMA DAYANAMIYORUM.. GENE NÖBET GELDİ...

HAYIR SANİYE HAYIR...

KENDİNE HAKİM OL...

BU NÖBETİ ATLATIRSAM KURTULURUM BU MERETTEN... AMA AMA ONUN KOKUSUNU ÇOK ÖZLEDİM...

FIRK FIRK!

FIRT

OH!

ANACIM NERDEN DADANDIN BU MERETE?.

ERKEN FARKETMİŞSİNİZ.. YOKSA GİTMİŞTİ... DVR DOĞ ALMIŞ... 'ALTIN VURUŞ'U YAPMIŞ...

HIÇK..

Sonunda 171 ülke insan yerleşimlerinin nasıl olup da daha insani, daha yaşanabilir, daha sağlıklı, adil ve işlevsel yerler haline gelebileceğine ilişkin koca bir metni kabul ettiler. İçinde bol bol da kadınlardan söz ettiler.

İstanbul'dan Habitat geçti

İstanbul'a yüksek kaldırımlar, okul tatili, çiçeklendirme ve trafik karmaşası getiren Birleşmiş Milletler Habitat II İnsan Yerleşimleri Konferansında kadınlar, seslerini 1994'de oluşturdukları Kadın Süper Koalisyonu ve Kadın Kozasıyla duyurdular. Konferans ilk kez, hükümetler düzeyinde alınacak kararlar ve yüklenimlere resmen yerel yönetimler, özel sektör, sendikalar, vakıflar, parlamenterler ve sivil toplum örgütlerinm katılımını sağlamak üzere örgütlenmişti. Sivil toplum örgütlerinin oluşturdukları ittifaklar, komitelerde hükümet temsilcileriyle pazarlıklar yapıyordu.

Kadınların Gündemi

Kadın Süper Koalisyonu, dünyanın yarısını hatta çoğunlukla bakımını üstlendikleri kesimlerle birlikte yüzde yetmişini temsil eden kadınların, toplumda en yoksul, haklardan ve ayrıcalıklardan en yoksun kesim olduğundan yola çıkarak, Habitat II'ye yıllar süren çalışmalar sonucu hazırlanan bir gündemle gelmişti.

En can yakıcı talep, kadınların konut ve toprak edinme ve miras konusunda erkeklerle eşit haklara sahip olduğunun kabul edilmesiydi. Bu bazı üçüncü dünya ülkeleri söz konusu olduğunda kadınları yasal olarak mülkiyet ve miras haklarından yoksun bırakan ya da bu haklarını kısıtlayan yasaların değiştirilmesi, dünyanın diğer köşelerinde ise, mülk sahibi olabilecek ekonomik güce ulaşmaları için önlerinin açılmasını içeriyor.

Kadınlar kentlerde, konut ve iş alanlarının birbirinden kesin çizgilerle ayrıldığını, kadın ve çocukların biraraya gelebilecekleri kamu alanları olmadığını, ulaşım, alışveriş alanlarının kullanımı gibi konularda kadın ve çocuk ihtiyaçlarının gözetilmediğini söyleyerek, kentlerin planlanmasında söz ve karar sahibi olma talebim öne çıkardılar.

Yoksulluk, mülksüzlük, şiddet ve sesini duyuramama döngüsünden çıkabilmek için, kadınların toplumun her düzeyinde söz ve karar sahibi olmasının önündeki yasal engellerin kaldırılması, kararlara katılımları için gereken düzenlemelerin yapılması, güçlerinin ve haklarının bilincine varmaları için eğitim ve mali olanakların sağlanmasını istediler.

Sonunda ne oldu?

Sonunda, "Yeni-Demokratik-Katılımcı-Uluslararası Dayanışmacı-Barışçı Dünya Düzeni" söylemiyle başlayan hazırlık belgelerini Küresel Eylem Planı ve İstanbul Deklarasyonu izledi. Kadın Süper Koalisyonu'nun öncelikli talepleri de benimsendi. Kadınların yerleşime ilişkin kararlara katılımının sağlanması, yoksulluk, evsizlik, şiddet ve ayrımcılık karşısında kollanmaları için herkes elinden geleni yapacak sonuç belgesine göre. Gelgelelim kimin elinden ne geleceği pek belli değil. Çünkü Konferans alınan tüm kararların hayata geçirilmesinin ana sorumluluğunun devletlere düştüğüne karar verdi.

Bunun iki kritik sonucu var. Birincisi, adil, yaşanabilir, yeterli ve insanca yerleşim koşullarının geliştirilmesi için temel önem taşıyan tüm insan haklarının korunması ve kollanması - kadınların hakları da dahil- şimdiye kadar bu hakları çiğnediği konusunda en çok şikayet almış olan devletlerin, bundan sonra gösterecekleri iyi niyete bırakılmış oldu. Bunun kadar vahim olan bir başka sorun ise, pınarın suyunun nereden geleceğini kimsenin bilmemesi. Birleşmiş Milletler bütçesini kısar, gelişmiş ülkeler sosyal hizmetlere yaptıkları yatırımları giderek daraltır ve gelişmekte olduğu düşünülen dünyanın çok büyük bir kısmı da yoksullaşırken, belirlenen bütün parlak hedefler için gereken mali destek ve yatırımların nereden geleceği belli değil. Habitat II Konferansı'nın bunu da, esasen özel sektörün insafı ve insaniyetine bıraktığı anlaşılıyor.

Şimdi n'olucak?

Kadın örgütleri, konferans sonuç belgesindeki açıklara rağmen, genel gidişat hakkında iyimser ve umutlu görünüyorlardı. İki buçuk hafta boyunca dünyanın dört bir yanından gelen başka kadınlarla tanışmış, ilişki ağları oluşturmuşlardı. Hükümetlerle çataçat pazarlık yapma fırsatı bulmuş olduklarına hala inanamayanlar vardı. "Evet, Küresel Eylem Planı hiçbir şeyi garanti altına almıyor ama, vaadlerin hayata geçmesinde biz de rol oynayacağız", diyorlar, hükümetlerini, yerel yönetimlerini, ve Birleşmiş Milletler kuruluşlarını bu eylem planını takibe zorlamaya hazırlanıyorlardı.

Kim ne kadar katılıyor-tehlikeler

Habitat II Konferansı'na katılan kadın örgütleri irili ufaklıydı. Doğrudan belirli sorunları çevresinde örgütlenmiş küçük taban örgütlenmelerinden, yarı resmi örgütlenmelere kadar. Arkalarındaki mali güç, katılım ve otoritelerle ilişkileri bakımından farklıydılar. Kadın Kozası içinde ikili bir çalışma yürüttüler. Bir kısım kadınlar diğer sivil kadın örgütlenmeleriyle ilişki ağları kurmaya ağırlık verirken, bir kısmı da hükümetlerle pazarlık masasına oturdu. Görünürdeki, birlikte olma ve dayanışma, ortak taleplerle çıkma sevinci ve gerçekliğinin yanında bu farklılıkların yarattığı sorunlar da dile geldi. Göze göründü.

Güçlü örgütlenmeleri olmayan kadınların, örneğin kırsal kesimdeki kadınların talepleri hemen hiç duyulmadı. Taban örgütlerinden gelen kadınlar, hükümetlerle yapılan pazarlıklarda, hazırlanan karmaşık belgelerde kullanılan dile, bir sınıfta ders verilir gibi yapılan toplantılara yabancıydılar. Pazarlıkları yürütenler hukuk, uluslararası hukuk, politika bilgileriyle öne çıkıyorlar ve oldukça homojen bir tablo sergiliyorlardı. Gecekonduların, evsizliğin, mülksüzlüğün, şiddetin, sesini duyuramamanın, göçmenliğin, zorla evinden, köyünden atılmanın sesini daha çok Kuzey ülkelerinden, büyük kentli, iyi eğitimli ve güçlü örgütlerin üst kademelerinden gelen kadınlar dile getirdi."Bakalım bu ortaklık ve bunca katılım nereye varacak" diyor şeytan...

Kumru Başer, Londra

Güç bir iş, farklı bir yaşam...

Sanat için çıplak

Fotoğraflarda veya yağlı boya resimlerde gördüğünüz "nü"ler, nasıl yaşar, ne yer, ne içer. merak ettiğiniz oldu mu? "O"nlardan biri, İdil, kendi macerasını *Pazartesi*'ye anlattı.

Alışılmış işlerden değil İdil'in işi; Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim ve Heykel Bölümü öğrencilerine modellik yapıyor. Çevresi, ailesi ve sevgilileri, "Sen vücudunun görüntüsünü satıyorsun, bu da bir tür fahişeliktir," diye aşağılamaya çalışıyorlar, yaptığı işi ve İdil'i... Oysa o hep sanatın içinde bir yerlerde olmak istemiş. Sanatın içindeki insanların özel ve biraz daha geniş bakış açısına sahip, duyarlı olduklarını sanıyormuş. Yirmi sekiz yaşında, boşanmış, yalnız yaşayan, daha doğrusu yalnız yaşamaya özen gösteren bir kadın İdil. Sanat eğitimi alması ailesine cazip gelmemiş. Annesi onu, okumuş-yazmış, iyi iş sahibi, adam gibi bir adamla evlendirmek istemiş. Çok genç yaşta evdeki baskılardan, kurallardan kurtulmak için evlenmiş. Birçok kadının yaptığı gibi. Ve evlilik çok kısa sürmüş, ayrılmışlar. Boşandıktan sonra İdil ailesinin yanma dönmemiş. Bir süre yalnız yaşadıktan sonra beraber olduğu heykeltraş sevgilisi teklif etmiş modellik yapmasını. Sevgilisinin çalıştığı atölyedeki hocası soyunmaya ikna etmiş. Böylece başlamış modellik serüveni... Erkeklerin kadın-giyim-tahrik söylemlerinin karşısına çırılçıplak çıkmış. Önce ilk tepkiler bu işi teklif eden sevgiliden gelmiş. Zamanla bakkala bile göndermemeye başlamış İdil'i. Daha sonra da şiddete kadar vardırmış işi. Onunla birlikte yaşamaktan vazgeçen İdil, bisikleti, köpeği ve sırt çantasıyla terk etmiş oraları. Değişik mekânlarda, değişik hayatlar yaşamış bir süre. Örneğin iki yıl Bodrum'da balıkçılık yapmayı denemiş. Kadın olduğu için tuhaf karşılanmış, dışlanmış. Bir ara Marmaris'te bir kadınla birlikte bir kafe işletmiş. İşler bozulunca İstanbul, orası da olmayınca Ankara ve yeniden modellik yapma isteği... Ünlü bir fotoğrafçıyla sanat fotoğrafları konusunda çalışmış bir süre. Ankara Sanat Tiyatrosu'nun oynadığı *Kadınlar ve Deniz* adlı oyunun afiş çalışmasını yapmışlar birlikte. Afişte çıplak bir kadın bir balığı emziriyor. Ankara sokaklarında afişler boy göstermeye başlayınca daha bir kısıtlanmış İdil'in yaşamı. Kendini sokaklarda görmek tuhaf duygular yaşatmış... Çıplak model olarak ünlü olmak, para kazanmak ile sanatçı olmak ve bu işi sanat için yapmak arasında tercih yapmak durumunda kalıp, sanat tarafını seçmiş. Üniversitede işe başladıktan sonra görmeye başlamış sanatçıların bakış açılarını. "Sokaktaki erkeklerin tavrından farklı değil yaklaşımları," diyor. İşini çok seviyor. Taciz ve aşağılanmalardan uzak kalabilmek için olağanüstü kapalı ve korumalı yaşamak zorunda kalıyor. Sanat ortamında, sanatçıların kadına tutucu davranmaları komik geliyor ona. Birlikte çalıştığı sanatçı kimlikli kadınların da tavırlarını itici buluyor İdil: "Onlarla da geçinemiyorum, 'kadınca' denen tanımlardan rahatsız oluyorum. Benimle sıcak ilişki kurmak adına, işimi yaparken gelip, 'Yüzüğün çok güzel, saçının rengi çok hoş olmuş' gibi sözler beni itiyor. Çünkü o kadınların aslında o anda çıplak olmamdan rahatsız olduklarını biliyorum. Tanımlanmış kadınlığa yakıştıramıyorlar yaptığım işi. Bunu gözleri ve davramşlarıyla sürekli anlatıyorlar. Oysa ben o anda kadın vücudunun estetiğini sergiliyorum. Kadınların beni kendi yanlarına çekmeye çalışmalarından ve dedikodu mekanizmalarından nefret ediyorum."

Bütün baskılar, kötüleşen ilişkiler, herşey üst üste gelince bir yıl önce gücünü kaybetmiş ve intihar girişiminde bulunmuş. Yaşama dönme mücadelesi içindeyken adının bile bir önemi kalmadığını düşünmüş... "Artık sevgililerimin aileleriyle uğraşmaktan yorıldum. Kötü kız olmadığımı savunmaktan bıktım," diyor İdil. Tekrar evlenmekten korkuyor, istemiyor. Kendisi de heykel ve resim yapıyor. Sakin ve insanlardan uzak yaşamak istiyor. Mücadele gücünün sonuna kadar çok sevdiği işini yapmaya devam edecek. Bu arada, sadece kadınların çalışacağı bir balık çiftliği kurmak istiyor.

"İşimi iyi yaptığıma inanıyorum. Çalışkan ve akıllı olmaya çalışıyorum. İnsanlardan saygı görmek istiyorum. Ama olmuyor. Kendimle çatışma halindeyim. Habire tavırlarımı gözden geçirmekten bıktım. Kadın olmak zaten çok zor, bir de böylesi bir işte çalışmak ne denli zor, bunu kadınların bile yalnızca bazıları anlıyor."

Humayun Ebrişim

Yargıtay kadınları haklı buldu

Kumkapı olayını, bu olay nedeniyle iki yıla yakın bir süredir cevaevinde tutulan Zeynep Uludağ'ı tanımayan kalmadı. Olayları ve yaşananları başından beri takip ediyoruz. Kasten adam öldürme suçundan 24 yıla mahkum edilen Zeynep'le en son Kırklareli Cezaevindeyken görüşmüştük. Geçtiğimiz günlerde mahkeme kararı Yargıtay tarafından bozuldu. Üstelik tam da bizim söylediğimiz, Zeynep'in savunmasında yeralan nedenlerden dolayı. Yargıtay, kadınların cinsel tacize uğradığım ve ardından bir grup erkek tarafından dövüldüklerini kabul ederek "kasden adam öldürme" suçunun oluşmadığını açık ve net bir biçimde ifade etti. Dava veniden ele alınacak.

Tecavüzcüye beraat

Ankara'da sekreterine tecavüzden yargılanan İsmail Tutumlu delil yetersizliğinden beraat etti. Karar bir muhalife karşı oy çokluğuyla verildi. Mahkeme heyeti erkeklerden oluşuyordu ve tecavüze uğrayan kadının ifadelerinde çelişki olduğuna kanaat getirdiler. (Zaten tecavüze uğrayan kadınlar nerelere başvurup, neler yapmaları gerektiğini gayet iyi bilirler! Tecavüzden sonra akılları başlarında olarak gidip ifade verirler, haklarını ararlar!!!) Savcı çok emin konuştu, oysa yeni atanmıştı ve sanıkla değil konuşmak, görmemişti bile. Basından gelen muhabirlerle erkek erkeğe konuşurken, sanığın suçsuz olduğundan emin olduğunu ve vicdanının rahat olduğunu açıkladı. Şimdi sanığa yeni tecavüzlerinde başarılar mı dilemeliyiz? Ya tecavüze uğrayan, 10 ay hakkını arayan ve kaybeden. üzerindeki baskılara katlanan kadın ne yapacak? Tabii ki temyize gidecek. "Belki" diyecek, "Belki gerçekler ortaya çıkar".

Humayun, Ankara

Analık davası mı, milli mesele mi

İzlanda'lı eski karısından ola kızlarının velayetini milli bir mesele haline getiren Halim Al ve iki kızı İzla da vatandaşı. Mahkemelerde gövde gösterisi yapa MHP'li ülkücüler Halim Al'ı destekliyor.

İzlanda'lı Sophia Hansen'la Türkiyeli Halim Al arasındaki iki kızlarının velayetiyle ilgili yıllardır süren dava yeni bir aşamaya geldi. Mahkeme, Yargıtay'ın üçüncü defa bozmasına rağmen velayeti babaya verdi. İki kızı Dagbjört Vesile ve Runa Ayşegül'ü yıllardır göremeyen Sophia Hansen'la görüştük.

- Eski eşinizle olan sorunları kısaca anlatır mısınız?

Halim'le 1991 Ocak'mda İzlanda'da boşandık. Biri 1981. öteki de 1982 doğumlu olan iki kızımın velayetini mahkeme bana verdi. Bütün bu yasal işlemler, ben de, Halim de ve dolayısıyla kızlarımız da İzlanda vatandaşı olduğu için İzlanda'da gerçekleşti. Kızlarımız Dagbjört Vesile ve Runa Ayşegül, 15 Haziran 1990'da yaz tatili için Türkiye'ye gitmişlerdi, Ağustos ayında döneceklerdi. Ama babaları kızlarımı İzlanda'ya göndermediği gibi, onlarla bırakın yüzyüze görüşmeyi telefonda konuşmama bile izin vermiyordu. Üstüne üstlük İzlandaca konuşmalarını yasakladı ve İzlanda'yla ilgili her şeylerini attı. Bu arada işleri sebebiyle evde az zaman geçiriyor ve sürekli seyahat ediyordu. Böylece kızlarımın bakımını, Ekim 1990'da yani benimle İzlanda yasalarına göre evliyken Türkiye'de evlendiği yeni eşi ve annesi üstlenmişti. Kızlarım İslâmi eğitime tâbi tutuldular, başları örtüldü. Kızlarımı görebilmek için Türkiye'de dava açtım. 1992 Mart'ının son günlerinde Bakırköy'deki Türk mahkemeleri Nisan ayından başlamak üzere bana, her aym birinci ve üçüncü Cumartesi günü kızlarımı görme hakkını tanıdı. Aym yılın Kasım ayma kadar, tam on altı defa çocuklarımı görebilmek için Türkiye'ye geldim. Ama babaları kızlarınıla yalnız kalmama izin vermiyordu, bir keresinde onları otel odamdan polis zoruyla çıkartmaya bile yeltendi. Zaten 1992 yazında okullar tatil olur olmaz onları bana gösterınemek için bir dağ köyüne yerleştirdi. Türkiye'deki avukatım Hasip Kaplan bu konuda dava açtı. Ancak Halim'in aldığı hapis cezaları para cezasına çevriliyor; 500 bin TL. bunun da herhangi bir yaptırım gücü yok tabii ki.

- Şimdi dava ne aşamada?

O zamandan beri dava Bakırköy'deki mahkemeyle Yargıtay arasında gidip geliyor. Bakırköy'deki mahkeme kızlarımın velayetini Halim'e verirken, Yargıtay bu kararı bozuyor. Aslında hepimiz İzlanda vatandaşı olduğumuz ve evliliğimiz İzlanda'da gerçekleştiği için dava oranın yasalarıyla, orada görülmeli ama İzlanda'yla Türkiye arasında bir karşılıklılık anlaşması olmadığı için bu mümkün olmuyor. İki kızımı 1990 Haziran ından beri, yani altı yıl boyunca toplam 19 saat görebildim. Bunun ne demek olduğunu anne olan bilir. Ben bu konuyu İzlanda'yla Türkiye arasında bir mesele olarak görmüyorum, yalnızca özlediğim çocuklarımı görebilmek istiyorum. Eski eşim Halim Al Türkler'i temsil etmemektedir. Benim tanıdığım ve sevdiğim, arkadaşım olan bir çok Türkiyeli insan var.

- Mahkemeler sırasında neler yaşadınız?

Müslüman basın bu davaya büyük önem verdi ve babanın tarafını tutarak konuyu Müslümanlar'la Hıristiyanlar arasında bir din mücadelesi gibi gösterdi. Bu bakış açılarının tesiriyle 24 Eylül 1992 günü üç vüz kişi mahkeme kapısının önünde toplandı. Bunlardan bir grup bana, kızkardeşime, erkek kardeşime ve avukatıma saldırdılar. Bana vurup tükürdüler. Mahkeme salonu avukatıma tehditler yağdıran adamlarla dolu olmasına rağmen hakim gizli oturum talebini kabul etmedi. Halim hasta bir adam. Beni öldürmekle tehdit etti. Daha da vahimi, bir arkadaşı bana mahkemeyi kaybederse kızlarını öldürüp intihar etmeye karar verdiğini anlattı.

- Yasal olarak kızlarınızı görme hakkınız var ama.

Kızlarımı görme hakkım kazandığım durumlarda polis ve güvenlik güçlerinin temsilcileriyle Halim'in Bakırköy'deki evine gidiyor ama çocuklarımı bulamıyorduk. İzlanda basınıyla yaptığı bir röportajda Halim. kızlarını ne yapacağı konusunda kimseden akıl almayacağım anlatıyor ve "Herşey için çok geç, kızları Sophia'ya asla göstermem," diyor. Bu konuda hiç bir cezadan korkmadığını ve kimsenin Halim Al'a bir şey yapamayacağını söylüyor.

- Ayrıca söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Sonuç olarak, ben çocuklarımı eski kocamdan almaya çalışan bir kadınım. Ben İzlandalıyım, eski eşim Halim Al, İzlanda pasaportu taşıyan bir İzlandalı, kızlarımız İzlanda vatandaşı. İzlanda yasalarına göre boşandık. İzlanda yasaları bana çocuklarının velayetini verdi. Eski eşim tam 63 defa kızlarını görme hakkımı ihlal etti. Türk otoritelerinin, velayetleri bende olan çocuklarımı Türkiye'de tutmak konusunda ona yardımcı olduğu kanaatindeyim.

Kadınlar evrensel dayanışma için konuşma turunda

Yeşil bir örgütün kadın projesini tanıtmak için tura çıkan kadınlar, 6-11 Haziran tarihlerinde İstanbul, Ankara ve Bodrum daydı.

A SEED-YWD programının farklı ülkelerden katılımcıları, birer aylık konuşma turları gerçekleştirmek üzere Mayıs sonunda yola çıktılar. Turu düzenleyen YWD, daha çok çevre sorunlarıyla ilgili eylemler yapan A SEED'in (Dayanışma, Eşitlik, Çevre, Demokrasi için Eylem) kadın projesi, Genç Kadınlar ve Demokrasi anlamına gelen YWD, Avrupa Topluluğu, Orta ve Güney Avrupa Ülkeleri ve Yeni Bağımsız Devletler Topluluğu ndan kadınların politik girişimlerini geliştirmek gibi hedefler belirlemiş. Konuşma turlarının amacı da bugüne kadar yapılanları ve yapmayı planladıklarını sunmak, yerel ekolojist ve kadın inisiyatifleri ile bağlantı kurmak ve böylece daha güçlü bir iletişim ağı oluşturmak. Güney konuşma turuna Makedonya'dan Tatjana Sekulovik, Bulgaristan'dan Daniela Penkova ve Yunanistan'dan Sisi Korizi katıldı. İstanbul'da bazı yeşil gruplarla tanıştılar ve Habitat II'yi izlediler. Bodrum'da Türk Yunan dostluğu ile ilgili bir konferansa katılmadan önce 10 Haziran'da Ankara'daydılar. Ve bu arada *Pazartesi* Ankara bürosunu da ziyaret ettiler.

İlgilenenler için Genç Kadınlar ve Demokrasi Programının adresi: A SEED Europe Office, Postbus 92066, 1090 AB, Amsterdam, The Netherlands.
Tel. 31 20 6633119, Fax. 31 20 6925813

Ankara *Pazartesi* grubu

Ankara da bir Pazartesi bürosu. Kızılay Konur Sokak'ta bir çatı katı. Ankaralı kadınların yeni mekanı. Buluşmak, haberleşmek, yazmak. konuşmak için bütün kadınlara açık bir kapı ve sürekli çalan bir telefon. Bir yılda nereden nereye geldik. İlk sayımızda en düşük satış rakamlarıyla Ankara moralimizi bozmuştu, şimdi en büyük moral kaynağımız. Her şey gönüllü çabalar sonucu. Ve Ankaralı kadınlar bu süreci kendileri anlattı.

İkinci sayısına merhaba dedim *Pazartesi*'nin. Zaten iş bir kez merhaba demekteymiş. Daha üçüncü sayıda. okurların İstanbul'u aradıkları ve birbirleriyle buluşmak için yardım istedikleri haberi çıkmıştı. "Nerede bulurum ben bu kafadarları?" diye düşünüyordum ki Temmuz sayısı bana yanıt verdi: Ankara'daki bir grup okur o pazartesi toplanacaktı. Koşup gittim Kızılay'daki toplantı adresine, elbet benim de yapabileceğim bir şey bulunur diye... O akşam ve izleyen pazartesi akşamları, pek çok *Pazartesi* okuruyla tanıştım. Gruba sonradan katılanlar da oldu, ayrılanlar da... Dergiyi çevremize duyurma, elden satışlar, iki okur toplantısı, haber bulma, yazı yazma çabalarıyla geçen haftalar, *Pazartesi*'nin Ankara İrtibat Bürosunu oluşturma fikrinin heyecanı sardı her birimizi... Yer en büyük zorluktu. Derken çok hoş bir çatı arası bulundu. Ama bu, koşturmacanın sonu değil yeni bir başlangıcıydı. Önce TÜYAP telaşını atlattık. Şimdi önümüzde başka hedefler var: daha çok haber, daha çok yazı, dergiyi daha geniş bir okur grubuna ulaştırma, her ay düzenli okur toplantıları. Ve bütün bunlar tanı bir yılda olup bitti. Ankara grubunun ilk toplantısının birinci yıldönümünü kutluyoruz bu ay. Ne diyevim, nice yıllara.

Elvan Göçmen

Geçtiğimiz yıl Haziran ayında bir gün, iş yerimin lokalinde eski arkadaşlarla buluşmuştuk. Hümayun çantasından *Pazartesi*'nin yayınlanan ilk üç sayısını çıkardı ve *Pazartesi*'den sözetti. Tanışmam böyle oldu. Ben de Ankara *Pazartesi* toplantılarına katılmaya başladım. Ertesi hafta nerede toplanılacağı bilmemeden, telefonla son gün öğrenilerek toplantı yerine gidiliyordu. Hem haber akışı sağlamak hem de rahat toplanabilmek, okurlarla iletişim kurabilmek için bir büro ihtiyacı doğdu. Büromuzu geçen ay açtık. Kadın olmaktan kaynaklanan sorunlara duyarlı tüm kadınların uğrayabileceği bir mekânımız var artık. Gönüllü çalışmalarımızı sürdürmek dileğiyle...

Müşerref

Maliyeciler Lokali'ndeki toplantı yerimiz bir başka faaliyet olmadığı sürece hep aynı küçük odaydı. Büromuz, bir büyük kutu içindeki eski ve yeni *Pazartesi*'ler ve Hümayun'un defterinden oluşuyordu. İletişim numaramız da Hümayun'un ev telefonuydu. Büro fikri ilk kez *Pazartesi*'den bağımsız konuşulmaya başlandı. Bizi böyle bir grup olmaya kimse zorlamamıştı. O halde kendi büromuzu kendimiz tutmalıydık, İstanbul'un mali olarak bizi destekleyemeyeceğini biliyorduk. Toplantı odasız ve dergi kutumuz elimizde kalakaldığımızda bir rüya olan büromuz, bir ihtiyaca. "Belki de yapabiliriz"e dönüşmeye başladı. Toplantılarımız bir türlü gündemden düşmeyen büro sorunu nedeniyle, tanışmak için gelen okuyuculara çekici gelmiyor, her hafta değişen toplantı yeri nedeniyle de bazı arkadaşlar izimizi kaybetmeye başlıyordu. Sonunda bulunan büro, imzalanan kontrat, büro malzemelerinin alımı, ilk toplantımız yani *Pazartesi* Ankara Bürosu biraz korkarak ama şiddetle ve inatla gerçekleşmesini dilediğimiz rüyamızdı. Bu süreç hem birbirimizi tanıma, sorumluluk paylaşma ve birlikte neler yapabileceğimizi görme, hem de kadınlar olarak bir işe sovunduğumuzda nasıl özel zorluklarla karşılaşabileceğimize ilişkin çok öğretici bir deneyimdi. Belki meraklı ve ilgili, ancak kesinlikle matsız ve iddiasız olarak bir gazetenin okuyucusu olan birkaç kadınla bir masa etrafında tanışıp konuşmaktan başlayıp, bizi büroya taşıyan süreci bir kadın ve birey olarak çok anlamlı buluyorum. Bu deneyimin, bana neler yapabileceğim konusunda hep güç vereceğine inanıyorum.

Hanife Uygur

Derginin üçüncü sayısıydı, kitapçılardan birinde görüp almıştım. Dergide Ankaralı *Pazartesi* okurlarının her pazartesi toplandıklarını yazıyordu. İlgimi çekmişti. "Gidip bir bakayım, bu kadınlar ne yapıyorlar?" dedim. Bunun üzerinden aylar geçti, hâlâ pazartesi günleri yapılan toplantılara katılıyorum. Şuna inanıyorum ki *Pazartesi* Ankara Grubu, kadınların yıllardır süregelen sömürü, ezilme, horlanma, dışlanmadan silkinip, yeni bir bilinç geliştirmesi için uğraşan bir grup gönüllü kadının yanı sıra, katılacak diğer kadınlarla beraber daha güçlü ve güzel olacaktır.

Ayşe Çiftçi

İş gününün gerginliğini biraz olsun atabilmek için birkaç arkadaşımla gittiğim bir yerde tanıştığım bir kadın arkadaş sayesinde tanıdım *Pazartesi*'yi. Zaten böyle bir iletişim aracı arıyordum kendime, çok zor günler yaşıyordum. Çünkü biz kadınların özellikle boşanmış kadınların yaşamlarını zorlaştırmak için insanlar eksik olmasınlar ellerinden geleni esirgemiyorlar. Durum böyle olunca, "Ee böyle gelmiş, böyle gider," diyecek kadınlardan olmadığım için ve de "Buna dur demenin bir yolu var tabii ki ama yapılabilecekler arasında bana düşen görev nedir?" sorusunu yanıtlamak için karşıma bir fırsat çıktığını düşündüm. Derginin Ankara grubuna katıldım. Gördüm ki burada kadınlar aynı dili konuşuyoruz. Aslında ben kendini ifade etme zorluğu yaşamayan bir kadın olmama rağmen bu grup içerisinde yazdığım bir yazıyı okurken çok heyecanlanmıştım. Çünkü bu kadınlar beni hiç alışık olmadığım bir saygıyla dinliyorlardı. Biraz geç de olsa *Pazartesi* dergisinin okuru olmak ve bu dergi aracılığıyla iletişim ağını genişletmek, kadın ve sorunlarını kendi bakış açımızla duyurup, dile getirebileceğimiz bir yayın organına sahip olmak bana göre çok güzel.

Nursel

Artık toplantılarımızı kendi büromuzda, kimseyi rahatsız etmeden, çekinmeden, kimseden izin almadan yapabiliyoruz. Kendi adıma, bunu nasıl kotaracağız, yani büroyu nasıl çalışır hale getiririz diye epey dertlenmiştim. Boşunaymış, artık sıcak bir büromuz var. İlgilenenleri bekliyoruz.

Reyhan

İnsan hayatının akışını renklendiren, yeni tatlar, anlamlar katan dönüm noktaları vardır. *Pazartesi* ile birlikteliğimin anlamı benim için böyle. Her sayısında kendime yeni bir şey katmak, kadınların yazdığı hemen her yazıda kendimden bir şeyler bulmak, özdeşleşmek, öfkelenmek, sevinmek kısaca paylaştığımı ve yalnız olmadığımı bilmek... *Pazartesi* ile tanışana dek kendi içimde, çevremde kadınlarla konuşup paylaşıyordum elbet. Ama farklı ortamlardan, farklı yaş gruplarından kadınlarla tanıştıkça daha bir güzelleştiğini hissediyorum.

Nurhayat

Popüler feminist bir derginin yayınlanacağını gazetelerden öğrenmiştim. Henüz piyasada olmayan bir derginin eleştirilmesi ilgimi arttırmıştı. Gazete bayiine üçüncü soruşumda, "Evet," cevabını aldım. Yanılmıyorsam derginin tamamını okumam iki saatimi almıştı. Annemle birlikte kıl tüy muhabbetini kahkahalarla okumuştuk. Saat başı dergiyi elime alıp, tekrar tekrar bakmıştım. Birkaç gün sonra İstanbul'u aradım. Dergiyi çok sevdiğimi beş defa tekrarladığımı hatırlıyorum. İki gün sonra yeniden telefon ettim, bu kez, "Ben ne yapabilirim?" diye sordum. Cevap çok netti; bavileri denetleyip dergi olmayanları bize bildirebilirsin, reklama fazla para avıramıyoruz, dergiyi tanıtabilirsin. O günden bu yana uğraşıp duruyoruz. (Annem bütün bu olanları yakından izledi ve "Bu derginin peşini bırakmayacağım biliyordum," dedi.)

Yeliz Bekar

Rakamların dili

DİE rakamlarına göre yüksek okul mezunu kadınlar, ücretlerin daha düşük olduğu kamu sektöründe çalışmak zorunda kalıyor.

İlkokuldan itibaren kız ve erkek çocukların eğitimden eşit bir şekilde faydalanmadıkları hepimizin bildiği bir şey. Yüksek okuldan mezun olanların cinsiyet dağılımına baktığımızda bu farkın kadınlar aleyhine daha da büyüdüğünü görüyoruz. Yüksek okul mezunlarının yüzde 32'si kadın, yüzde 68'i ise erkek. Ama kadınların uğradığı ayrımcılık yalnızca eğitimden faydalanma aşamasında da kalmıyor. Rakamları incelemeye devam ettiğimizde, istihdam edilen yüksek okul mezunu erkeklerin sayısı 727.235 iken bu rakamın kadınlarda 296.281'e düştüğünü görüyoruz. Yani istihdam edilen tüm yüksek okul mezunları arasında kadın oranı yalnızca yüzde 29. Yukarıdaki rakamlardan çıkarılabilecek bir başka sonuç ise yüksek okul mezunu olan erkeklerin yüzde 86'sı istihdam edilirken, kadınların ancak yüzde 73'ü istihdam edilmektedir. Yani bir kadın olarak tüm ayrımcılığa rağmen okuma şansını elde etmiş olabilirsiniz, iş pazarında kalifiye bir eleman olarak iş arayabilirsiniz, ama bu henüz bir iş bulabilirsiniz anlamına gelmiyor.

Peki nerede çalışıyor yüksek okul mezunu kadınlar? Tüm yüksek okul mezunu kadınların yüzde 37'si kamu kesiminde çalışırken, erkeklerin yüzde 28'i kamu kesiminde çalışıyor. İstihdam edilen yüksek okul mezunu kadınların ise yarısı kamu kesiminde çalışmaktadır. Bu da demektir ki üniversite mezunu kadınların özel sektorde iş bulma şansı erkeklere göre çok daha az. Hafta sonları gazetelerde yer alan iş ilanlarına bakılacak olursa kaba bir gözlemle bile bunu saptamak mümkün. Nispeten daha iyi ücret talep edilebilecek işler için ve hele de yönetici pozisyonlar için aranan elemanlardan istenen niteliklerden biri de askerliğini yapmış olmak olarak belirtilir. Çoğunlukla parantez içinde erkek müracaatçılar için ibaresi de olmaksızın belirtilir bu, çünkü onlar zaten erkekleri düşünerek bu ilam vermişlerdir. Kamu sektöründe genellikle daha az ücret ödendiğini gözönünde bulundurursak, işe girme hakkı eşit olarak dağıtılmadıktan sonra "eşit işe eşit ücret" prensibinin yasalara konmuş olması ile iş gücü piyasasında eşitlik sağlanamadığı da ortaya çıkar. Fransız feministlerinin "iş kolunun feminizasyonu" olarak adlandırdıkları bir durum vardır; Feministler Fransa'daki iş gücü piyasasını incelediklerinde kadın istihdamının yalnızca düşük ücret ödenen iş kollarında yoğunlaşmakla kalmayıp, bir iş kolunda giderek artan oranda kadın çalışmaya başlayınca o iş kolunda ücretlerin de düştüğünü saptamışlar. Türkiye'de iş pazarına yönelik olarak feminist perspektif ile yapılmış henüz çok az araştırma var. Örneğin yüksek okul mezunu kadınların yalnızca istihdam oranları değil ama, hem kamu hem de özel sektörde çalışan kadınların işyeri hiyerarşisi içinde hangi basamaklarda yer aldıklarını, hiyerarşi piramidinin üst ucuna yaklaşıldığında karar mekanizmalarında söz sahibi kaç kadının kaldığını sayısal olarak saptamak ve bunun sebeplerini araştırmak ilginç olurdu.

Ülkü Sarıca

Mersin'de Bağımsız Kadın Derneği kuruldu

Mersin'de yaşayan bir grup kadın yaklaşık bir yıldır toplanıyordu. Sonunda bağımsız bir kadın derneği kurmaya karar verdiler. Geçtiğimiz Şubat ayında kuruluş başvurusunu yaparak Mersin Bağımsız Kadın Derneği'ni hayata geçirdiler. O günden bu yana epey de iş yaptılar. Bu yıl 8 Mart Mersin'de bir haftalık etkinliklerle kutlandı. Etkinlikleri düzenleyen Kadın Platformu'nda dernek de yer aldı. Yürüyüş ve mitingde, Bağımsız Kadın Derneği pankartı altında, 60 kadar kadın toplanmıştı. Derneğin kuruluş çalışmalarını yürüten, ilk üyelerini oluşturan grubun hemen tümü *Pazartesi* dergisi okurlarından oluşuyor. Bu nedenle de dernek, *Pazartesi* okur toplantıları düzenledi. Çoğu yerde olduğu gibi bir yer sorunu vardı. Şimdi bu sorun da halledildi. Mersinli kadınların da bir mekânı var. Bu arada eğlencenin de eksik edilmediği bir tanışma çayı düzenlenmiş, Silifke Akkuyu Nükleer Santralinin kuruluşunu önlemek için oluşturulan Nükleer Karşıtı Platform'da da yerlerini almışlardı. Neler yaptıklarını bize uzun uzun yazdılar, yer darlığımız nedeniyle kısaca söz ettiğimiz için umarız onları üzmüş olmayız. İsteyenlerin iletişim kurabilmeleri için adres; Bağımsız Kadın Derneği, Camiişerif Mahallesi, 29. Sokak, Adalet İşhanı Kat. 3, No. 4 Mersin.

Kadın Dayanışma Vakfı'na saldırı

Kimliği belirsiz kişiler, sopa ve taşlarla Ankara Kadın Dayanışma Vakfı'na saldırdı. Belki hatırlarsınız, yerel seçimlerden sonra Kadın Dayanışma Vakfı'nın sorunları da artmıştı. Önce SHP'li eski belediyenin verdiği binadan çıkarmak istediler. Gerekçe olarak da, "Biz içişlerine karışamadığımız kuruluşa yardım etmeyiz," dediler. Vakıf, belediye ile mahkemelik oldu, dava devam ediyor. Sonra sığınma evinde kalan kadın ve çocuklara belediye tarafından gönderilen 10 kişilik yemek iptal edildi, ardından su, telefon, elektrik kesildi ve kaloriferler iki yıldır yakılmıyor. İki yılın sonunda valiliğin baskısıyla kaloriferler yanmaya başladı. Geçtiğimiz mayıs ayında da Danışma Merkezi'nin tabelası Refah Partili Büyükşehir Belediyesine bağlı APK Dairesi tarafından söküldü. Gerekçe Daire Başkanı'na soruldu, Başkan tabelanın ertesi gün iade edileceğini söyledi, fakat tabela bir hafta gönderilmeyince, olay Cumhuriyet Savcılığı'na bildirildi. Bu olayın hemen ardından 19 Mayıs günü Danışma Merkezi, kimliği belirsiz kişilerin saldırısına uğradı. Ellerinde sopa ve demir çubuklar bulunan üç kişi tarafından camlar kırıldı. Kadın Dayanışma Vakfı konuyla ilgili bir basın açıklaması yaparak, "Her türlü koşul ve ortamda mücadele edeceklerini." söylediler. "Şiddetten kaçan kadınlara Refah Partili belediye şiddet uygulamaya çalışıyor," dediler.

Sizin şeyinizin adı ne?

Çocukken de kukumuzdan, dudumuzdan ama en yaygın olarak oramızdan pek bahsetmezdik.

Ünlü fıkralardan birisidir. Belki duymuşsunuzdur ama ben yine yazayım; Kadın arkeolog, kırlık alanda gezerken, bir tarlanın kenarında tecavüze uğruyor. Şansına, tarlanın sahibi gelip kurtarıyor kadını. Sanıklar da yakalanmış, mahkemeye çıkıyorlar. Kadın olanları anlatıyor, "Bu üç adam," diyor. "Beni yakalayıp döverek yere yatırdılar, bir tanesi tam vajinama girecekti ki, tarlanın sahibi olan şu köşedeki arkadaş beni kurtardı. Kendisi olanlara da şahittir." Hâkim tarlanın sahibini şahitlik etmeye çağırıyor. Adam kadını doğruluyor, biraz da böbürlenecek. "Bu üç herif," diyor, "ben gelmeseydim..." biraz duraklayıp kadına dönüyor, "bacım neydi senin ..mının adı?"

Şu meredin adı yalnızca böyle "kültür farklılığı" sebebiyle dolanmıyor ayağımıza. Sadece bizimkinin ki de değil tabii. Onlarınki, yaptığınız şey, "konuyla" ilgili akla gelebilecek gelemeyecek binlerce şey.

Dil, dillendirmek

Kelimelerle düşünüyoruz, kelimelerle yaşıyoruz. Denildiğine göre, rüyalarımızı da kelimelerle görüyormuşuz. Yani dil olmadan, dilde karşılığı olmadan herhangi bir şeyin insanlar için "olması" güç.

Adını koyamadığınız, dilimizde doğru dürüst karşılığı olmayan bir şeyi "oldurmak" biz kadınlar için nasıl bir şey?

Onun adı ne?

Çocukken, kukumuzdan, dudumuzdan, ama en yaygın olarak oramızdan pek bahsetmezdik zaten. Oğlanlarınki ben büyürken pipiydi. Bunya da denirmiş. Onların mümkün olan her fırsatta kendilerininkinden sözettiğini hatırlıyorum Sonra büyümeye başladık. Oğlanların ağzına küfürler yerleşmeye başladı. Dördüncü sınıfta falan hepsi s..meye başladılar. Bizse birkaç yıl sonra âdet gördük. Daha doğrusu "hastalanma"ya başladık. "oramız" kanıyordu. Onlarınki ise, en çok bahsettikleri şey halini almıştı artık

Biz de büyüdük. Sevişmeye, beraber/birlikte olmaya, yatmaya başladık. Şu konuda en rahat kullanabildiğimiz kelimeler bunlar galiba. Ya işin ayrıntısı? Orada şeytan gizliydi herhalde, bir türlü bizim dilimize giremiyordu.

Kuku, pipi vb, yetişkin cinselliğimizi ifade edemeyeceğimiz kadar çocukluğumuza ait. Vajina, penis, vulva, testis, penetrasyon falan da neredeyse bir hastanenin steril ve rahatsız edici kokusunu taşıyorlar. Pornografinin de çok rağbet ettiği .ın, ..k, ...ak, ..kmekle küfürlerle tanıştık ve aşağılanma duygusunu aklımızdan zor çıkarıyoruz. İşte o yüzden cinsellik alanında dilsiziz. Bizi sözümüzden etmişler ki istediklerini yapabilsinler. Ya da her şey öylesine onların istediği biçimde olmuş ki, bize laf kalmamış. İşte bu belirsizlik, dilsizlik ortamında erotika ne kadar mümkün?

Yeni bir dil mümkün mü?

Bütün bunları bilmek durumumuzu kolaylaştırmıyor. Bize erotik bir dil temin etmiyor. Çünkü çocukluğumuzu hatırlatan kelimelerin de, tıbbi terimlerin de erotik olabilmesi güç. Aynı şekilde, yeni, daha önce duymadığınız kelimelerin bizim için erotik olması, cinselliği çağrıştırması daha açıkçası yatakta, tahrik edici bir nitelik kazanması neredeyse mümkün değil. Çünkü dil, hayatın içinde, yaşanarak oluşan, öğrenilen, kullanılan bir şey.

Batılı feministler, böyle bir noktadan yola çıkarak, daha ziyade erkeklerin kullandığı, şu bildiğimiz küfürlerde geçen kelimeleri kullanmaya, böylece onlara yüklenmiş olan aşağılama içeriğini boşaltmaya çalışmışlar. Tıpkı, eşcinsellerin Türkçedeki ibne kelimesinin karşılığı olan gay sozunu kendilerinin, kendileriyle ilgili olarak kullanıp aşağılayıcı anlamını unutturmaları gibi. Kendi tecrübemizden de, birçok kadının bazen biraz suçluluk duygusuyla bile olsa bu kelimeleri cinsellikte kullanmayı tercih ettiklerini biliyoruz. Belki Batı dillerinde biraz olsun sağlanan bu dönüşüm, bizim ana dillerimizde de gerçekleşir ve bizler de mesela Türkçe'de "...işmek"ten bahsedebilir hale geliriz. O zaman şu nokta noktalara da ihtiyaç duymayız. Bana sorarsanız önemli olan cinsellikle ilgili her konuda olduğu gibi dille ilgili olarak da kendi tercihlerimizi yapıp bunları ifade edebilmek. Yani kendimizinkinin adını kendimiz koyabilmek: ister .m, isterse kuku olsun

Melek Güneş

İlk kez rahat edebileceğimiz bir yerde istediğimiz kadar birlikte olacağız. Onunla öpüşmeye, vücuduna dokunmaya bayılıyorum. Onu ilk kez fakültenin kantininde gördüğümden beri duyduğum dayanılmaz dokunma arzusu... aşk mı, cinsellik mi bilmiyorum. Yanyana yürürken vücutlarımızın rastgele birbirine değmesi bile heyecanlanmama yetiyor. Ama içimi kemiren bu kaygı... Ya o da ötekiler gibi ısrarlı davranırsa. Elimden gelmiyor, sevişmek hoşuma gidiyor ama daha ötesine hazır hissetmiyorum kendimi. Zorlandığım anda da kasılıp kalıyorum. Ya o öncesindeki ve sonrasındaki tatsız açıklamalar, her şeyin tadını kaçıran pazarlıklar. Hayır bu kez korkularımdan söz etmeyeceğim. Ama ya o da ısrar ederse?

Eve girer girmez öpüşmeye başlıyoruz. Beni yavaşça ablasının yatak odasına doğru çekiyor. Yatağa uzanıp birbirimizi öperek soyuyoruz.

Dili sağ mememin ucunda dolaşıyor, sonra usulca, yumuşacık emiyor. Vücudumu engelleyemediğim tatlı bir ürperti sarıyor. Gözlerime arzuyla bakarak, "Kıskanmasın" diyor, sol mememe yönelirken. Meme uçlarının sertleştiğini hissedebiliyorum. Dili ve dudakları hiç acele etmeden, aşağılara, daha aşağılara kayıyor, dolaştığı her yerde ürpertiler bırakarak... karnımı, kasıklarımı ve... Utanıyorum. Dili en gizli yerlerimde, hiç bir ayrıntıyı kaçırmadan keşfediyor. Meme uçlarından vücuduma yayılan elektrik dalgası şimdi tek bir yere hücüm ediyor sanki. Dili derinliklerime yöneliyor. Bir çiçek gibi açılıyorum, kendi kokum başımı döndürüyor. Bu ıslaklık... Utanmayı, korkmayı, dünyayı unuttum. Daha hızlı daha hızlı istiyorum şimdi. İniliyorum, sayıklıyorum, terliyorum, ilk kez, evet ilk kez yükseliyor, yükseliyorum, atmosferden çıkıyorum, soluğum kesiliyor, öleceğimi sanırken birden düşüyorum, yumuşacık bulutların üzerine. Opüşüyoruz. Bana bunca hazzı tattıran dilini dudaklarını öpmeye doyamıyorum. Üzerine uzanıyorum, dudaklarım kasıklarından erkekliğine yöneliyor. Emerek içime almak istiyorum onu. Avucumun içindeki gidiş gelişleri az önceki ürpertileri geri getiriyor. Hızlanan soluğunu duyuyorum. Acı çekermişcesine aniden başını hızla kendine doğru çekiyor. Göğüslerimi onun ıslaklığına bastırıyorum. Yerinden hiç kıpırdamadan uyumak istiyorum. Elleri sevgiyle saçlarımda geziniyor. Bundan vazgeçemem, sonuna kadar varım artık.

topuklu ayakkabı: giysen bir türlü giymesen olmaz!

Şimdi bu postal modaları falan çıktı, işlerin rengi değişti biraz. eteklerin, pantolonların altına, bacaklarını en biçimsiz gösterecek asker postallarını, kalın, ne dizde ne bilekte ama tam ikisinin arasında biten yün çorapları giyen kadınlar da modaya uygun, çekici görülmeye başladılar. ama birçok insan için seksi kadın dendi mi akla gelen mesela marilyn monroe (kendisi genç yaşta ölmek suretiyle bu ünvanı koruyabilmiştir. sizin canlı haliniz ne yapsanız aynı etkiyi vermez. bence boşuna debelenmeyin.) hiç bir zaman böyle şeyler içinde tahayyül edilemez. onun ve meslektaşlarının (bu noktada sözünü ettiğim meslek oyunculuk değil, seks bombalığı tabiatıyla!) zihinlere nakşolmuş görüntülerinde ayaklarında hep topuklu ayakkabılar vardır. hem de sivri topuklu, yani en givilmez cinsinden.

bu topuklu ayakkabı işinin kadın kısmının başına gelen en ciddi felaketlerden birisi olduğunu düşünüyorum. erkeklerden sonra tabii. ki aslında arada ciddi bir bağlantı vardır. (şu ikinci cümlenin şaka olduğunu yazmak ihtiyacı hissediyorum ama lütfen bunu üzerinize alınmayın. siz yazı yazarak hayatını kazanmayan okurların şakayı gerçekten ayıracak basirette oldu ğunun farkındayım ama her şaka yapışımda birkaç köşe yazarı yorumluyor; "işte bunların erkek düşmanı olduğu ispat ve tespit edildi" diye.) neyse. gelelim topuklu ayakkabı felâketine. bu meret felâkettir çünkü gerekli ve eğlenceli şeylerin çoğunu ayağınızda on pontluk ayakkabılarla yapamazsınız. mesela, yürümek, koşmak hatta dans etmek. bunları yabana atmayın, alış veriş ederken, işe giderken yürüyorsunuz; kaçan otobüsün, beğendiğiniz adamın arkasından koşuyorsunuz. dıskoda, düğünde dans ediyorsunuz. hayatın önemli bir bölümü zora girer yani. üstelik de, topuklu ayakkabılarla tükетilen ömrün birkaç yılının sonunda ayağınız başka bir ayak halini alır; oradan kemik çıkar, buradan nasır olur. arada bir giyerseniz de alışık olmadığınız için bir türlü iyi durmaz. falan filan. gelin görün ki, boyu uzun, bacağı ince gösterir meret. yani duşunun ne kadar ihtıyacımız olan bir şey! bir ara apartman topuklar vardı, bu aralar yine moda. onlarla yürümek biraz daha kolay ama tabii ki aynı etkiyi yapmıyor. gerçi tamamen topuksuz ayakkabılar da ayak sağlığı için kötüymüş. (yani birisi sizi topuklu ayakkabı giyip ayak sağlığınızı tehlikeye sokmakla suçlarsa her zaman için bu bilgiyi aktarabilirsiniz.) sanki biz sağlık için giyinme lüksüne sahibiz. artık kararı siz vereceksiniz, ya mutlu yürüyüşler, rahat ayaklar ya da... bir duşunun, dar bir elbise, altında sivri burunlu, yüksek topuklu cendereler, pardon ayakkabılar. işi arkası dikişli çoraba kadar ilerletmek mümkün. siz artık bacaklarınızın üzerinde durmaya yaradığına mı inanmıyorsunuz? duymamış olayım, annenizin margarini yanlış olabilir ama ayakkabıları doğrudur!

ayşe düzkan

bu topuklu ayakkabı işinin kadın kısmının başına gelen en ciddi felâketlerden birisi olduğunu düşünüyorum erkeklerden sonra tabii, ki aslında arada ciddi bir bağlantı vardır.

hatta iş bununla da bitmiyor!

kim basinger diye amerikalı oyuncu var ya; hani 45'ine geliyor ama mihrap minare falan hep yerinde. hatırladınız. işte onunla yapılmış bir söyleşi okumuştum. (ben böyle kadınlarla yapılmış söyleşileri okuyorum, belki bir feyz kaparım falan diye herhalde) o da tabii topuklu ayakkabı giyiyor. topukların birisini diğerinden birkaç milim kısa yaptırıyormuş, böylece yürüyüşü daha seksi oluyormuş! (o da bu numarayı esas yazıda adını zikrettiğim marilyn monroe'dan öğrenmiş.) yani iş topukla da bitmiyor, bir de halifçe aksayacaksınız. (gerçi bir çoğumuzun bu numaraya ihtiyacı yok, topuklu giydik mi aksayıveriyoruz zaten) bu seksapel denen şeyle aksamak arasında bu kadar doğrudan bir ilişki olması beni çarpmadı değil. yani ayağınız aksıyor, bayağı iz aksıyor.

Ben kadının nohut-pilav pişirenini severim

Gömleklerim jilet gibi ütülense, sofralar hazır beni beklese,gözler ışıl ışıl. Daha ne isterim; daha ne, ne, ne?

televizyon müptelalığım artık öylesine rezillik diplerine vurdu ki, pazar günü öğlen sularında televizyonun karşısında zapzuplamaktayım. Gülriz Sururi "A la Luna"da Nejat Uygur için balıklı çiçek böreği pişiriyor. Kalan yufkayı buruşturup şöyle bir atıveriyor kapattığı böreğin üstüne ki: çiçeği, işte onun mahir elleriyle harcıalemce atılır gibi yapılmış yufka oluşturuyor. "Sizli bizli" pek zarif, pek kentsoylu bir sohbet eşliğinde Nejat Uygur'a sunuluyor çiçekbörekbahk. Sonra karşılıklı hediyeleşiliyor filan ki, bu kadar zerafeti yağ bağlamış içim kaldıramıyor. Zap - başka kanaldayım.

"Menekşe Gözler"de Fatma Girik oynuyor. Katiyetle şimdiki habire ev, dükkân, pavyon basıp karşısına çıkan garibanları midebulandırıcı bir amacından saptırılmış hiddetle döven tatminsiz histrionik menapoz vakası söz konusu değil. Bizim çocukluğumuzdaki o kentte nasıl da boynubüküük ama elma yanakları, maviş gözleri ışıl ışıl genç kadın haliyle. (Şimdiki yüzüne bakmaya tahammülüm yok: Zembereğinden boşanmış bir şirretlikle en adisinden rating avcısı haline.)

Ünlü şarkıcı Erol Büvükburç Menekşe Gözlü bu tertemiz ama pavyonda dansöz kızla zilzurna sarhoş tanışıyor. Kız da bunu ayakta duracak hali olmadığı için cengaverce (ve aşık) evine getiriyor. Sabah Erol Büyükburç bir uyanıyor ki! Kahvaltı sofrası hazır. Pavyonda dansöz kızın üstünde basma bir elbise, iki örgü başının iki yanında. O kahvaltı sofrası yeter. Biz Türk sinemasıyla büyüyenler kahvaltı sofrasını hazır eden, "Hadi gel çay soğumasın", diyen kızların temiz yani bakire kızlar olduğunu sularseller gibi biliriz.

Kız bir de: "Bu akşam için sana yemek pişirebilir miyim? Mutfağın o kadar güzel ki insanın içinden çıkmak gelmiyor," demez mi? Epeyce IQ'su düşük o edayla nasıl bam tellerimi titretivor. Bir anda Türk erkeğinin bilinçaltına ışınlandığım filan yok tabii ki, ben de (nasıl Türk erkekleri latan Türk kadınlarıysa) latan bir Türk erkeğiyim. Böyle bir kadın ben de isterim! Gülriz Sururi'nin komplike, sofistike: midemize, en doğrusu da yüreğimize yabancı A La Luna mutfağını değil, ben kadının/erkeğin nohut-pilav pişirenini severim. İzmir köfte, lahana dolma, domates soslu patlıcan kızartma falan. Gömleklerim jilet gibi ütülense (ütü kabusundan yılda iki-üç kere gömlek giyiyorum), sofralar hazır beni beklese, gözler ışıl ışıl - Daha ne isterim; daha ne. ne, ne?

Tabii böyle mutfaktan çıkmak istemeyen kadınların diğer meziyetleriyle de donanmış Menekşe Çözlü Kız. Erol Büyükburç; "Nişanlıma nasıl tokat atarsın! Defol git!" diye kovduktan beş dakika sonra arkasından koşup: "Yalan! Zaten biz aylar önce nişanı atmıştık. Vesile oldun, ondan kurtuldum. Geri gelir misin? Yemekler soğumasın", der demez o mavi gözler misket misket boynunu eğip bir: "Gelirim," deyişi var ki... Cosmo kızları yanlış kozmik bilgilerle ne olmayacak uzay yolculuklarında, "Erkeğinizi zevkten çıldırtmanın 27 yolu'yla dolandırılırken bilinçaltları ve üstleri nasıl da haykırıyor: İsteriz isteriz nohut pilav isteriz!

Perihan Mağden

Don hikâyeleri

Bizim evin arka tarafında bir veraltı camisi var, yani balkonumuz canımın minaresindeu daha yüksekte. Bir gün annemı balkonda çamaşır asarken bir kaza oldu ve düşürdüğü iç çamaşırı rüzgârın da yardımıyla minarenin tepesine asılı kaldı. Annem astığı çamaşırların hepsini toplayıp derhal içeri girdi. Başı bağlı bir kadındır annem ve renkli. dantelli iç çamaşırlarını tercih eder. "Donum minarede asılı kaldı, ne yapacağız" diye söylenmeye başladı. Evde bir telaş, biz daha küçüğüz. Perdeleri çektik. Ara sıra perdenin kenarından minareye bakıyoruz, annemin siyah dantelli donu minarenin tepesinde sallanıyor. Sonra babanı geldi, -caminin hemen yanında küçük bir dükkanı vardır-, annem derhal, "Bey, donum minarede asılı kaldı," diye açıklamalara başladı, babam, "Merak etme hanım, bir şey düşünce, cami imamı eline alıp dolaşır, Kimin bu?' diye, ben alırım, 'Bizim hanımın donu' derim," diyor ve kahkahalarla gülüyordu. Sonra o don ne oldu, orada ne kadar asılı kaldı hatırlamıyorum. Ama bu, donlarımızın başımıza bela olduğunu anladığıma dair ilk olaydı. Bir keresinde de kız kardeşim balkona çamaşır asmaya çıkmıştı -o sırada başka bir evde oturuyorduk- bir türlü içeri girmiyordu, annem merakla balkona çıktı, kızkardeşim yarı beline kadar sarkmış alt kata düşmüş donunu, babanım oltası ile almaya çalışıyor, "Deli misin, çekil oradan, Eminanımdan isteyelim," diye söylenerek geri geldi, kız kardeşim de, "Ama anne, olur mu nasıl isteriz." dive itiraz edivordu. Sonunda beni gönderdiler, alt katta Eminanımın kapısını çaldım, kapıyı kocası açtı. Ben şaşkınlıkla "Şey, Eminanım evde mi?" dedim, çağırdı, neyse kimseye göstermeden, kız kardeşimin donunu geri alabildik. Ben ilk regl olduğum aylarda, donuma bir iki damla kan bulaşsa, derhal onu özenle paketliyor ve çöpe atıyordum. Annem söylenmeye başladı, "Kızım senin donun kalmamış." Ben sesimi çıkarmıyorum, en sonunda bir gün patladı, "Bu donları ne yapıyorsun, her hafta sana don almak zorunda mıyım?", "Ama anne onlar kanlanıyor," dedim, "Eee" dedi annem, "Bizimki de kanlanıyor, ama yıkanıyor". Ve ben bir kaç düzine donu çöpe attıktan sonra ikna oldum, şimdi donlarımı yıkamam gerektiğini biliyorum.

Bir de yengemin hikâyesi var. Onlar askeri lojmanlarda oturuyorlardı, tatilden bir gece yarısı dönmüşler, bavullar, çantalar taşınmış. Ertesi sabah arabada unutulan bir kaç parça eşyayı da almak için aşağı inince yolun ortasında bir don -herhalde gece varısı taşınma telaşında düşmüş-. Yengem dona telaşla bir tekme savurmuş, "Bu benim değil," dayım, "Aman karıcun senin işte," "Hayır, hayır." Dayım sakin bir şekilde donu almış, eve geldiklerinde de bir güzel yıkamış, "Bak bu senin ve işte bir güzel yıkandı, artık giyersin değil mi?" yengem ise kararlı, 'Hayır, o donu herkes gördü, bir daha givemem." Ve giymedi de. Ya nedir bizim bu donlardan çektiklerimiz.

Jale

FEYHAN GÜVER

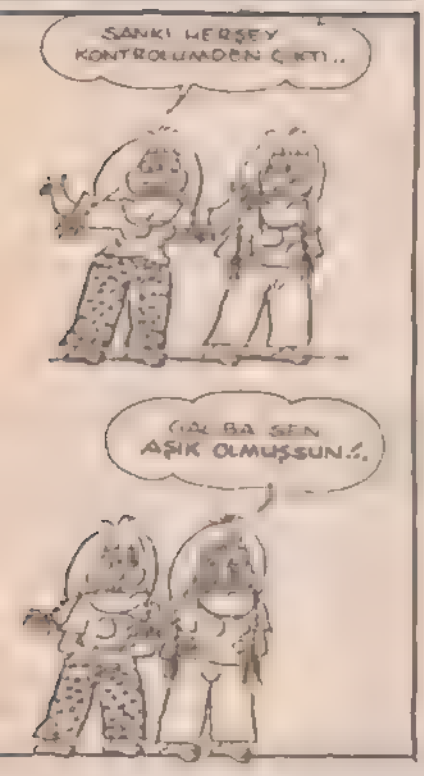

İlah tavlama sanatı

Artık o klasik, mutfakta ahçı, sokakta hanımefendi, yatakta fahişe üçlemesi bile, şöyle iyisinden bir erkek sahibi olmaya yetmiyor.

Aktüel dergisi bir ek verdi: *Erkekleri Tanıma Rehberi*. Aslında bu başlık biraz yanıltıcı, çünkü söz konusu olan sıradan erkekler değil. kapış kapış giden, yakışıklı. çekici, "gözde" erkekler. Üstelik ek, bu ilahları tanıtma rehberinden çok, onları elde etme sanatı olarak adlandırılabilir. İlah filan dedik diye hemen öyle telaşa kapılmayın: "Olağanüstü yakışıklı ve çekici erkekler de sonuçta birer insan'mışlar. Bu tevazunun kendisi bile insanı rahatlatıyor değil mi?

İlah tavlama ya da avlama sanatına ilişkin 30 sayfalık faydalı bilgilerin tümünü aktarabilmem olanaksız. Meraklısı okusun. Benim anladığını kısaca şu: Artık o klasik, mutfakta ahçı, sokakta hanımefendi, yatakta fahişe üçlemesi bile, şöyle iyisinden bir erkek sahibi olmaya yetmiyor. Yaşadığımız çağın yarattığı yeni ihtiyaçlar var. Bu kutsal üçleme baki kalmakla birlikte, yapılması ve olunması gereken başka şeyler de var. Mesela ille de dalkavuk ve sarışın olmak lazım. Meslek itibariyle de, hemşire, sekreter, masöz, cilt bakım uzmanı (kendiniz için değil, o zaten varsayılıyor, erkeğinize cilt bakımı yapmanız için), berber (usturanın nereye gittiğine dikkat etmek kaydıyla), fotoğrafçı (erkeğinizin egosunu tatmin etmek için bütün gün onun fotoğrafını çekmek iyi oluyormuş), köpek bakıcısı (sabah o uyurken köpeğini gezdireceksiniz). Meslek sahibi olmak yetmiyor, zahmet olmazsa bazı hobiler de edineceksiniz artık. Maça düşkünse, maç seyircisi, ya da onun tercihlerine göre, tenisçi, dağcı, yüzücü filan da olmak gerekiyor.

Bu "gözde" erkek sahibi olma işi bir hayli de pahalıya geliyor. Öncelikle, buzdolabını sürekli olarak onun sevdiği yiyeceklerle tıka basa dolduruyorsunuz ("İş dönüşü kendinizi ne kadar yorgun hissetseniz de süpermarkete uğramayı ihmal etmeyecekmişsiniz. Yani ücretsiz olarak icra ettiğiniz diğer mesleklerin yanı sıra, bir de çalışan kadın olacaksınız. Zaten bu masrafla başka türlü başa çıkılmaz!).

Eskiden erkekler kadınlara çiçek, takı filan alırlar diye bilirdik ama artık o devirler geçmiş (hep derim, feminizmin ne faydasını gördük sanki. bu lokantada kendi hesabını ödeme işini de feministler icat etmedi mi? Ama orda kalsa iyi). Çekici bir erkek için, iç gıcıklayıcı ama rahat erkek çamaşırları, şampanya, çikolata, maç bileti, dar pantalonlar, tuhaf desenli pamuklu çarşaflar(!), cilt bakım maskeleri, banyosu için kurumuş gül yaprakları filan gibi hediyeler almayı ihmal ediyorsanız, partiyi baştan kaybettiniz. Tabii böyle bir bakımla daha da çekici hale getirdiğiniz adamı başkalarından korumak için kendi bakımınıza harcamanız gereken servetin lafını etmeye bile gerek yok. Eee her şeyin bir bedeli var.

Şeytan dürtmüş de diyebilirsiniz ama insanın aklına geliyor işte: Şöyle kelepir bir adamla idare edip, aynı para, zaman, enerji ve sabrı harcamayı göze alarak insan acaba neler yapabilir. Bence Avrupa'da, Amerika'da ihtisas yapıp dünya çapında bir beyin cerrahı olmak işten değil mesela. Ya da astrofizikçi olup NASA'da çalışabilirsiniz. 560 tane best-seller yazıp kupunuzu doldurmanız, edebiyata meyliniz varsa, iki roman attırıp ünlü yazar olmanız, milli takıma girip Olimpiyatlarda altın madalya kazanmanız bana hiç de olanaksız görünmüyor. Hiçbirine gönlünüz yoksa, yarım ya da bir düzine mükemmel çocuk yetiştirmek de mümkün. Üstelik bunlar çok daha güvenli yatırımlar gibi görünüyor, çünkü bunları bir kez elde edince, kaybetme riski "gözde" erkek kaybetme riskinden çok daha az (bunlar genellikle çoktan kapılmış oluyorlarmış, bu yüzden "çalmak serbest"miş öyle diyorlar). Tercih sizin.

Tamam biliyoruz, aşksız da olmuyor, ama piyasayı bu kadar yükseltmenin alemi var mı?

Nesrin Tura

KENDİN PİŞİR KENDİN YE! **SEMRA CAN**

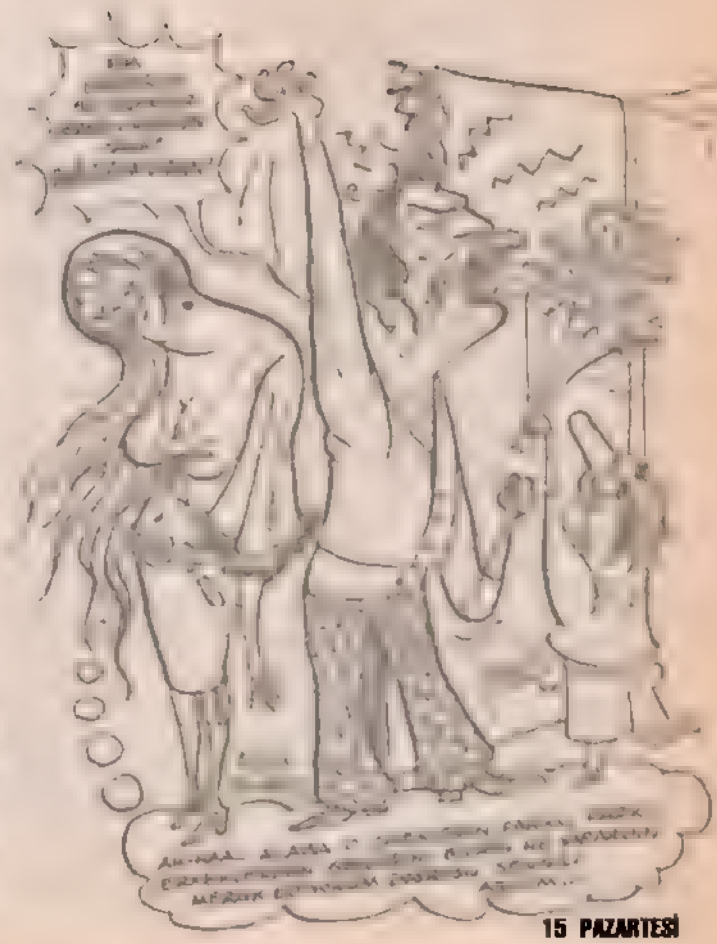

Günlerden pazar!!

Pazar günleri erkeklerin tatil günü. Kadınlar içinse, dışarda çalışsınlar y da çalışmasınlar, tüm ailenin banyo, çamaşır, ütü gibi gereksinimlerinin giderilmesini, ayrıca aile fertlerinin rahatlatılmasını, hatta özel yemekle şımartılmasını sağlamaları beklenen bir gün genellikle. Beş kadın "paza kabusu"nu ve bu kabustan kurtulmak için neler yaptıklarını konuştula

Nur: Lisedeyken, ailenin büyük kızı olduğumdan, pazar günleri bütün işler bana kalıyordu. Annem de babam da çalıştığından, ev işleri yoğun oluyordu. Tutucu bir aileydi, bütün pazarlarımı onlarla geçirmek zorunda kalıyordum. Bir yere gidileceği zaman ya onlarla gitmek ya da evde oturmak zorundaydım. Bir pazar günü, okuldan bir erkek arkadaşımı (üstelik aynı sokakta oturuyoruz) ödev almak için geldiğinde dayak yemiştim. Babam, "Evi nasıl buluyor?" demişti. Anneme göre pazarlar iş, babama göre hep beraber olmak, pikniğe gitmek anlamına geliyordu. Pazar günlerinin benim için en güzel yanı sabalı kahvaltılarıydı.

Nur: **Boşanmış, serbest çalışıyor, bir çocuklu, 38 yaşında.**

Günseli: Pazar günü aile fertlerinin bir arada olması gereken çamaşır, ütü, banyo gibi işlerin yapıldığı gündü. Banyo yapmanın sadece pazar gününe mahsus bir şey olması bana rahatsız edici geliyordu. Bir de çamaşır vardı. Kötü bir merdaneli makina, dört çocuk ve titiz bir koca. Anneme çok yük biniyordu. Annem bizlere çok iş yüklemezdi ama o kargaşayı yaşamak zorunda olmak insanı pazar gününün çekilmez bir gün olduğuna koşullandırıyor. Çocukluğumun pazar günlerinden hatırladığım en güzel şey, mis gibi hamur işleri kokusuyla uyanıp kahvaltı ederken kovboy filmi seyretmek. Annem bu kahvaltıyı hazırlamak için çok erken kalkardı. İçimde kalan şeyse, sinemaya gidememek, arkadaşlarımla özgürce dolaşamamak.

Funda: Pazar günleri tamamen bizim dışımızda planlanırdı. Gerçi bizden iş yapmamız istenmezdi, yalnızca ders çalışmamız istenirdi. Ama, "Ben arkadaşlarımla sinemaya gideceğim," desem bunu kabul etmezlerdi. Bir de çok misafir gelirdi pazar günleri. Önemsenen misafirlerin yanında oturmak, sohbet etmek zorundaydık. Kahvaltı olayı çok tuhaf ama bizde de vardı. Mesela sucuk benim pazar günleriyle ilgili düşündüğüm bir şeydir. Diğer yemekler de özel olurdu. Sürekli, "Bakın ne güzel şeyler hazırladık, mutlaka yiyeceksiniz," baskısını hissetmişimdir. Babam anneme çok yardım ederdi, çok düzenli biriydi. Mesela gazete okuruz, açık bırakırız, babam gelir onları söylenerek toparlar; tuvalete gideriz, ışığı açık bırakırız, söylenerek kapatır falan. Babamın varlığı bende tuhaf bir baskı yaratırdı.

Hale: Küçüklüğümde en sevdiğim gün pazardı. Kardeşlerim ve babam evde olurlardı. Annem zaten çalışmıyordu. Bense zaten küçük olduğum için tek başıma bir yere gitmem söz konusu değildi. Pazarları diğer kardeşlerim sıkılırlardı evde olmaktan. Biraz büyüyünce benim için de sıkıntı söz konusu olmaya başladı. Sürekli maç dinlenirdi bizim evde. Annem mutlaka börek yapardı. Börek mutlaka gelen misafirlerle yenirdi. Pazar günlerini hep kokularla birlikte hatırlıyorum; sabahları kızarmış ekmek kokusu, öğlen ve öğleden sonraya yayılan börek kokusu ve maç sesi. Akşam saat yedide, "Ansiklopediden Sayfalar" vardı radyoda; onu dinlerken de ev banyo kokardı. Bir de şu takılırdı kafama: bizim evde pazar günleri ev işi yapılmazdı. Annem çalışmıyordu ve çalışmayan kadın hafta sonuna iş bırakmamalıydı. Kendisini ailesine adamalıydı. Sanki hafta içinde kendini başkalarına adıyor! Ev işi yapılmazdı da ne yapılırdı? Börek...

Günseli: **Devlet memuru, boşanmış, 33 yaşında.**

Sevgi: Babam karavollarında şofördü. Sadece pazar günleri evde olurdu, bu yüzden pazar günleri çok büyük keyifti benim için. Sokakta oynamayı çok sevdiğim halde, babamla birlikte olabilmek için bu zevkimden vazgeçerdim. Sabah kahvaltısını babam hazırlardı ve bizi o uyandırırdı. Çocukluktan sonrası kabus... Asker bir kocayla pazar günü geçirmek işkenceden farksızdı. Nöbetçi olduğu pazarlar çok mutlu olurdum. Çocuklar büyüyünce, kocamın olmadığı pazarlarda, üçümüzün birlikte sinemaya ya da parka gittiğimiz saatleri çok keyifli hatırlıyorum. Evde olduğunda, herşeyin sa de yapılmasını isteyen bir koca o için çok sıkılıyordum.

Günseli: İşim nedeniyle ailem den ayrı yaşamaya başladıktan sonra, pazar günlerimi bilinçli olarak işe güce ayırmaz oldum. Dah sonra evlendim. Ev-

lendikten sonra pazar günlerinin bilinen anlamda "pazar" olmamasına özen gösterdim. Fazla da zorlanmadım. Kocamın bir pazar tutkusu vardı: ucuzluk yapan mağaza, market ya da sergicileri dolaşmak... Bir süre ben de onunla dolaştım, sonunda sıkıldım. Onu mutlu etmek için bu sıkıntıya girmek bana zor geldi. Pazar günleri, boşandıktan sonra çok daha zevkli. En büyük zevkim, param varsa sinemaya gitmek, yürüyüşler yapmak, mevsime göre piknik yapmak. Şimdi pazarların tek kabus tarafı var benim için: Ertesi gün işe gitmek. İşimi hiç sevmiyorum. Aslında sanırım benim pazartesi takıntım var.

Funda: Pazar benim için çocukluğumda kabustu, sonra da kabus oldu, halen de devam ediyor. Çocukluğumda büyüklerin denetiminden kaynaklanan bir gerginlik vardı. Daha sonra da benim o aile yaşamı içinden, annem ve babamın yaptıklarının tümünü üstüme almamdan kaynaklanan bir gerginlik yaşanmaya başladı. Ailemden ayrı yaşadığım dönemlerde, pazar günlerinin diğer günlerden bir farkı yoktu. Asıl evlendikten sonra, çalıştığım için pazar günlerine, hafta içlerinde yapamadığım şeyleri bırakıyordum. Bir de, bir sonraki hafta sosyal faaliyetleri gerçekleştirmek için o zamana ait işleri de pazara yüklüyordum. Ve bu arada, pazar tatildir ya, biraz da tatil yapayım düşüncesi vardı. Korkunç bir yük biniyordu üstüme ve bu yükü eşim benimle paylaşmıyordu. Onun böyle bir sorunu ve gerginliği yoktu. Bir programı olsa bile, bu benim dışımda yapılmış bir programdı. Ben de, kendime göre bir programım var deyip arkadaşıma ya da şuraya buraya gidebilirdim, ama böyle öğrenmemiştim. Yani içselleştirdiğim şey çok farklıydı. Çalışan kadın aynı zamanda iyi bir ev kadını da olabilir, iyi çocuk bakıcısı da olabilir, bütün bunları annem yapıyordu ama babam anneme çok yardımcıydı. Kendi eşimden de yardım bekliyordum ama bunu ona söyleyemiyordum. Çünkü annem babama söylemiyordu, o doğal olarak yapıyordu. Ben böyle uzun yıllar, doğal olarak yapılsın diye bekledim. Yapılmayınca biraz hır çıkardım. Şuna inanıyorum: biz kadınlar evle gördüklerimizden çıkarak biraz da kendimiz yaratıyoruz bu durumu. Aşılabilmesi zor tabii, eşime ve kendime bağlı diye düşünüyorum.

Funda: **Evli, özel sektörde çalışıyor, bir çocuklu, 45 yaşında.**

Nur: Benim çalıştığım işler hep yemek üzerine özel iş yerleri olduğundan pazar günleri tatil değildir. Hafta içi iznimi alırım pazar günü yapılacak işler hafta içine yüklenir. Ama hafta içi izin günlerinde pazar günleri yaşadığın şeyleri yaşamıyorsun. Kendi iş yerin olduktan sonra pazar günleri iş daha yoğun oluyor. Pazar gününün tek özelliği biraz daha geç kalkabilmek. Oğlumla kahvaltı edebilmek, gazeteyi daha uzun okuyabilmek ve işe biraz daha geç gidebilmek. Havalar çok güzel olduğunda dolaşmaya çıkmış insanları biraz kıskanıyorum.

Hale: **Evli, serbest çalışıyor, iki çocuklu, 40 yaşında.**

Günseli: Ben şimdilerde, iyi bir şeyler yoksa televizyonu bile açmıyorum pazar günleri. Sabahları kahvaltı ederken çocuklar için hazırlanan film ya da çizgi filmleri izliyorum. Eskiden kalma bir çizgili pijama nefretim var. Pazar günleriyle çok içiçe çizgili pijama... Evde pijama giyen erkekler itici geliyor bana. Kötü yanları olmaksızın özlediğim de oluyor pazarları. Sohbet anlarını... O yıllardan sonra pazar kabusu yaşamadığım için her halde... Senede bir kaç kere de olsa, ailemle yaşadığım pazarlar eskisi kadar şikayetçi olmadığım günler artık...

Sevgi: Evlendikten 19 yıl sonra, korkunç bir mücadele sonucu çalışma hayatını başladı. Çocuklar artık üniversitede okuyorlardı. "Sen çalışıyorsun da ev işleri aksıyor" denmesin diye pazar günleri sadece iş yaptığım günler oldu. Çocuklarımla iş bölümü yapıyordum. Kızım evi süpürüyor, oğlum cam siliyor, ben de mutfak işlerini yapıyordum. Akşamüstü bütün işlerimizi bitirince çay yapıp dinlendiğimizi sanarak kendimizi avutuyorduk. Tam yedi yıl her pazarı böyle yaşadım.

Sevgi: **Boşanmış, serbest çalışıyor, iki çocuklu, 48 yaşında.**

Funda: Pazar gününü işle tüketirken insan kendini, "Oh ne iyi işte, hafta içinde rahatım," diye rahatlatıyor, ama evdeki erkek kısmının böyle bir sorunu yok. Konuştuğumuz zaman da, "Sen de yapma, bugün tatil, sen kendini fazla yoruyorsun" gibi cevaplar alıyorsunuz. Ben bunun bizim hatamız olduğunu düşünüyorum.

Hale: Evlendikten sonra, çalıştığım için, cumartesi-pazarlar kendimi ev işi yaparken buldum. Eşimin itirazlarıyla, bir yardımcı tuttuk. Artık hafta sonları sadece gezdiğimiz günler haline geldi. Eşim son derece katılımcı, yardımcı biriydi. Daha sonra, ilk çocuğum doğdu. Bir süre sonra işi bıraktım, çocuğumu ben büyütmeliydim. Anne olduktan sonra, farkında bile olmadan, annemin yaptıklarını yapmaya başladım. Hafta sonuna ev işi bırakmıyordum. Güzel yemekler hazırlayıp, pazarları fotoğraflardaki gibi yaşamaya çalışıyordum artık. Anne-baba çok güzel bir masada kahvaltı ediyorlar, şirin-temiz-bakımlı-mutlu bebek mama sandalyesinde oturuyor!!! Olmuyordu bir türlü. Üç yıl dayanabildim bu pazarlara. Hafta içi bebekle mütlüş yorluyordum, hiçbir istediğimi yapamıyordum. Pazarlar ivice sıkıcı olmaya başlamıştım. Bu arada, kocam istediği halde, ona bebek bakımında iş bırakmıyordum. Her şeyin en iyisini ve doğrusunu ben biliyordum. Ben anneydim. Beni ikinci çocuğumun doğumu kurtardı diyebilirim. Çocuklarımı da evişlerini de kocamla paylaşmayı öğrendim. Tabii uzun süren bir mücadele dönemi yaşadıktan sonra... Şimdi evde dört kişiyiz. Pazar günlerini demokratik bir biçimde planlayabiliyoruz. Herkes dilediğini yapabiliyor. Şöyle düşünüyorum, kadınların eğitiminde hobi veya ilgi alanı gibi bir şey yok. Yalnız yaşayan kadınlar bile pazar günleri iş yapıyor. Kendi tercihlerimizi belirleyip, önce ne istediğimizi bulup sonra bunu ifade edebilmeyi denemeliyiz diyorum.

Funda: Çocukluğumuzda rollerin büyük bölümünün kadına yüklendiğini görmüşüz. Erkekler de o ortamda yetiştirildikleri için onlar da babalarının rolünü üstlenmiş oluyorlar. Sorun burada.

Günseli: Ben bir dönem pazar günleri kadın arkadaşlarımla birlikte olmayı denedim. Pazar takıntısından birlikte kurtulalım dedim. İki ay kadar bunu başardık. Pazartesi günleri kendimizi daha huzurlu hissediyorduk. Sonunda benim eşim korkunç tepki gösterdi. Kavga ettik. Tipik erkek tavrıyla engel olmayı başardı.

Sevgi: Otuz dokuz yaşında özgür kaldım. Kırk yaşında şimdiki sevgilimle beraber yaşamaya başladım. Pazarları kahvaltısını yatağa götürüyordum. Bir gün canım istemedi ve o bana kahvaltı hazırlamak yerine uyumayı tercih etti. Ayrı bir eve taşındım hemen. Şimdi son derece mutlu ve rahatım. Birlikte olduğumuz pazarları eğer benim evindeysek kahvaltıyı o hazırlıyor; ondaysak ve ben istersem ben hazırlıyorum. Hayatta ilk defa gerçekten yapmak istediğim şeyleri yapıyorum.

Yeşilçam kadınları

Bütün mahalle sinemaya gidildiğinde biz çocuklar ancak figüran rolünü üstlenebilir, film arasında alınan Çamlıca gazozu ve Ülker çikolatalı gofretlerle oyalanmak zorunda kalırdık. Şimdiki gibi, "Çocuğun ruhsal yapısını etkiler," düşünceleri henüz moda olmamıştı. 63 Sinemasının rahat koltuklarında yerimizi aldığımızda, genellikle film başlayana dek karnıma sancılar saplanır ve kalbim hızlı hızlı atardı. Gonglar çalmaya başladığında ise heyecanım artar, ellerim terler ve her yanım titremeye başlardı. Perde açılırken bilmediğim, anlamlandıramadığım yeni bir dünyanın gözümün önünde açılacağım hisseder, bu çılgın sürprizi titreyerek beklerdim. Henüz filmle gerçek hayat arasındaki fark ve benzerlikler konusunu irdeleyemediğim(!) için de Çolpan İlhan'ı bir köşkün çatı odalarına kapatılmış "deli kadın" rolünde gördüğümde onun gerçekten deli olduğuna inanmıştım. Filmin sonunda siyahlara bürünmüş bu kızıl saçlı kadın deliliğine yakışan bir biçimde, kendisine zindan olan bu köşkü alev alev yaktığında, ondan fazlasıyla korkmuştum. Bana göre Çolpan İlhan deliydi ve gözlerindeki garip ışık beni sinema koltuğunda hareketsiz bırakmaya yetiyordu. Bir de Türkan Şoray'ın, bir kadının nasıl kurtulamayacağını anlattığı bir filmi vardı. Bana göre filmin ana fikri böyle bir şeydi. Çünkü bütün film boyunca Türkan Şoray tecavüze uğruyor, satılıyor ve kandırılıyordu. Her şeye rağmen kadın başın beladan kurtaramayınca yüreğimin üzerinde biri oturmuş kadar sıkılmış ve filmin sonunda Türkan Şoray adamı bıçaklamaya kalktığında artık bir an önce film bitsin diye ağlamaya başlamıştım. Bu kadar "kurtulamayış" beni perişan etmişti galiba. Tabii eve dönerken annemden çok kötü azar işitmiştim. Hem bizi eğlendirmek(!) için sinemaya getiriyorlar hem de hâlâ memnun olmuyorduk.

Birkaç yıl sonra ise, yine bütün mahalle toplanıp gidilen, yaz gecelerinin tadına doyulmaz keyfi, yazlık sinemalar dönemi başlamıştı yaşantımızda. Yaşımız biraz daha büyüdüğü için filmlerde akan kanın salça olduğunu, adamın da ölmüş numarası yaptığını biliyorduk artık. Minderler, hırkalar, ay çekirdekleri, frigolar, hanımeli kokuları arasında seyredilen yıldızlara karşı filmler ve meyveli gazozlardan oluşan bu dönem, yoğunluklu olarak Hülya Koçyiğit ve Ediz Hun filmleri ile geçti. Hülya Koçyiğit o kadar masumdu ki "Kınalı Yapıncak" filminde, besleme olarak alındığı evin sahibi kötü kadın onun saçlarını kökünden kestiğinde ağlamamı tutamamıştım. Bu sahneleri burnumu çeke çeke izler ve onunla bütünleştiğimi hissederdim. Fakat her filmin ortalarına doğru bu "Kınalı Yapıncak"lar moda dergilerinde özenerek baktığımız kadınlar gibi giyinip aniden modern yaşam kurallarına en hain biçimde uyum gösterebilen muhteşem kadınlar haline geliyorlardı. Filmin bu bölümlerinde kadının salya sümük durmadan ağlayan bir köylü kızı olmaktan, uzun ve biçimsiz köylü modeli saçlarından, bitlerinden ve basma entarisinden kurtulduğu için çok sevinirdim. Bu sahnelerdeki mucize hissi hoşuma giderken, bir yandan da herkesin yaşamında gizli bir sihirli değnek olabileceğine inandırıyordu beni. Fakir kızın yardımcıları olarak Münir Özkul, Cevat Kurtuluş, Sami Hazinses, Hulusi Kentmen ve Adile Naşit ne kadar da temiz yürekli ve yardımseverdiler. Bazen mahalledeki komşular, bazen iyi kalpli komiserler, bazen sevimli ve daima doğruyu görebilen iyi yürekli baba ya da anneler olarak karşımıza çıktılar. Yaşama bu biçimde inanmak çok güzeldi bence. Farkında olarak ya da olmayarak hep Hulusi Kentmen gibi fabrikatörler ya da emniyet görevlilerinin yaşadığına inandım bu dünyada.

Fakir kıza gelince, her ne durumda olursa olsun her şeye göğüs geren, haksızlıklar karşısında bile susup, hapse giren, sessizce bir gün her şeyin iyi olacağını umarak yaşayan, bazen zenginliğe ve güzelliğe, bazen fakirlik, körlük, tuvalet temizleyiciliği, dökümtü meyhanelerde şarkıcı ve sesini kaybetmek üzere olan muhteşem sanatçı rolleri arasında aşırı uçlara gidip gelebilen, her şey olabilen bir kadın resmi çizerdi gözlerime. Bir anda bir erkeğin sevgisiyle değişen hayatı, aniden Suzan Avcı'nın sahneye çıkmasıyla bir yokoluşa dönüşürdü. O hayat değiştirme gücüne sahip erkekler ise deliler gibi sevebilen(!) ayışığında esen rüzgarı anlatan bir şair gibi konuşabilen, çılgın duygularını önü alınmamış bir gurur ve maçolukla gerektiğinde saçları ağarıncaya dek saklayan erkeklerdi.

Aradan yıllar geçti... Filmi gerçek zanneden ve Çolpan İlhan'ın deli olduğuna inanan o çocuktan, kimliğini aramaya çıkan, kendisiyle yüzleşmeyi başaran, anne olan, vücudu ve duygularının işaretlerine göre yaşamayı başarabilmek için yaşamı anlamaya çalışan kadınlar olduk. Filmlerin değişmesi gibi biz de değiştik. Babacan komiserlerimiz, bizi deliler gibi severek yaşamımızı değiştiren sevgili erkeklerimiz olmadı yaşamımızda. Genellikle komşularımız, oğlanlarla konuştuğumuz için bizi annelerimize şikâyet edip, arkamızdan dedikodu ettiler. Aşk ya da seks ise tek bir erkekle başımız bulutlara vurur gibi değil, kırık dökük ve korkular içinde yaşandı çoğu kez. Biz bir dönemin kadınları olarak hâlâ arada bir dönüp bakıyoruz o yılların hayalet kadınına. Bazen elimizde olmadan hâlâ herşevin değişeceği ve ekranda "son" yazısının belireceği o mucizevi anı bekliyoruz. Bu bizim elimizde değil. Çünkü biz önce yaşamı bu biçimiyle giyinip, sonra, "Olmadı, bu kostüm hiç yaşama uymadı," deyip yeni giysiler seçmek zorunda kaldık. Doğal olarak ilk giydiğimiz elbisenin arada bir etekleri sarkıyor paltomuzun altından. O, bizim paltomuzun astarı, bazen çocukluğumuzun sevgi üzerine kurduğu hayaller, bazen yaşamı ancak dışlevebildiğimiz yıllardaki o küçük çocuk! Her ne kadar düş kırıklığına uğramamıza ve yaşama geç kalmamıza sebep oldularsa da hepimizin geçmiş resimlerinde bir Hülya Koçyiğit var. Biz önce onların elbiselerini giyip, evlerimizin arka odalarında şarkıcılık oynamadık mı? Bizi hep doğru yer ve zamanda kötü adamlardan kurtaran, güçlü ve yine de çılgınca romantik olabilen bir erkek resmi o zamanlarda girmedi mi yüreklerimize? Şimdi dikkatle aynaya baktığımda yüz çizgilerimden birinde ya da acıyan iç sokaklarımın bir köşesinde yaralı bir Hülya Koçyiğit buluyorum bazen. Onun bir Ediz Hun'u yok ve hiç olmadı! Çocukluğumuzun tüm resimlerini acı ve güzel yanlarıyla kucaklayıp, kendimize ve içimizdeki çocuğa sarılmayı öğrendiğimiz şu günlerde, içimizdeki bu yaralı kadına da bir merhaba diyelim istedim. Bugün yaşam biçimlerimiz çok farklı olabilir. Yine de o kadınların yaşamımızın bir döneminde bizimle birlikte yürüdüklerini kabullenmeli, dikkatle ve korkmadan kendi yüzlerimize bakabilmek için yaşamımıza koyduğumuz aynalarla karanlık, acı dolu iç sokaklarımızı aydınlatırken, yaşamımızın o ilk kadın siluetine merhaba demeliyiz. İçinizdeki derinlikli yolda siz de ona rastlarsanız bir gün, onu tanımamazlıktan gelmeyin sakın! Takma kirpikleri ve hiç bozulmayan makyajıyla çok köhnemiş görünse de eski ve değerli bir sanatçıyı selamlar gibi ona gülümseyin...

Çiğdem Güngör, İstanbul

Her ne kadar düş kırıklığına uğramamıza ve yaşama geç kalmamıza sebep oldularsa da hepimizin geçmiş resimlerinde bir Hülya Koçyiğit var. Biz önce onların elbiselerini giyip, evlerimizin arka odalarında şarkıcılık oynamadık mı?

Magnum bile yiyorum

Artık sokakta daha rahat yürüyor, istediğimi giyiyor, istediğim gibi gülebiliyorum.

Bir gün dolmuşta en arka koltuğun en köşesine sinmişim. Yanımda erkek mi erkek bir herif, bacakarasmda tank taşıyormuş edasıyla, bacaklarını sonuna kadar açmış, oturuyor. Bu da yetmiyormuş gibi hem leş gibi ter kokuyor, hem de sol bacağıyla benim çıplak olan sağ bacağıma dokunuyor. Aklıma sizin, "Toparlansana Kardeşim" başlıklı yazınız geldi (Bkz. sayı 4. s.21), "Haydi Hülya," dedim. Olmadı. Başka kızlara nutuk çekmek kolaydı di mi? N'oluyordu bana? "Kendine gel kızım va şimdi va hiç!" dedim. Ne hakkı vardı o herifin beni taciz etmeye? Kararlı bir ses tonuyla "Toparlanır mısınız?" dedim. Adam, "Pardon," dedi ve ilk durakta indi. Onu bayağı utandırmıştım. Ayının utanması nasıl oluyorsa artık. Bu benim erkeklere karşı değil. kendime karşı ilk zaferimdi. Ve o günkü başlangıçtan bugüne geldim. Artık sokakta daha rahat yürüyor, istediğimi giyiyorum. İstediğim gibi gülebiliyorum hatta Magnum dondurma bile yiyebiliyorum.

Hülya Çobanoğlu, Antalya

Platonik aşkım

Lise sondayken, üniversiteye de hazırlanmak için dersaneye gidiyordum. Birkaç gün sonra arkamda oturan sempatik, çekici çocuğu farkettiğimde haşım dönmeye başlamıştı. "Yine ını platonik bir aşk olacak?" korkusu sarmıştı içimi, ama o da ilgisiz değildi. Tam birşeyler olacak derken, o, sınıftaki çiroz kızla çıkmaya başlamaz mı? Galiba yine yanılmıştım! Üniversiteyi kazandım, o da kazanmıştı tabii ki. Aklımdan hiç uzaklaşmamasına rağmen, onu görmemeye aramamaya kararlıydım. Tanı bir yıl geçti. Hep aklındaydı. şiirlerimin güzel gözlü metasıydı o. Unutacağımı biliyordum eninde sonunda. Fakat yine yanılmıştım! Sanki ne işim vardı ki o gün kafede! Tanrım yine vurulmuştum kalbimin en sıcak yerinden. Gülümseyince koptu içimde bir şeyler, hele gözlerine dalınca. Bana telefonunu verdi, ne kadar güzel olduğumu söylerken. Ve birkaç kez görüştük. Ama olmuyordu. Ben her seferinde hislerimi anlaması için uğraşıyordum ama o anlamazlıktan geliyordu. Onu delice sevmeme rağmen ümidim kırılmıştı. Sonunda ondan kesin olarak vazgeçmeye karar verdim. Yıllar sonra dersane yıllarından bir arkadaşıma rastladım, onunla konuşurken anladım ki benim beyaz atlı prensim her kıza bana gösterdigi ilgiyi gosteriyormuş. O gün öğrendiğim bir başka şey de sınıftaki diğer kızların da ona aşık olduğuydu. Kendi kendime güldüm. Ara sıra hâlâ onu duşunüyorum ve erkeklerin biz saf kadınlara yaptıklarına gülüyorum.

Gamze

En uygun hediye

Kocamınsa neler düşünüp hangi duygularla hediye seçtiği meçhul. Beraberliğimiz boyunca bana aldığı onca hediyeyi düşünüyorum da, ona göre bunlar çok mu anlamlı, ya da kendi çaplarında benim anlayamadığım mesajları mı taşıyorlardı bilemiyorum.

Bugün on dört yıl bitti. Cıvıl cıvıl, pürneşe gidip deftere imza attığım günün üzerinden tam on dört yıl geçti. Yıllarca, bu tarihin benim için büyük önem taşıdığını zannettim. Ciddi bir adım atmış, hayatı paylaşmaya karar vermiştik. Ve her yıldönümünü klasik kutlamalarla birbirimizi tebrik ederek geçirdik. Ama bu kutlamaların bana hep bir huzursuzluk verdiğini hissetmişimdir. Ortaya koyduğumuz pastanın mumlarını uflerken, bana verilecek hediyenin sıra savmak için alındığını biliyorum. Bu nedenle de daha yoğun duygular içerisinde yaşamak istediğim o anın. görüntümüz ve dekorun şıklığına zıt olarak ne kadar sönük kaldığını düşünüyorum.

Bu yıl da adet olduğu gibi belki birer hediye alacağız, ama bunun karşımızdakine verdiğimiz değeri, hislerimizi ve beklentilerimizi yansıtan bir sembol olduğunu gözönünde bulundurmalıyız. Bu öyle hassas bir konudur ki aldığımız hediyeyle çok tatlı hisler uyandırabilir ya da duygularda hayal kırıklığı yaşatabiliriz. Ben bu yüzden seçici davranırım. Kendimi hatırlatacak onu düşündürecek veya güldürecek, içini ısıtacak bir şeyler ararım. O günü nasıl geçireceğimiz üzerine planlar yapar, heyecanlanırım. Kocamınsa neler duşunüp hangi duygularla hediye seçtiği meçhul. Beraberliğimiz boyunca bana aldığı onca hediyeyi duşünüyorum da. ona göre bunlar çok mu anlamlı, ya da kendi çaplarında benim anlayamadığım mesajları mı taşıyorlardı bilemiyorum. Geçen yıl eskiyen fırının yerine yenisini almıştı. Daha önceki yıl ise salon halısını değiştirme fikrimi kabul etmişti. Buna benzer jestleri sayesinde ütü, tost makinesi gibi birçok ev eşyasına birlikte sahip olduk. Bu yılki kutlamamızda vermek üzere ben de ona en az onunkiler kadar anlamlı bir hediye aldım. Gerçi biraz zorlandım ama sonunda kocamın zevkini, bakış açısını yansıtan çok şirin bir şey buldum: üzerinde kuğular olan mavi bir klozet takımı... İyi günlere!

Jülide Uzsayılır Akın, Çanakkale

Bu sayfaya yazan, tanıklıklarını, deneyimlerini, ilişkilerini bizimle paylaşan okurlarımıza teşekkür ederiz.

İhanetin muayenesi

Kadınlar ilk gece kanamaları ya da kanamamaları. zina suçlamaları nedeniyle muayene oluyorlar. Ya erkekler?

Antalya Devlet Hastanesi Acil Servis'te beş yıldır çalışıyorum ve orada pek çok kadın gordüm. Kocasından dayak yiyenler, ilk gece kanamaları veya kanamamaları. zina suçlamasından dolayı muayeneye gelen kadınlar.

Yalnız bir kadın var ki, hiç unutamıyorum. Gece 02.00-03.00 arası muayene odasına girdi. Kocasının eve geç geldiğini, kendisini aldattığından şüphelendiğini bir çırpıda anlattıktan sonra emin olmak için muayene ettirmek istediğini söyledi. Ben o sırada kadına söyleyeceklerimi kafamda evirip çevirirken kapıda süklüm püklüm duran kocasına gözüm takıldı. Sanki, "Acaba muayeneyle anlaşılır mı?" korkusu gözlerindeydi.

Sonuçta ne mi oldu? Tabii ki erkekler için herhangi bir muayene yönteminin olmadığını, kocasının onu aldatıp aldatmadığını söyleyemeyeceğini güç bela kabul ettirip kadını evine yolladım. Ama bu fikir hoşuma gitmedi de değil. Ne dersiniz, erkekleri de muayeneden geçirelim mi?

Nimet Altun. Antalya

Eğitim-Sen Kadın Komisyonu anlatıyor

Sendikada altı yıllık mücadele

Evden, okuldan zaman ayıracaksın ve politika yapacaksın, yani üçüncü bir iş olarak sendikayla uğraşacaksın. Toplantıya çocukla birlikte gidemezsin. Toplantılar uzun sürebiliyor, çok geç saatte eve nasıl döneceksin?

Ankara Eğitim-Sen Genel Merkezi Kadın Komisyonu Nurşen Girgin, Münibe Çiftçi, Meral Serinver, Yaşar Tarakçi'dan oluşuvor. *Pazartesi* adına sohbet etmek istediğimiz gün Nurşen Girgin'le, Münibe Çiftçi karşıladı bizi. Bir arkadaşlarının işi çıkmıştı, diğeri de kısa süre önce doğum yapmıştı. Ve biz küçük bir kasabada öğretmen olmaktan, okullardaki bekâret kontrollerine dek birçok şeyi konuştuk.

- Kadın öğretmen sayısı erkeklere oranla daha fazla ama yönetim kademelerinde daha az kadın var. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Münibe: Bir müdür ya da müfettiş olmak için sabahtan akşama kadar çalışıyor olmak gerekir. Kadınlar ise sabahçı ya da öğlenci oluyor, günün geri kalan kısmında çocuklarıyla ve ev işleriyle ilgilenmeyi tercih etmek zorunda kalıyorlar. Kadınlar için ideal bir meslek olduğu söyleniyor öğretmenliğin, kadınlar da bunu benimsiyor. Çocuğa bakmanın, ev işlerinin sadece kadının sorunu olmadığı, ev dışındaki kamusal alanda da kadınların varolması gerektiği biçimindeki bir bilinç dönüşümüyle bu durum değişebilir diye düşünmüyorum.

- Söyledikleriniz sendika için de geçerli herhalde?

Nurşen: Tabii. Bir kere sendika üyesi kadınlar az. Evden, okuldan zaman ayıracaksın ve politika yapacaksın, yani üçüncü bir iş olarak sendikayla uğraşacaksın. Yönetim kademelerinde, genel merkezde kadın hiç yok, şube başkanı dört tane, şube yönetimlerinde yirmi kadar kadın var. Bir de yönetimde olan kadın arkadaşların kadın bakış açısına sahip olduklarını söylemek mümkün değil. Politik alan erkek egemen, kadınlar kadın kimlikleriyle bu alana giremiyorlar.

Münibe: Kadınlar yönetimde daha pasifler. Konuşmalar vurucu, vurgulu, sert olacak, gövdesine de dikkat etmen gerek. Sendikaya gelen kadın için, "Evinde tatminsiz mi?" gibi bir anlayış da var. "Erkek mi arıyor?" diye düşünenler çıkar. Kadın sendikada çalışıyorsa, kocası pasif erkek diye nitelendiriliyor. Şu da var, kadınlar gerçekten kalabalıklara, kürsüye alışkın değil. Bunun için kadınların önünün açılması gerekiyor.

- Ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

Nurşen: Toplantıya çocukla birlikte gidemezsiniz, toplantılar uzun sürebiliyor, çok geç saatte eve nasıl döneceksin? Biz, sendikada altı yıldır mücadele ediyoruz. Kadın komisyonları konusunda önemli mesafeler katettik. İnsanlar biraz daha alıştı. Ben hem şube yönetimindeyim, hem genel merkez kadın komisyonundayım. Evli olmam ve çocuğumun olması nedeniyle ister istemez bir tarafı aksatıyorum. Böyle durumlarda eşimin desteği çok önemli, ev işlerinin çoğunu o yapıyor. Ama tam bir eşitliği sağladım mı diye sorarsanız, hayır.

Münibe: Ben de ailemle yaşıyorum. Annem, babam yaşlı insanlar, onların ihtiyaçlarını elimden geldiğince karşılıyorum. Ama çok fazla bir koşturma içindeyim, sinemaya, tiyatroya gidemiyorum. Abilerim tepki gösteriyor.

- Sendikada kendinizi kabul ettirebilmek için erkek gibi davrandığınız oluyor mu?

Nurşen: Hiç öyle davranmadım. Hatta bu yüzden eleştiriliyorum. Daha sert olmam gerektiği söyleniyor. Bunda kişiliğin de etkisi var. Ben yumuşak bir insanım.

- Eğitimde ayrımcılık nasıl yaşanıyor?

Münibe: Bir kere, genel olarak, kız öğrencilerden önce erkek öğrencilerin eğitimine önem veriliyor. Kız öğrenciler daha başarılı olmasına rağmen. Üstelik bu kızlar evde annelerine de yardım ediyor

Nurşen: Kızlar okulda kılık kıyafet konusunda daha fazla bir baskıyla karşılaşıyor. Okuldan eve evden okula gidip geliyorlar. Kızların birkaç tane erkek arkadaşı varsa adı kötüye çıkıyor. Erkeklerinse kız arkadaşı yoksa laf ediliyor. Böylesi bir çelişki yani.

- Okullarda uygulanan bekâret kontrolü konusunda, komisyon olarak yapmayı düşündüğünüz bir şey var mı?

Münibe: Biz buna müdahale etmek istiyoruz ama birçok yere ulaşamıyoruz. Olayların yaşandığı yerlere bir yazıyla ne olup bittiğini, nasıl müdahale edebileceğimizi sorduk. Basın açıklaması yapmayı düşünüyorduk. Ciddi bir kampanyayla bunu kamuoyuna duyurmamız gerekiyor.

Nurşen: En önemli sorun bilgi akışının sağlanması. Birçok yerde olayın hemen kapanması isteniyor. Bazı şeyleri bilseniz, bir şeyler yapmak isteseniz bile aile ya da öğrencinin kendisi bunun kapatılmasını istiyor. Korkuyor. Bu durumda siz de geri çekilmek zorunda kalıyorsunuz.

- Büyük kentlerde yaşayan eğitimci kadınlarla, kırsal kesimdekiler arasında kadın sorunları açısından ne gibi farklar var?

Münibe: Küçük yerlerde, esnafa ve çevreye karşı hanım hanımcık, namuslu, iffetli kadınlar olmak zorundalar. Ev sahibi ve komşular, bu namustan sorumlu oluyor. Okul müdürü, ilçe eğitim müdürleri de namus bekçisi.

Nurşen: Bekâr öğretmenler bu konuda daha fazla baskıyla karşılaşıyor. Erkek arkadaşını evine davet edemiyor. Çevre darsa öğretmenin az çok bir misyonu oluyor, subay, doktor gibi görevliler onların ilk talipleri oluyor, görücüye gelmeye başlıyorlar.

- Kota hakkında ne düşünüyorsunuz?

Münibe: Biz, kotayı öneriyoruz. Birçok kadın üye buna karşı çıkıyor ama Avrupa sendikalarında da kanıtlanmış. Kadınları yönetime getirme, önünü açma açısından bir işlevi var. Kadın bakış açısını yönetimlere sokmak için, oralarda kadın olarak varolabilmek için kota yararlı bir pozitif ayrımcılık yöntemi.

Nurşen: Tüzük ve program kurultayına gönderdiğimiz üç öneri vardı; 1. Kota, 2. Pozitif ayrımcılık uygulanması, 3. Şiddet. İşyerinde ve ailede şiddet uygulayanların yönetime getirilmemesi, daha da ileri gidilerek üyeliğe kabul edilmemesi gibi bir öneri de vardı.

- Sonuç olarak başka neler söylemek istersiniz?

Münibe: Kadın sorunlarını hem okullarda hem kitaplarda, hem sendikalarda anlatabilmek, kadınları, öğrencileri bu sorunların çevresinde bir araya getirip sorunları ortadan kaldırmaya yönelik etkinliklere katmak, duyarlı olmalarını sağlamak... Çözüm gerçekten güç. Hem kadın eğitim emekçilerinin, hem kız öğrencilerin ve diğer kadınların bir kadın bilinciyle güç oluşturmaları gerekiyor.

Nurşen: Bir de şunu unutmayalım. Sendikamız çok yeni. Kadın komisyonlarımız çok yeni, bunu yeni yeni sistemleştiriyoruz. Ama kadınlara güveniyoruz ve birçok şeyi birlikte öğreniyoruz. Örgütlü olmak her zaman daha güçlü olmayı getiriyor. Eğitim-Sen'e üye olmak gerektiğine inanıyoruz. Bütün kadınları da sendikalaşmaya, yönetimlerde söz sahibi olmaya çağırıyoruz.

Ayşe Çiftçi, Nursel Modan, Ankara

Terkedilmek onların da başına geliyor

Aşkta terkedilmek kadın erkek herkesin korktuğu, yaralandığı şeylerden biri. Erkekler bunu nasıl yaşıyor, neler hissedip, hissettiklerini kimlerle paylaşıyorlar?

"Terkedildiğimde, çok üzüldüm, yıkıldım. 'Neden beni terketti, kusur bende miydi?' diye sordum kendi kendime. Suçluluk, pişmanlık gibi bir duygu. Onu ihmal etmiş olabileceğimi düşündüm."

Otuz iki yaşındaki Murat yaşadıklarını ilk ağızda böyle anlatırken, kırk beş yaşındaki yayıncı Selim şunları söylüyor:

"Ben terkedildiğimde kendimi kandırılmış hissettim. Çünkü 4,5 senedir birlikteydik. O yurtdışında yaşıyordu. Türkiye'ye dönmesinin çeşitli sebepleri vardı, bunlardan bir tanesi de bendim diye düşünmüştüm. Döndükten çok kısa bir süre sonra, bir hafta on beş gün gibi bir süre, benden ayrılmak istediğini söyledi. O ana kadar böyle bir şeyin hiç bir emaresi yoktu, böyle bir olasılıktan hiç bir şekilde söz etmemişti. O yüzden kendimi hazırladığım bir şeyden mahrum kaldığımı hissettim. Ve esas önemlisi çok çok şaşırdım."

Selim'in bu son sözleri konuştuğumuz birçok erkek için geçerli; terkedildiklerinde çok şaşırıyorlar, bu durumu hiç beklemediklerini söylüyorlar. Belki de birlikte oldukları kadının onları terketmesine yol açan süreci farkedemiyorlar, bozulan, çürüyen şeylerin belirtilerini algılamıyorlar. Terkedilmelerinin sebepleri konusunda ise yorumlar, durumdan duruma değişiyor tabii. Yazının başında aktardığımız sözlerinde kendini suçladığını ifade eden Murat şöyle devam ediyor:

"O, taşradan gelmişti. Ona çok emek verdim. Birlikteliğimizde birev olmayı öğrendi. Cinselliği tanıdı. İlişkinin en coşkulu döneminde karşısına çıkan ilk erkekle birlikte oldu. Bunu düşünmek beni biraz rahatlattı. İlişkinin en heyecanlı ve problemsiz döneminde bir başkasıyla oluyorsa, gelecekte daha fazlasını yapacak ve beni daha çok yaralayacaktı. Benim aldatmam onunkinden daha kolaydı. Çünkü o ailesinin yanına dönmüştü. Benimse bekâr evim ve çevremde pek çok kadın arkadaşım vardı. Ama onu aldatmadım. Birlikte olduğu adamı kıskanmadım. Benden üstün olan hiçbir özelliği yoktu. Kırk yaşındaki bir adam yirmi yaşındaki bir kızı etkiliyebilmişse, onun zaafından olmuştur."

Selim ise şunları söylüyor:

"Ailesiyle ilişkileri çok güçlü olan bir kızdı, ailesi gizli gizli bütün hayatını denetliyordu. Abileri de benim arkadaşımdı ve ailenin beni ona layık görmediği yönünde bir kanaat vardı onlarda. Beni terketmesinde bunun önemli bir faktör olduğunu düşündüm ve 4,5 yıl birlikte olduğum bir insanın bu kadar zavıf olması fikri beni çok yaraladı. Gerçi bunun dışında bazı şeylerin de önemli olduğunu düşünüyorum ama o da ben de her şeyi kendi içimizde yaşayan insanlardık ve bu yüzden bunları kendi içinde yaşadı ve bana yansıtmadı diye düşündüm."

İkisinin anlattıklarında en önemli ortak nokta kendilerinde hiç bir kabahat aramamaları. Erkekler bu tavırlarıyla, genellikle bir çok durumda kendilerini suçlama yoluna giden kadınlardan ayrışıyorlar. Genellikle de, yaşadıkları acıyı ifade etmekten çekiniyorlar. Murat bu durumu, "Bulunduğum konum dolayısıyla bu duyguları etrafıma pek belli etmedim." diye anlatırken kırk iki yaşında, karısı tarafından terkedilmiş memur Ferit, "Yaşadıklarımı, hissettiklerimi kimseyle paylaşmadım. En yakın arkadaşlarımla bile. Aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen ne onu, ne de çektiğim acıyı unutabilmiş değilim," diyor. Otuz beş yaşındaki ofisboy Mahmut'un hikâyesi ise daha ilginç. O kendisi dışındaki sebeplerle duygularını gizlemek zorunda kalmış:

"Sevgilimle birbirimizi çok sevdiğimiz, geleceğe yönelik planlar yaptığımız bir dönemdeydik. O aralar uzun zaman birlikte cezaevinde yattığımız bir arkadaşımla tanıştılar. Bir hafta on gün içinde birbirlerine âşık olup evlenmeye karar verdiler. Çok şaşırdım tabii. Ama duygularımı kimseyle paylaşamıyordum çünkü utandıklarından arkadaş grubumuz içinde de bu durumun duyulmasını istemiyorlardı. Onların duyduğu utanç ve rahatsızlık benim üzerimde büyük bir baskıya yol açtı. İntihardan sözetmeye başladılar. Kendi derdini bırakıp onları bu fikirden vazgeçirmeye çalıştım. Evlendiler. O arada cezaevi arkadaşım bir trafik kazası geçirip ağır biçimde yaralandı. Bu süreçte hep yanlarında oldum. Hastanede bekledim. Sonunda bütün bu gerginlik ve telâş bitince gidip üç dört gün boyunca yatıp uyudum. O dönemde yaşadığım sıkıntıyı hiç unutamam."

Yirmi dokuz yaşındaki kapıcı Haydar ın anlattıkları da Mahmut'un hikâyesine benzerlik gösteriyor:

"Karımla on yıldır evliydik. İki çocuğumuz vardı. Onu çok seviyordum, bir dediğini iki etmezdim. Ona ve çocuklarıma daha iyi bir hayat sağlamak için canımı dişime takıp üç işte birden çalışıyordum. Sonra bir gün karım beni terketti. Aklıma hemen başka bir adamla kaçmış olabileceği geldi ama buna inanmak istemiyordum. Daha sonra korktuğumun başıma geldiğini öğrendim. Karım ne beni ne de iki çocuğumuzu aklına bile getirmiyordu. Bana, 'Çocukları babanın evinden getirmedim, ya,' dedi. Olan biteni kimseyle konuşamıyordum. Çevredeki esnaf, başka apartmanların kapıcıları filan hep bana kötü gözle bakıyorlar gibi geliyordu. Onu çok seviyordum, çok üzüldüm, günlerce ağladım ama bunu kimseyle paylaşamadım.

Çevre baskısını daha az yaşayan Selim in anlattıkları ise hayli farklı:

"Birkaç yakın kadın ve erkek arkadaşım vardı, onlarla yaşadıklarımı paylaştım. Kendimi onarmamda bunun büyük katkısı oldu. Bu olaydan sonra eski sevgilimle neredeyse hiç görüşmedik. Ortak bir kadın arkadaşımız vardı, ayrıldıktan hemen sonra bana, bu ilişkinin yeniden başlamasıyla ilgili olarak hiç umutlanmamamı söylemişti. Zannediyorum ki onunla konuşmuştu ve bildiği bir şeyler vardı. Bu sözlerin bana çok yardımı oldu. Benim sarsılmamda en önemli etmen terkedilmekten çok bu tuhaf durumun yarattığı kandırılmışlık hissi oldu. Terkedildikten sonra bir süre kendime gelemedim, hemen tatile gittim. Kendimi onarmam çok zaman aldı ve bu durumun bende köklü bir etkisi kaldı. Olayın üzerinden dört yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ kadınlara güvenemiyorum. Onlara güvenim sarsıldı.

Hikâyeleri farklı da olsa, Selim kadar derin etkilenmeseler de terkedilmeyi erkeklerin de ağır bir biçimde yaşadıkları aşikâr. Hayat içinde yenilgiye alışık olarak yetiştirilmedikleri için belki de kadınlardan daha ağır bir biçimde. Aşağıda aktardığımız Murat'ın isyanı bunun iyi bir örneği değil mi?

"Maço bir tavırla kolundan tutup hadi gel deseydim, gelecekti. Ama yapmadım. Entelektüel erkekleri kolay terkediyorlar. Ama maçoyu terketmek yürek ister. Kolay terkedilmek, demokrat erkek olmaya çalışmak kötü değil. Bu tür ilişkilerde insanlar özgür oluyor. Ama bunun kullanılması kötü. Kötü bir şekilde terkediyorlar.

Bir mavi yolculuk

Mavi gezilerin bugünkü gibi lüks ve pahalı olmadığı bir dönemdi. Yolcular İstanbul'dan satın alıp taşıdıkları malzemelerle yemeklerini kendileri yapardı. Gerçi bulaşıkları miçolar yıkardı ama gene de yirmi kişiye yemek yapmak az iş değildi. Teknenin kamaraları yoktu. Herkes güvertede yatardı. Yemek de teknenin alt katında iki piknik gaz ocağının üzerinde pişirilirdi. İşte böyle bir dönemde ben kendi kadın başıma birçok çiftle birlikte mavi volculuğa (o zaman adı taka gezisiydi) çıkmak gibi bir cürette bulundum. Yok yok, sakın romantik bir özlem duyduğumu sanmayın. Tek olmanın sorunu akşam güneş batarken sarılıp içkini birlikte yudumlayabileceğin bir sevgilinin yokluğu değildi. Tam tersine, öylesine keyifli bir gezide tek olabilmek insanı birçok gerilim ve tatsız tartışmadan koruyordu. Fakat işler yani özellikle yemek yapma paylaşılırken tek olmak sorun yaratıyordu. Üstelik o sıralarda feminist bile olmadığım için daha da kötü yaşıyordum bu paylaşımı. Her gün nöbette iki çift oluyordu. Bunlar evli veya sevgililik ilişkisinde çiftlerdi. Nöbetteki kadınlar, evde alıştıkları, alıştırdıkları gibi kocalarının veya sevgililerinin elini sıcak sudan soğuk suya soktırmıyorlardı. Doğrusu kocalarının, sevgililerinin ne beş kilo soğan soyup doğramalarına ne de üç-dört kilo pirinci ayıklamalarına gönülleri razı olamıyordu. Zaten onlar taşları göremeyebilirler veya pirinçten ayırdedemeyebilirlerdi. Sonra da birisinin dişi kırılabilirdi, allah korusun. Eh, soğanı soyamayan adamcağızlar kavuracak değillerdi ya. Yirmi kişiye pişirilen pilavın olçüsünü de tutturamazlardı. Dolayısıyla tüm yemek sorumluluğunu üstlenirdi kadınlar. Bu da herkesin denize girdiği saatlerde teknede bayağı uzun bir süreyi kan ter içinde geçirmek demekti. Sabah kahvaltısında bile peynirleri kesip herkese pay etmek, reçel ve balı 10 güne yetecek kadar çıkarmak erkeklerin becereceği bir iş değildi tabii. Onlara bıraktın mı üç günde biterdi tüm malzeme. O sıralarda gidilen her koyda ithal mal dolu marketler de yoktu. Öğlen yemeği biter bitmez eldeki malzemeye göre akşama yapılacak yemeğin saptanması ve hazırlanmasına başlanırdı. Nedense hep de erkeklere danışılırdı; akşama canlarının ne çektiği, içkileriyle hangi mezeleri istedikleri öğrenilip ona göre davranılırdı. Yemekten sonra tabak, çatal ve bardakların taşınması da bizlere aitti. Aksi takdirde erkekler hem artıkları etrafa saçıp bize daha fazla iş çıkarabilirlerdi, hem de sakarlık edip sayılı malzemeyi kırabilirlerdi. Yalnız haksızlık etmemeli. Pilav ve kuru fasulye tencereleri yirmi kişiyi doyurabilecek büyüklükte olduğu için çok ağırdı. Sekiz-on basamaklık merdivenlerden tabii ki erkekler çıkarırdı o koca tencereleri. Çay veya yemek suyunu da teknenin arkasından ön tarafa, yemek yenen yere taşır, sürahilere doldurulmasına yardımcı olurlardı. "Peki bunlardan sen niye rahatsız oluyordun?" diyeceksiniz. Ben, çift dışı bir kadın olarak nöbete ya başkasının kocasıyla kalıyordum ya da teknede tek olan bir başka erkekle. Ee tabii elalemin kocasına iş buyurmam mümkün değildi. Karısı ondan yemek yardımı beklemezken benim nasıl bir hakkım olabilirdi adamcağıza fasulye ayıklatmaya veya pişirtmeye. Tek olan erkeğe gelince, onun da hizmet edeni olmadığı için öylesine morali bozuluyordu ki hiçbir şeye karışmıyordu zaten. Rakısını bile kendisi almak zorunda kalıyor, ikinci kez yemek isteyip istemediğini kimse sormuyordu. Onu işe koşmaya nasıl razı olabilirdi içim.

O sıralar feminist olmadığımı söylemiştim; evli de değildim. Yani benimle bir taka gezisine çıkmak lütfunda bulunmuş bir kocaya nasıl davranılması gerektiğini bilemediğim için her şeyi bir haksızlık olarak yaşıyordum. Eşlerin hiçbir şey beklemeden her işi yüklenmelerini biraz yadırgamakla birlikte kabul ediyordum ama benim de böyle bir hizmet vermemin neden gerektiğini bir türlü anlayamıyordum. Üstelik zaman zaman bana "Fulin, sen erkek kızsın, gel şu paketlerin yerleştirilmesine yardım ediver," deniliyordu bu özverili kadınlar tarafından. O zaman kafam gerçekten karışıyordu. Gerçek erkeklerin yapmaya yanaşmadığı bir işi "erkek kız" olduğum için neden ben yapmak zorundaydım. Bu soruları düşüne düşüne geçti gezi. Herkesi tek tek çok sevmiştim ama bazı paylaşımları bir türlü açıklayamıyordum. Oysa şimdi görüyorum ki haksızlık etmişim. Çünkü bütün gün ortadan kaybolup balık avlamaya giden ve de karpuz kesen erkeklerin çabalarını hiç kaale almamışım.

Fulin Derin

Eski i

Galata'da Karaköy Caddesinde Tring Mağazası kadınlara mahsus hazır elbise için yeni bir şube tesis edilmiştir. (*Hanımlara Mahsus Gazete*, sayı 26, 19 Kasım 1895).

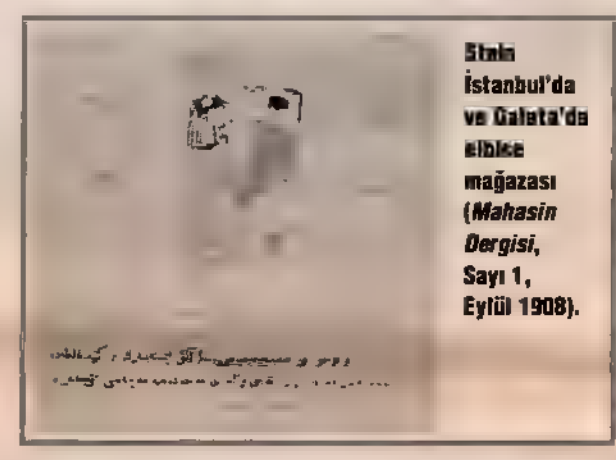

Stein İstanbul'da ve Galata'da elbise mağazası (*Mahasin Dergisi*, Sayı 1, Eylül 1908).

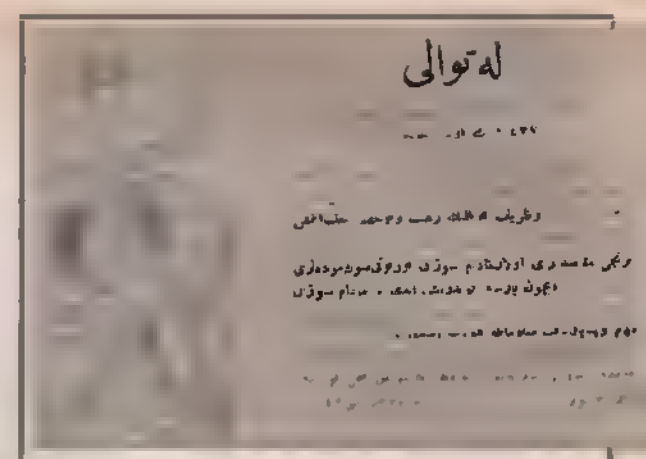

Le Tuval Hazır ve ısmarlama yegâne korse mağazası. Beyoğlu Caddesi 437. Ticarethanemiz korseleri endamı en zarif ve cazip bir tarzda muhafaza eder. İhtirâât (yoktan meydana gelen şeyler) âhire-i tıbbiye ye muvaffık sıhhi korseler dâhi bulunur. (*Kadınlar Dünyası*, Sayı 142, 8 Mayıs 1914).

Zerafet Kundura Mağazası, Güzel Hisar. Hem şık, hem dayanıklı, hem ucuz! Bir kere görmeniz, müessesemizi aile kundura mağazası ittihâz etmenize (kabul etmeniz) kâfi gelecektir. (*İnci* dergisi, Sayı 22, 28 Kasım 1920).

ânlar konuşuyor

Kadın bugün olduğu gibi geçmişte de potansiyel bir tüketici olarak değerlendirilmiş. dolayısıyla kadınlara yönelik ilânlar o dönemin en etkin iletişim araçlarından olan gazete ve dergilerde önemli bir yer kaplamıştır. II. Meşrutiyet ve öncesinin kadın gazete ve dergilerini taradığımızda kadına ilişkin bugüne göre hiç de azımsanmayacak sayıda ilâna yer verildiğine tanık oluyoruz.

1895 yılında çıkmaya başlayan *Hanımlara Mahsus Gazete*'de kadınları ilgilendiren ilânlar hemen göze çarpıyor. II. Meşrutiyet (1908) in ilk aylarında yayınlanan *Demet* adlı kadın dergisinin son sayfalarında ise sinir doktoru. kitap ve mecmua ilânı ya da Kâni İpekçi mağazası gibi ilânlar görülmekteyse de bu ilânlar *Hanımlara Mahsus Gazete*'deki kadar yoğun değildir. Yine 1908 yılında Mehmet Rauf tarafından yayınlanan Mahasin adlı dergide çok fazla ilân olmamakla birlikte o dönem için son derece ilginç sayılabilecek ilânlar dikkat çekmektedir. 1913 yılında yayın hayatına giren *Kadınlar Dünyası* dergisinde ise ilk 100 sayıya kadar pek fazla ilân yer almaz; Ancak 142. sayıdan itibaren ilânların miktarında belirgin bir artış göze çarpar. Le Tuval. Kalyorisi Ticarethanesi, Madam Dellasoda korse mağazası. sadece hanımların fotoğrafını çeken Matmazel Sironis fotoğrafhanesi, Creme Pertev, süs tokaları satan dükkan ilânları bu dergide yer alan ilanlardandan birkaçıdır. Mağaza sahiplerinin ya da çalışanlarının Paris modasını yakından izlediği dikkat çeker. 1919'da yayımlanmaya başlayan *İnci* dergisinde de son derece canlı ve çarpıcı ilânlara rastlanmaktadır.

Yukarıda sözü geçen dergiler 1895'den 1919 yılına kadar geçen sürede kadına yönelik ilâna en fazla yer veren dergilerdendir.

Feryal Saygılıgil

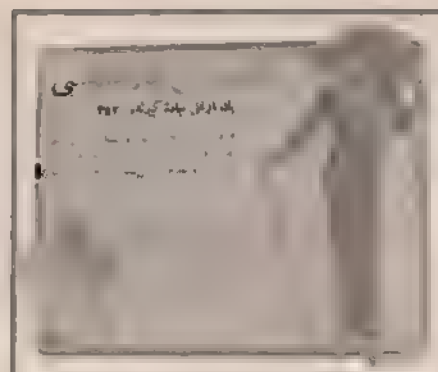

Kalyorosi Ticarethanesi Beyoğlu Cadde-i Kebirinde 342. Her nevi siparişatın süratve mükemmeliyetle icrasını temin için bu defa Paris'in en meşhur ticarethanelerinden iki müdire celp ile dikiş şubesini tevsi etmiştir (genişletmiştir.) (*Kadınlar Dünyası*, Sayı 142, 8 Mayıs 1914).

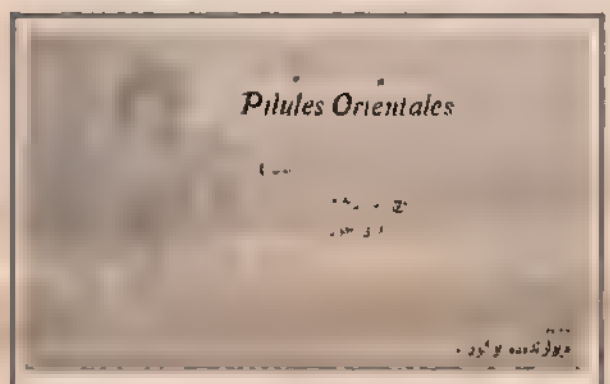

Oryantal Hapları. Bu hapları isti'mâl eden (kullanan) kadınlar iki ay zarfında gerdan ve göğüslerinin neşv ü nemâ bulduğunu (yetişip büyüdüğünü), güzelleştiğini ve kesb-i salâbet ettiğini (sağlamlaştığını) müşâhede ederler. Tarifesiyle beraber şişesi 30 kuruş satılır. (*Mahasin Dergisi*, Sayı 4, Aralık 1908).

Rusmabodo. En birinci tahâret ve nezâfet (temizlik) podrasıdır. Vücuttaki fazla kılları üç dakikada düşürür. Ve en nazik mahallerde dâhi isti'mâl olunduğu (kullanıldığı) halde asla cildi tahriş etmeyüp bilakis yumuşaklık ve letâfet (hoşluk) bahş eder. Taklitlerinden ictinâb (kaçınmak) için Bodo imzasına ve Arslan markasına dikkat etmeli. (*Kadınlar Dünyası*, Sayı 142, 8 Mayıs 1914).

Şimdiye kadar çıkan sigara kağıtlarının en iyisidir. Bu iddiamızı anlamak için bir defa da Osmanlı Lira sigara kağıdını tecrübe ediniz. (*İnci*).

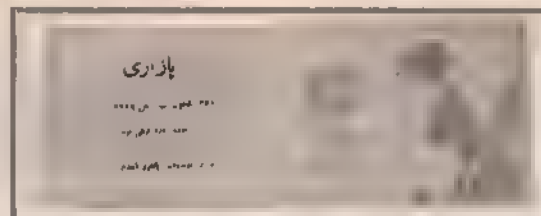

Terziler Pazarı, Beyoğlu'nda cadde-i Kebir'de Moskof Sefarethanesi karşısında numara 350. Telefon 2299. En son moda kostüm, tayyörlük kare yünlü kumaşlar, pek nefis ipekliler, Mersey Dairesi Fransız fabrikalarının en nefis müstesna ıtrıyyâtı. (*İnci*, Sayı 17, 14 Haziran 1920).

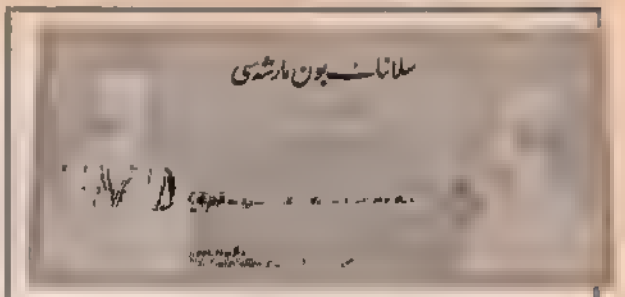

Selanik Bonmarşesi, İpekçi Kardeşler Beyoğlu Şubesi. İstanbul ve Beyoğlu'nun en müzeyyen en mu'tenâ mağazalarıdır. Kumaş, çorap, lavanta, kundura, konfeksiyon, fotoğraf, oyuncak ve seyahat eşyasına ait olarak ayrı ayrı vücuda getirilen dairelerde türlü ihtiyacadınızı temin edebilirsiniz. (*İnci*, Sayı 17, 14 Haziran 1920).

Sinirli Hanımların Nazarı Dikkatine. Mütehaassıs Doktor Rüşdü Recep, tedavihanesinde sinir zaafı, yürek çarpıntısı, uykusuzluk, muannid (inatçı) baş ağrıları vesair her nevi ağrılar, felçler, mide ve bağırsak ataletinden mütevellid su-i hezmler (kötü sıkıştırmalar), kabz-ı muannid elektrik tatbikatı, elektrik duşları, elektrikle masaj vesaire ile tedavi edilir. (*İnci*, Sayı 8, 1 Eylül 1919).

Kadın olmanın bilinci bu kitaplarla başlar.

Evelyn Reed

BİLİMDE CİNS AYRIMI

Çeviren: Şemsa Yeğin
Fiyatı: 340 bin TL.

Evelyn Reed Bilimde Cins Ayrımı adlı yapıtında, insan yaşamına en yakın olan bilim dallarında uygulanagelen "kadın karşıtı" eğilimi gözler önüne sermekte bu türden bir önyargının nesnel ölçütlerle değerlendirilmesi beklenen bilimleri, bilim olmaktan çıkardığını göstermektedir. Kadınlara karşı beslenen bu önyargının yaşamasını sağlayan toplumsal baskıları açıklayan ya ar nesnel olması beklenen ünlü bilim adamlarının bile erkek üstünlüğünü angoren bakış açılarıyla bilimleri çarpıttıklarını savunmaktadır.

payel

Çağaloğlu Yokuşu Evren Han Kat:4 No:38 Çağaloğlu İstanbul
Tel: 0212 511 8233, 0212 [illegible] Fax: 0212 [illegible]

cinsel şiddete ve tecavüze karşı

kendimizi savunurken*

YABANCILAR, ÖNLEMLER ve GÜNLÜK YAŞAMA GERİ DÖNÜŞ EL KİTABI

Rosalind Wiseman (Çev. Lale Akalın)

Hangi caddeden yürürseniz yürüyün, hangi saatte dışarıda olursanız olun, ne içerseniz için, ne giyerseniz giyin cinsel saldırıya ya da tecavüze uğramanın sorumlusu siz değilsiniz.

*Sel Yayıncılık
Babıali Cad. 20/1 Cağaloğlu, 511 10 05

UNUTAMAYACAKLARI BİR KAMP...

9-16 yaş öğrenciler için

Yabancı öğretmenler ve konuklarla birlikte, İngilizce, Almanca, Fransızca dersleri, müzik, dans, kültürel ve sportif faaliyetler, İzcilik.

17 gün Paşalimanı Adası'nın temiz sahillerinde deniz, güneş ve doğayla içiçe. Pazartesi okurlarına taksit olanağı.

GÜLİVER ULUSLARARASI YAZ OKULLARI VE DİL HİZMETLERİ LTD.

Levent Tel: (0212) 280 97 57, 282 81 09 Fax: 282 81 00

Onları barış birleştirdi

İçlerinden birçoğu, yıllardır birbirleriyle savaşan erkeklerin kadınları. Bu kardeş kavgasında, birçoğu eşlerini, çocuklarını, yakınlarını kaybettiler.

İrlanda'da, kadınlar mümkün olmayanı mümkün kılmak için önemli bir girişimde bulundular. 10 Haziran'daki barış görüşmelerine katılabilmek için Katolik ve Protestan kadınlar ortak bir platformla seçimlere giriyorlar. Kadınların hedefi görüşmelere en az iki kadın delege sokabilmek. "110 delege içinde iki delege belki yüksek bir sayı değil ama, tamamen erkeklerden oluşan bir topluluğun yapısını en azından parçalamak açısından önemli" diyorlar.

Politikada kadınların yeri açısından Katolik ve Protestan İrlanda'nın birbirinden hiç farkı yok. Kuzey İrlanda'nın İngiltere Parlamentosu'ndaki 17 temsilcisinin hepsi erkek. Avrupa Parlamentosu'ndaki üç delege de erkek. Birlikçilerden, siyah maskeli, eli silahlı IRA militanlarına, Katolik ve Protestan Kilisesi'nden polis ve askerlere kadar ulke politikasını belirleyenler hep erkek. Kadınlar yok sanki.

Kadın Koalisyonu, İrlanda'nın geleceğinde söz sahibi olmak, kadınların politikadan dışlanmasına artık son vermek için kuruldu. Newry-Armagh bölgesinden aday olan Sheila Fairon seçilmek için umutlu olmamasına rağmen, kadınların girişiminden son derece sevinçli ve gururlu.

Kuzey İrlanda 25 yıldır Katolikler le Protestanlar arasındaki derin çelişkiler nedeniyle çok acı çeken bir ülke. Bu çelişkiler yumağı ülkede, kadınların bir platform etrafında birleşip bir koalisyon kurmaları önemli bir kazanun olarak görüluyor. Koalisyonda birleşen kadınların çoğu, daha önce kendi taraflarında sosyal işlerde çalışıyorlarmış. 10 Haziran'da yapılacak barış görüşmelerine, toplantılar sırasında çocuk bakımı düzenlenmesi ve toplantı saatleri konusunda öneriler götürmuşler.

Bu gelişme Kuzey Irlanda'nın her iki tarafındaki erkek egemen partilerde büyük şaşkınlık yaratmış. Kadınlar derhal bölücülükle suçlanmış. Tüm partilerin listesinde (listelerin en aşağılarında, en seçilemeyecek yerlerinde!) kadınlar varken, ayrı bir listeyle çıkmak olur mu?

Kuzey İrlanda'da 17 aylık karşılıklı ateşkesin biraz araladığı kapıları kullanmış kadınlar. İki tarafın kadınları aslında birbirine benzeyen deneylere sahipler. İçlerinden birçoğu, yıllardır birbirleriyle savaşan erkeklerin kadınları. Bu kardeş kavgasında, birçoğu eşlerini, çocuklarını, yakınlarını kaybettiler.

Sheila Fairon, "Kadın Koalisyonu'nda, ben Katolik ve kadın kimliğimle birlikte varım. Diğer kadınlar da başka kimliklerle oradalar. Ayrılıklarımızı değil, birlikteliklerimizi vurguluyoruz" diyor.

Sheila kendi seçim kampanyasını kendi maddi olanaklarıvla sürdürüyor. Koalisyon, kadınlar arasında büyük ilgi topluyor. Bunca yıldır kulislerde bekleyen kadınların birdenbire sahneye çıkması gibi bir şey bu. Kadınlar, toplumsal öfke ve kini olumlu bir alana çekmeyi deniyorlar. Koalisyon barış isteyenlerin sesi oluyor.

Kadın Koalisyonu toplumsal şiddeti reddetmenin ve korkusuzca yaşamak istemenin, insan hakları kavramında ele alınmasını talep ediyor. Kayıtsız şartsız ateşkes istiyor. Kadınların politika dışı tutulmasını eleştiriyor ve bu durumun değiştirilmesini istiyor. Farklı olanın saygı ve kabul görmesini ve toplumsal eşitliği, şiddetten arınmış bir Kuzey İrlanda toplumu için olmazsa olmaz bir şart olarak görüyor.

Latife Fegan, Stockholm

LATİN AMERİKA

Kadınlar: aile reisi

Bugün, Latin Amerika ülkelerinde beş aileden birinin reisi kadın, ve iki ülke dışındaki bütün ülkelerde kadın reisli aileler en alt gelir düzeyinde yer alıyorlar.

Latin Amerika'da, son yirmi yıl içinde, iki eğilimin bir araya gelmesi kadınlar arasında yoksulluk düzeyinin yükselmesiyle sonuçlandı. 1980'ler boyunca derin bir ekonomik kriz bölgedeki ülkelerin çoğunu sarstı ve yoksulluk düzeyinin keskin bir biçimde yükselmesine yol açtı. Kentleşmenin hızlanmasına bağlı olarak, yoksulluk kırsal bir olgu olmaktan çıktı ve kentsel alanlarda yoğunlaştı. Bölge ülkelerinin çoğu ağır yapısal uyum ya da istikrar programlarına maruz kaldı; bu programlar nüfusun farklı kesimleri üzerinde eşitsiz etkilere neden oldu. Öte yandan, aile yapısında önemli değişiklikler yaşandı. En çarpıcı değişim, aile reisinin kadın olduğu hane sayısındaki artış oldu.

Ekonomik kriz ve yapısal uyum programları en yoksul aileleri yıkıcı bir biçimde etkiledi; bunların çoğunluğunu reisi kadın olan aileler oluşturuyor. Bugün, Latin Amerika ülkelerinde beş aileden birinin reisi kadın ve iki ülke dışındaki bütün ülkelerde bu aileler en alt gelir düzeyinde yer alıyorlar. Birleşmiş Milletler Latin Amerika Ekonomik Komisyonu (ECLAC, 1995) tarafından yapılan araştırmalara göre, 13 ülkeden 8'inde reisi kadın olan ailelerin oram yüzde 15'le yüzde 20 arasında değişiyor ve bu aileler aşırı yoksulluk sınırının altında yer alıyorlar; Honduras gibi en yoksul ülkelerde bu oran yüzde 46'ya çıkıyor.

Pazartesi için yazdığı, Latin Amerika'da yoksulluğun kadınlaşmasına ilişkin yazısını yayınladığımız Kolombiyalı Marcela Villarreal sosyolog, antropolog ve mühendis: Cornell Üniversitesi'nde Kalkınma Sosyolojisi dalında doktora yaptı. Şu anda, Birleşmiş Milletler Nüfus Etkinlikleri Fonu'nda (UNFPA), Latin Amerika ve Karaibler'de Toplumsal Cinsiyet, Nüfus ve Kalkınma konusunda Bölge Danışmanı. Pekin deki Kadın Konferansı'nda Hükümet Dışı Örgütlerin forumuna katıldı. Geçtiğimiz ilkbahar boyunca, Boğaziçi Üniversitesi'nin Sosyoloji Bölümü'nde misafir öğretim üyesiydi.

Kadının reis olduğu ailelerde kişi başına düşen gelirin daha düşük olmasının değişik nedenleri var: i) Aile reisinin eğitim düzeyi, ii) iş gücüne katılım oranı, iii) Çalışılan saat sayısı ve kazanılan ücret. ECLAC araştırmasına göre, kadın ve erkek reisli aileler arasındaki gelir farklarında birinci faktör yani eğitim, en güçlü etkiye sahip. Ortalama olarak, kadın aile reisleri erkeklere göre iki yıl daha az eğitim almış. Bu fark, ücret düzeyine yüzde 20'den yüzde 40'a varan bir fark olarak yansıyor. Ayrıca, erkeklerle aynı eğitim düzeyindeki kadınlar da erkeklerden daha az ücret alıyorlar (ortalama yüzde 60, yüzde 80 arası).

İş gücüne katılım kadınlar için erkekler için olduğundan daha fazla sorun yaratıyor, çünkü kadınlar ev işlerini ücretli işle bir arada götürmek zorundalar. Sonuç, kadınların iş gücüne daha düşük oranda katılımlarının yanısıra, iş bulmakta ve daha güvencesiz istihdam biçimlerine ulaşmakta daha büyük güçlüklerle karşılaşmaları. Latin Amerika'da kentsel alanda erkek aile reislerinin iş gücüne katılım oranları yüzde 80, yüzde 90 arasında değişiyor. Kadın aile reisleri için bu oran yüzde 40, yüzde 60 arası. Yoksul kadınların iş gücüne katılım oram, yoksulluk sınırının üstundeki kadınlarınkinden çok daha düşük.

Latin Amerika ülkelerinin çoğunda, açık işsizlik kadınlar arasında çok daha yaygın. Ekonomik kriz sırasında, kadınlar arasındaki işsizlik oranı erkekler arasındaki oranın iki katıydı. İş bulabilen kadınlar daha az saat çalışma eğilimindeler (tüm ülkelerde, kadın aile reisleri erkek aile reislerine göre haftada ortalama beş-on saat daha az çalışıyorlar). Buna ek olarak, kadınların ortalama saat ücreti erkeklerinkinden daha düşük.

Marcela Villarreal.

Kaynak: ECLAC, 1995, "Social Panorama of Latin America," ECLAC, Santiago de Chile.

Gabriela; Deniz aşırı kadın dayanışması

Gabriela Dayanışma Ağı'ndan kadınlar düzenli olarak toplanıp Filipinler-ABD ilişkilerini araştırıyorlar; Filipinli kadınları etkileyen çeşitli sorunları konuşuyorlar. Kadınları üretim konusundaki mücadelelerinde desteklemek, siyasi mahkûm kadınların serbest bırakılmalarını ve Filipinler'e askeri yardımın durdurulmasını sağlamak için kampanyalar yürütüyorlar. New York'ta yaşayan arkadaşımız **Maria Sarı,** *Pazartesi* için, Gabriela'nın çalışmaları hakkında bir söyleşi yaptı.

- Gabriela'nın nasıl kurulduğunu ve amaçlarınızı anlatır mısınız?

Gabriela Filipin, tüm ülkeden yüz beş Filipinli kadın örgütünün 1984 yılında bir araya gelmesiyle oluşan bir şemsiye örgüt. Muhtemelen elli bin civarında üyesi var. Köylü ve işçi örgütleri dahil çok farklı türden örgutleri içeriyor. Gabriela Dayanışma Ağı ise 1989'da, Gabriela Filipin'e destek sağlamak üzere, deniz aşırı ülkelerde yaşayan Filipinli kadınlar için bir destek grubu olarak kuruldu.

- Ülke dışında yaşayan Filipinli kadınların durumu nasıl? Yanılmıyorsam, iş gücü ihracı resmi bir hükümet politikası olarak uygulanıyor.

Kesinlikle. Bu politika Marcos zamanında geçici bir önlem olarak başlatıldı ama deniz aşırı ülkelerdeki emekçilerin ülkeye gönderdikleri gelirlerin değerini görünce, bunu sürekli hale getirdiler. Şu anda deniz aşırı ülkelerde çalışan beş milyon Filipinli var, bunların yarısı kadın. Başlangıçta, ülke dışına giden kadınlar öncelikle hemşireler gibi meslek sahibi kadınlardı, ama 80'lerde ev emekçilerine doğru bir kayma oldu. Yılda iki yüz binin üzerinde kadın, ya iş gücü olarak ya da "posta siparişli gelin" diye adlandırdığınız biçimde ihraç ediliyor.

- "Posta siparişli gelin" kavramını biraz açar mısınız?

Bu, kadınların beş bin dolar verebilen herkese, kelimenin tam manasıyla satıldığı çok kazançlı bir endustri. Erkekler, kadınların resimlerinin ve cinsel ya da her neyse, "özellik"lerinin tarif edildiği kataloglardan kadın seçiyorlar. Bu yoldan her yıl, yaklaşık beş bin kadın ABD'ye giriyor; onları satın alan erkeklerin, bir terslik olduğunda paralarını geri alma garantileri var. Böylece, bir deneme döneminden sonra, eğer tatmin olmazlarsa, kadınları geri gönderebiliyorlar. Bunlar çoğunlukla kırsal alanlarda yalnız yaşayan ve güçlü, bağımsız kadınlar karşısında kendini tehdit altında hisseden beyaz erkekler. Tamamen denetimleri altında tutabilecekleri uysal Asyalı kadın fikrinden hoşlanıyorlar. Bu, ABD, Avusturalya gibi ülkelerde ve Avrupa'da yaşayan, çoğunlukla beyaz erkeklerin çıkarı için renkli kadınların meta haline getirildiği bir endüstri.

- Oralara giden kadınlara ne oluyor?

Tabii, yabancı oldukları için arkadaş ya da aile gibi dayanışma ağlarından yoksunlar, haklarını bilmiyorlar, tamamen erkeklerin insafına kalmış durumdalar. Çoğunlukla aşırı istismara maruz kalıyorlar ve dönebilecekleri bir yer yok. Erkeğin hiç çalışmayıp kadına iki ya da üç iş yüklemesi alışılmış durumlardan. Ve burada, ABD'de şimdiden iki cinayet vakası sözkonusu. Seattle'da sekiz aylık hamile bir Filipinli kadın vardı: boşanmak istiyordu ve kocası mahkeme salonuna girip onu ve destek olmak üzere orada bulunan iki Filipinli kadını vurarak öldürdü. Parasını geri istediğini söyledi.

- Ya diğer vaka?

Teksas'ta, dizi cinayetler işlemiş olan bir adamla evli bir posta gelini vardı. Tabii kadın bunu bilmiyordu. Adamın dördüncü karısıydı. Cesedini ölümünden çok sonra buldular.

- Yani adamların geçmişiyle ilgili bir araştırma yapılmıyor.

Hiçbir araştırma yok. Parayı veren herkes bir kadın alıyor. Filipinler çok yoksul bir ülke; bu yüzden bazı kadınlar bunu yeni bir yaşam ya da ailelerine yardım için bir fırsat olarak görüyorlar.

- Sarah Balabagan vakasından söz eder misiniz?

Sarah, hizmetçi olarak Birleşik Arap Emirliklerine ihraç edildiğinde daha on beş yaşındaydı. Gider gitmez, evin reisi bekareti karşılığında kendisine para ve altın teklif etmeye başladı. Kız iki ay boyunca reddetti ve sonunda adam onu bıçakla tehdit ederek ırzına geçti. Boğuşma sırasında Sarah bıçağı eline geçirerek adamı öldürdü. İlk duruşmada Sarah yedi yıla mahkum edildi ama BAE'deki Filipinliler'den müthiş bir tepki geldi. Böylece yeniden yargılanmaya başladı. Bu kez kurşuna dizilerek ölüme mahkum edildi çünkü ikinci mahkeme heyeti nefs-i müdaafa gerekçesini kabul etmedi. Singapur'da bir başka Filipinli kadının idamından sonra Filipinler'de büyük gösteriler oldu. Ceza tüm dünyada ve Avrupa Parlamentosu'nun bir kararında mahkum edildi. Filipinler hükümeti devreye girerek aileyi idam yerine, kan bedeli olarak para cezasına ikna etmeye çalıştı. Üçüncü duruşmada ceza bir yıl hapis, yüz kırbaç ve kırk bir bin dolar para cezasına çevrildi. 31 Ocak'tan itibaren beş gün boyunca, Sarah her gün yirmi kez kırbaçlandı. Cezayı beş güne yaydılar çünkü kimse bundan fazlasına dayanamaz. Aynı gün uygulansa muhtemelen ölürdü.

- Şimdi durumu nasıl?

İnsan Haklarını İzleme Komisyonu cezanın uygulandığını söyledi ama başka hiçbir şey bilmiyoruz. Filipinler hükümetinin zayıf tepkisi bizi çok ilgilendiriyor. Şeriat'a göre, Sarah tecavüzcüsünü öldürmekte haklıdır çünkü Müslümanlar'ın onurlarını korumaya hakları var. Ama Filipinler Hükümeti Sarah'ya arka çıkmadı.

- İş gücü ihracı karşısında sizin tutumunuz nedir? Ne tür alternatifler öneriyorsunuz?

Öncelikle, dış borçların faizlerinin ödenmesinin durdurulması ve ülkenin geliştirilmesi.

- Sri Lanka nüfusunun onda biri deniz aşırı ülkelerde çalışıyor. Avrupa ve Orta Doğu'da az ya da çok aynı koşullarda yaşayan binlerce Sri Lankalı kadın var. Onlarla temasınız var mı?

Evet. İki yılda bir Manila'da bir Uluslararası Kadın Dayanışma Toplantısı yapıyoruz. Çeşitli uluslardan genellikle seksen kadın ve yüz elli Filipinli kadın katılıyor. Geçen toplantıda Türkiye'den de bir kadın vardı. Daha çok sayıda olmalarından memnuniyet duyacağız.

Musalla taşına kadar... İnat

İnce, bir pişmanlık ve tövbekârlık: Ben artık kimseyle röportaj yapmayacağım. Hele hele evlerine gidip. Bir insanın evi onun kabuğu gibi de birşey. Bu herkes için böyle değildir. Hele Batılılar için hiç böyle olmayabilir: Otel odaları gibi kullanırlar evlerini. Ama Türk kadınlarının evlerinde bir şey var. Evlerine girince mahremiyetlerine giriyorsunuz. Evler, kadınlar, bu duyguyu veriyor size. Dolayısıyla arzu ettiğinizin çok çok ötesinde bir röntgenci/teşhirci oyununun içinde buluveriyorsunuz kendinizi. Evden ayrılırken de haddini bilmeden bu işe sıvanmış amatör bir şamanın şişkinliği içinde oluyorsunuz. Ve hatta yemek zehirlenmesi.

Şimdi herkes assolist. Bu bir haftalığına ünlü çocuklar, yenilenen eski starlar, herkes. Basın danışmanları, imaj danışmanları gırla. Bir çeşit bezdirici kendini gözlerden saklama oyunu oynuyorlar ve cevap verdiklerinde de laflar prefabrik. Cümleten Atatürkçü, liberal, temiz çocuklar. Skandal kadınlar bile artık dernek başkam olup kermes düzenlemeyi herşeyden çok arzu eder görünümünde. Bu dünyada ekranlara çıkıp şakır şakır ağlayan, kızıyla sorunlarım, ne denli evlenmek istediğini, yalnızlığı kaldıramadığını açık seçik anlatan bir Gönül Yazar, "İşte samimi, yürekli, olduğu gibi bir kadın," dedirtti bize. Bu farklılığa tavlanarak, biraz da peşinden koşarak randevu koparıp evine gittik.

Kapının zihni güçlükle duyurduk. Yukarıda balkonda güneşleniyormuş. Üstünde yalnız hani o popo arasından geçen bir ip öndeki ufak üçgeni tutuyor, bikini altı dersem haksızlık etmiş olmayayım diye tasvir ediyorum, onunla açtı kapıyı. Biz afallamadık dersem soğukkanlılığımızı abartmış olurum. Bir erkek arkadaşıyla güneşleniyormuş. Gazeteci olmamız onu tedirgin edermiş. Bizi Atatürkçü dernekten geldiler diye, yutturacakmış. Böyle iki adet Selçuk Parsadan gibi süzüldük balkona. Gönül Yazar üstüne bir mayo geçirdi. Bir yandan güneşlenerek -ama bu güneşlenme eylemi miskinliği, rahatlığı da içerir: o heyecanlı ve çok hareketliydi- konuştu bizimle.

Kapıyı nasıl açtıysa öyle: KABUKSUZ. Bu kadar kabuksuz nasıl dayanır insan dedirterek. Aklına geleni bir nevi açık yüreklilikle anlatıyor. Bir nevi, zira bu açık yüreklilik işi o kadar açık değil. Mevzu ne zaman kızına ya da yalnızlığına gelse (ki sık sık geliyor) hemen ağlıyor; ve de söylüyor. "Bak ağlayacağım şimdi, bak nasıl ağlıyorum." Bir zaman sonra bu, sigaradan öksüren bir insan ne etki yaratırsa o etkiye dönüşüyor: Şu mereti bu kadar içme be kardeşim, dersiniz filan ya. Yani ağlamalar içinizi filan sızlatmıyor. Sempati duyabilseniz de empati duyamıyorsunuz. Sorulara cevaplar hemen ve açık seçik geliyor. Ama kıvranmaya başlıyorsunuz ben mi doğru soruları bulamıyorum, niye herşey bu kadar cevapsız diye. Bu felaket oyunlu ve oyuncu dünyada Gonül Yazar kesinlikle oyunsuz değil. Yalnızca kendi kuralsız, tuhaf ve çocuksu oyununu oynuyor.

Bu felaket oyunlu ve oyuncu dünyada Gönül Yazar kesinlikle oyunsuz değil. Yalnızca kendi kuralsız, tuhaf ve çocuksu oyununu oynuyor. Başkalarının oyunu umurunda değil. Yani o poker masasına on üç yaşındaki haliyle oturmuş kendi yarattığı bir pişpiriği oynuyor. Masadakiler de: o öyledir. o Gönül'dür diyorlar anlaşılan.

Başkalarının oyunu umurunda değil. Yani o poker masasına on üç yaşındaki haliyle oturmuş kendi yarattığı bir pişpiriği oynuyor. Masadakiler de: O öyledir, o Gönül'dür diyorlar anlaşılan. Oyunbozanlığıyla pokercilerin sinirini bozabilse de, başka oyunlar yaratabilmenin çocuksu cazibesini sunduğundan mıdır masaya hâlâ çağrılabiliyor.

Biz dönüp dolaşıp habire aynı soruya geldik: Bunca evlilik, bunca ilişki (en uzun evliliği bir yıl sürmüş, bunu söylerken birini karnından bıçaklama işareti yapıyor, öylesine kanlı bıçaklı bitmiş, canına tak ettirmiş bu ilişkiler) hâlâ ilişki istemek, yalnızım birini istiyorum diye çırpınmak niye? Hâlâ o kadar istekli, umutlu, hırslı ki bu konuda. Bir de vakit çok geçmesin krizi söz konusu. Bu yaşta buldum buldum, ruhu içinde. Oysa besbelli geçinemiyor bu erkeklerle. Bayağı sinirlerine gidiyorlar: ağzına ne gelirse boca ediyor. Ama bu erkeksiz kalamamı, mahfolurum meselesi hayatının rotası. Öyle olmadık bir rota ki oraya buraya savruluyor gemi. Yani bir limana varması pek mümkün değil.

Ben elli beş yaşımda gül yetiştirip kitap okuyarak kadın arkadaşlarımla dedikodu yapıp pandispanya yiyerek kızımı özleyip bekleyerek örgü ören kadınlara hayranlığımı büyüterek cinayet romanları yazmak isterim. Aşk varsa, gelir bulur adamı girer içeri. Böyle umutsuzca peşinden koşarak... Ama belki de Gönül Yazar haklıdır, kapıları açık tutmak, istemek doğrudur. Yoksa pandispanya yediğinle kalırsın ömrünün sonuna kadar. Gerçi Gönül Yazar hiç "aşk" demedi. "Evlilik" istiyorum dedi hep, "Evlenilecek adam nerde?" Aşk onun için Almanya'da yaşayan eski sevgilide kalmış. Vural Bey'de. İnişli çıkışlı yedi yıllık bir ilişki. Musalla taşında bitecek bir aşk. Hiç görüşmüyorlarmış. Ama adam capcanlı içinde. Evin çıkışında aynanın önünde on-on iki tane küçük albüm duruyor. "Bunlar hep onla fotoğraflarımız," diyor, gösteriyor resimleri bize. Bir tanesini istiyoruz. Çok nazlanarak veriyor, "N'olur geri getirin," diyerek. Yani yaşıyor bu fotoğraflar. Birinden dahi ayrı düşmek istemiyor.

Aşkın fotoğrafı olur mu? İşte bu aşkın fotoğrafı da burada. Gönül Yazar'ın anlattıklarından parçalar da. Ben beni kıran, aşk bitince ağzımda pas tadı bırakan erkeklerin fotoğraflarını yakmak, ya da bir ayakkabı kutusuna tıkıp dolap altlarına sürmekten yana olanlardanım. Altmışıma doğru çıkarıp bir yandan cevizli kek yer bir yandan: "Bu dürzü beni amma üzmüştü," diye güler, cinayet romanlarıma katil değil, bahçıvan yaparını.

• Kızımla küsmedim ki, kavgaya falan girmedik... Sibel Boronkaylar'a gitti. Bir bodygard, şoförmüş, ızbandut gibi bir herif geldi. Evin anahtarlarını bir de iki şey daha istedi, belki defterlerini... Unuttum, ama anahtarları hatırlıyorum. Ben perişanlar gibiydim böyle. Hatta gidince adam demiş ki, "Bir kadın açtı kapıyı, biz Gönül Yazar'ı tanırız küçükten beri, perişandı..." Yatıştırıcı ilaç alıyordum, "Özür dilerim kardeşim biraz hastayım da," dedim, nasıl diyeyim perişan oldum. Gitmiş demiş ki, "Annen perişandı..." Televizyonda da seyretmiş. Ben böyle yengeç burcu görmedim, yengeç burcu merhametli, aileye düşkün olur.

• Bu bir kabiliyet meselesi, Allah bana ses vermiş, giyim kuşam, işte biraz da böyle şirin şirin konuşma... Başka bir kabiliyetim yok doğrusu. Kulağım çok iyidir, Fahrettin Aslan'a gidin sorun Türkiye'de en sağlam nota basan kadın kim, size Gönül Yazar diyecektir...

Aşk onun için Almanya'da yaşayan eski sevgilide kalmış. Vural Bey'de. İnişli çıkışlı yedi yıllık bir ilişki. Musalla taşında bitecek bir aşk. Hiç görüşmüyorlarmış. Ama adam capcanlı içinde. Evin çıkışında aynanın önünde on-on iki tane küçük albüm duruyor. "Bunlar hep onla fotoğraflarımız," diyor, gösteriyor resimleri bize. Bir tanesini istiyoruz. Çok nazlanarak veriyor,

• Ben biraz Hülya Avşar'a benzetiyorum kendimi... Hülya seni taklit ediyor dediler, ben sustum, onlar söyler ben dinlerim, hoşuma gider, ama başkası söylesin, ben söylersem çok ayıp utanırım yani...

• Bana kuliste çarpıp geçiyorlar da afedersin ablacım demiyorlar, halbuki ben Behiye Aksoy'un alt kadrosunda çalışıyordum, uçağa binerken önce onu bindirirdim...

• Ben evlenmek istiyorum, bu koca arıyorum dönüyor, evlilik, yuva seviyorum, bu ayıpsa bana söyleyin... Beş kere evlendim... Umudumu kesmedim... Ben sanatçıydım, bir de bir kocam Avusturalya'ya yerleşti, geçen gün Türkiye'ye geldiğinde uğradı, ben kötü biri olsam bana uğramazdı, beş yıl sonra beni oraya çağırdı. Öyle uzak ki gidemedim, çocuğum küçüktü, onu da götürsem babasını unutacaktı... Bir de ana kuzusu, "Annem istemiyor boşanalım," dedi, "Sen altı ay evde otur, kimseyle çıkma, onu kandırırım altı ay sonra." Attığım gibi yüzüğü notere gittim, bir de ondan kâğıt aldım. Kızımın babasına gittim al, bizi hemen boşa dedim... O da üzülüyordu, çocuğumun iki babası var, al dedim kâğıtları, çocuğumun her zaman bir babası var... Evlenip Amerika'ya gidince daha çok ilgilendi, tabii burada kalsa hergün bir alemde, paparazzilerde çıkacak, adam üzülecek... Daha iyi gözden ırakta, evli, çocuğu da var, babasının bu çok hoşuna gidiyor ki, o da eskiyi telafi ediyor bence...

• Kızın doğum günüydü 7 Temmuz eve bir pasta geldi, bir de bir zarf bir açtım nüfus kağıdı çıktı, ne zarif değil mi? ... Baba adı Erol Simavi yazıyor, ana adı Gönül... Bir gün nüfus memuruna gitmişti neden babamın soyadı yazıyor da annenin soyadı yazmıyor, ben Yazar yazacağım buraya demiş... Ben garibim ya beni yazmadılar zannetmiş, öyle sevindim ki...

• On üç değil, on dört yaşında evlendim, on üçümde yarışma kazandım birinci oldum, radyoevine gidip geliyorum... Annemden on günlük turne için izin almıştık, üç ay dönmedik eve, annem beni Ankara'da polislerle buldu, mahalle laf ediyor dedi, bir şey var mı kız dedi, yok dedim, hemen bizi götürdüler ben terzi bir kadının tayyörünü onun şapkasını giydim... Bir bahçede çalışıyorduk, on beş, yirmi bin lira yevmiye ile... Bahçenin sahibiyle onun yardımcısı şahit oldu... Ben kucağımda bir topla mahkemeye çıktım, hakim güldü beni görünce, kürsüye bile çıkmadı, masada oturduğu yerden verdi bana on sekiz yaş, ben evlendim...

• Annemi de babamı da ben evlendirdim, babam için ben gördüm, "Baba tamam," dedim aldı, annem kendi beğendi Mersin'de, onun da nikah işlemlerini yaptım... Onların bahtını yaptım kendiminkini yapamadım, onu da sona saklıyorum... Her kocamla bir yılı dolduramadım, hani bir gece de kutlayamadım, beş gün kala, on gün kala ayrıldım...

• Ben daha eve bir kilo ekmek getiren adam görmedim. Akşam bir kilo ekmekle gelsin biri, desin ki Gönülcüm -ama hoş bir adam olsun, nitelikli, kültürlü, bana, seviyeme uygun olsun, seviye dediysem cep seviyeme demedim kafa seviyeme, dışarı çıktığımız zaman etrafımdakilerin seviyesine uygun olsun- bir yerde memur olsun, ufacık bir maaşı girsin eve evleneceğim, size söylüyorum, çünkü o maaşı alıp gelirken ekmek alırken şu Beltaş'tan kiraz da alacaktır belki de iki üç tane Çengelköy salatalık bulmuş getirecektir, "Bak hayatım sen seviyordun, sana ne buldum getirdim," o bana yetiyor geri kalanını ben zaten yapacak durumdayım, seyahate mi gideceğiz, onda yoksa benimkini koyarız, onda varsa yarı yarıya... Ben artık böyle bir evlilik ve beni candan sevecek ve ben hastayken "Gel hayatım iç şu çorbanı bu senin boğazını yumuşatır, al bu hapı iç," desin bana... Kocayı şimdiden bulmak lazım, şimdiden bulursam bana o gün ilaç verir.

• Hâlâ umudum var... Kendimden on beş yaş küçüğü bulsam evleneceğim... Yok... yok... Yirmi iki yaşında yirmi yedi yaşında... Otuz yaşında bekâr adam yok, bulun bana dişimi kıracağım...

• (Kızınızın bebeği).... Buraya geldiğinde yedi aylıktı, bir buçuk ay oldu, şimdi sekiz buçuk aylık.... (Doğumdan sonra belki daha gergin olmuştur) Daha evvel yaptıkları, baştan beri bir gerginlik var, altmış milyonla paylaşmak istemedi annesini, o benim annem olsun evde dolma sarsın istedi... Haklı, bir de bir yere gittiğimizde herkes "Gönül" diye benim başıma toplanıyor, o bir kenarda kalıyor benim hemen aklıma geliyor, aa bir dakka çocuklar size kızımı tanıştırayım... Evladım olduğu halde bir kenarda kalıyordu...

• Ben doğrusu Gönül Yazar'ın kızı olsaydım çok iftihar ederdim, ayağa düşmedim, namussuzluk yapmadım, ekmek paramı taştan çıkardım, güzelce bir kadın oldum yerine göre... Erol Simavi'nin kızı ben olsaydım çıkar Taksim meydanında tencere tava çalardım... Ben on dört yaşında evlenmiş bir anneyim, on dört yaşından beri ekmeğimi taştan tırnakla... Öyle bir dönemdi bilmem ne... Herkes evinde sıcak çorba içerken, ben otelde otel yemeği yiyip otel yataklarında yatıyordum, saçım okşanmadan...

Perihan Mağden

Dünya harika kadınlarından birini daha kaybetti

Ella Fitzgerald da gitti

Ella Fitzgerald, Virginia'da fakir bir ailenin kızı olarak doğup büyümüş. Büyük yoksulluk çekmiş. On altı yaşında evini terkedip New York'a gelmiş, daha sonra onu evlat edinen Chick Webb'le tanışmasaymış o mükemmel sesine rağmen sonu kimbilir ne olurmuş. Kendi orkestrasını yöneten bu cazcı Ella'mn kaderini değiştirmiş, Chick Webb öldüğünde, orkestranın başına da o geçmiş.

En zor parçaları su içer gibi söyleyen, sesi en pes tonlardan en tizlere kadar dolaşan Ella Fitzgerald, cazın klasik parçaları kadar popüler şarkıların da klasik yorumcusu olarak anılmış. Bütün başarısına, şanına rağmen hep hassas bir kadının yüreğini taşımış.

Onu yetmiş sekiz yaşında kaybettik. 1993 yılında iki bacağı kesilmişti, sağlığı bozuktu ve son on yıldır evinden dışarı çıkmıyordu. Kimbilir yüzlerini gördüğü insanlara şarkı söylemeden nasıl yaşayabiliyordu? O yüzden bu dünyadan göçerek çilesini doldurduğu bile söylenebilir. Ama yine de, dünyanın onun gibi şahane kadınlara çok ihtiyacı var bence. Nasıl şarkı söylenebileceğini göstermek ve hepimize şarkı söylemeyi hatırlatmak için...

Melek Güneş

dul bir kadın...

yani kime sorsanız, dulluğun "sosyal bir yara" olduğunu kabul eder. dikkatinizi çekerim, dul olmak, yani ecel yoluyla eşinden olmak, taraflardan hangisinin isteğine dayanırsa dayansın boşanmak suretiyle aynı akıbete uğramaktan farklıdır. adam sizi boşamışsa mutlaka bir kabahatiniz vardır, yok siz boşadıysanız zaten söylenecek söz yok. ama dulluk öyle mi, en nihayetinde takdir-i ilâhi.

işte adnan aslan, türk pop dunyasındaki "çıkışı"nı sözleri ve müziği kendisine ait olan bir parçada bu yaraya "neşter" vurarak yapmayı tercih etmiş. isyan ediyor; "o' dul kadın ne yapsın ki?" vallahi, benim içimden, "ölenle ölünmez. yası bittiyse keyfine baksın," demek geçiyor ki bu konuda "yalnızlık allaha mahsus" tespitini yaptığı rivayet edilen semra özal'la da ortaklaşıyoruz sanıyorum. adnan aslan, ya da yapımcısı, işi sağlama bağlamış. semra'nınm yerini tutmaz tabii ki ama perihan savaş'ı klibinde oynatmış. şu "medya" denen çarpık aynaya yansıyan hayatları gerçekten bilmek muhakkak ki mümkün değil. ama benim görebildiğim kadarıyla perihan savaş yılmaz zafer'i seviyordu, onu severek, severken kaybetti. ne hissettikleri ne de yaşadıkları kameraların, fotoğraf makinalarının tespit edemeyeceği şeylerdir diye düşünüyorum., yani ne gerek var böyle şeylere dedirtiyor insana?

klibe donersek, adnan aslan soruyor, "ister mi ki böyle olsun/ gözleri hep yaşla dolsun/ el diline sakız olsun?" görüntüde perihan savaş'ın oğlu olduğu her hallerinden belli olan bir çocukla eğlenen, mutlu halleri (ki şarkının "kimsesi yok yapayalnız" şeklindeki sözlerini inkâr eden görüntüler. insan erkeksiz kalınca yalnız olmaz ki,

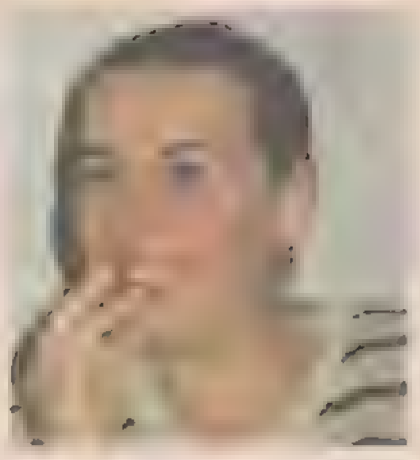

meselâ çocuğu olabilir!) arada bir takım adamlar tehditkâr rakı içiyorlar ve ne olduğunu pek anlayamadığımız ama "dul kadın"ın tokat yiyip silaha sarılma görüntüleri. benim anladığım şu tokat işinden yırtmak için dul kalmak bile yetmiyor. yine de şahsi tavsiyem, siz böyle bir durumla karşılaşırsanız adnan aslan'a uyup silaha sarılmayın. onun tuzu belli ki kuru, arkada kalan oğluna kimin bakacağını düşünmesi gerekmiyor mesela.

zerrin özer'i dinlediniz mi?

zerrin özer'i uzun zamandır ne dinliyor ne de seyrediyorduk. şimdilerde, becerikli, dişi ama işvesiz sesine ve göngörmüş yüzüne çok yakışan bir şarkıyla karşımızda. memleketteki hemen bütün pop şarkıcılarının ve de eğlenceli viceylerle diceylerin göründüğü (bir yerlerde aysel gürel bile gözüme çarptı galiba!) klibinde, yılların çürüttüğü ve sonunda kendini buyüten paşa gönlünden söz ediyor. ve, "aman ha adımına adamına dikkat," diye uyarıyor bizi. zerrin özer, kadın kısmının adımına ve adamlara neden dikkat etmediğini kendi tecrubesiyle en iyi bilen kadınlardan biridir. o yüzden onun böyle demesi iyice mânâlı diye düşünüyorum. da bizdeki kafa kafa değil... sanmam ki lafına kulak verelim. neyse. şöyle başını öne eğmeden söyleyen bir kadın dinleyip de içim açılsın diyorsanız, bütün kalbimle tavsiye ederim. aşk acısına ağlamak dışında bir şeyleri şarkısına yakıştıran kadınlar da var.

ayşe düzkan

Reem Pilkington

Bir baskaldırı sanatı: Patchwork

Bin yedi yüzlü yıllarda Amerikalı kadınların bayrak dikerek başlattığı Patchwork. bugün Güney Afrika'da ırkçılığa karşı mücadelenin bir yolu oldu.

Teresa Bullen çok yönlü bir İngiliz sanatçı. Londra'nın güneyinde çalışmalarını sürdüren Women's Work (Kadın İşi) adlı bir grubun üyesi. İsteyen her kadının doğal üye olarak katılabildiği bu grup çeşitli sergiler, dia gösterileri ve paneller düzenliyor. Dikiş sanatı üzerine kapsamlı araştırmaları bulunan Teresa bu grupta bir "kadın sanatı" olarak nitelediği patchwork ve quilt çalışmalarını yönlendiriyor. Patchwork, kelime anlamı olarak, üzerine çeşitli figür, resim yazı işlenmiş ya da aplike edilmiş parçaların biraraya getirilip dikilmesiyle oluşturulan örtü, quilt ise yorgan olarak ya da duvar süsleme amacıyla dikilen örtü anlamına geliyor. Teresa'ya göre Women's Work yani Kadın İşi, günlük yaşamda hiç de yabancı olmadığımız bir deyim; "Kadını adeta evin dışında olup bitenlerden, politik ve ekonomik alanlardan dışlıyor bu devim." Amacı ise, "Dikiş ve işleme sanatının bir kadın sanatı olarak değerlendirilmesi konusunda tartışma açmak." Bunu yaparken de, "Onu günümüze taşıyan koşulları irdeleyip, sorgulamak. Öyle koşullar ki bunlar, kadının yerini ya tamamiyle sanatın dışında belirlemiş ya da ona sanatsal bir figüranlık bağışlamıştır. Bu rolü bağışlayanın sanatın kendisi olmadığını biliyorum! Dikiş ve işleme sanatı üzerinde uzun süredir çalışıyorum. Ancak Güney Afrikalı Soweto Sisters Grubu ile tanıştıktan sonra quilt ve patchwork çalışmalarını incelemeye ve bu çalışmaların tarihsel konumlarını araştırmaya başladım," diye anlatıyor. Teresa ilginç bir koleksiyona sahip. Bu koleksiyon, her biri otuz santimetrekareden oluşan ve siyah zemin üzerine beyaz ile işlenmiş çeşitli kompozisyonları içeren patchwork karelerinden oluşuyor. Yorganın tam ortasında bulunan büyük merkezi kareye, "Change the World" yazısı aplike edilmiş. Dünyanın çeşitli ülkelerinden işlenerek gönderilen bu kareler, her ülkeden sanatçı, politikacı birçok kadının ismini taşıyor ve onların anısına armağan edilmiş. Kimler yok ki: Güney Afrika'da ırkçılığa karşı mücadeleye yıllarını vermiş Ellen Khuzwayo, İkinci Dünya Savaşı sırasında sanatın birçok dalında ürünler vermiş Kathe Kollwitz, nükleer silahlanmayı protesto etmek amacıyla Greenham Common'da aylarca gösterilerde bulunan İngiliz kadınlar gibi...

Bu sanatın tarihçesine bakarsanız 1775-1783 Amerikası'na dek uzanırsınız. Kadınlar her ne kadar o günlerde erkeklerle eşit haklara sahip değillerse de, sömürgeciliğin bu ilk yıllarında şaşırtıcı bir özgürlük atmosferi vardır. Toprak hakları bağışlanır, miras davalarına girer ve kazanırlar. Erkek, kadın ve çocuk her birey yeni bir ülkede yepyeni gayretler içindedir. Kadınlar bu günlerde ülkelerine bağlılıklarını göstermek üzere çeşitli bayraklar dikerler. Betsy Ross "Yıldızlar ve Çizgiler"* olarak bilinen ilk bayrağı işler!.. İşte patchwork ve quilt sanatı böylesi bir atmosferden zemin kazanır. 19. yüzyıl boyunca, Amerikan kadınının sanat yaşamında oluşturmaya çalıştığı kişilik, toplumda yaygın kadın bakışı ile sınırlanmıştır. Birçok genç kız sanat akademilerine yazılmak istediğinde, "Ne istiyorsunuz Tanrı aşkına! Kadın kendi alanındaki konularla ilgilensin. Kendi alanlarındaki egemenlikleri yeterince geniş ve güzel. Çocuklar, hayvanlar, meyvalar, çiçekler ne güne duruyor?" gibi cevaplar aldılar. Resim sanatında minyatür resimler yapmaya ve pastel renkler kullanmaya zorlandılar. Ancak tam da o sıralarda quilt'le ilgilenen, quilt üretenler alabildiğince özgürdü. Coşkun renk bileşimleri ve zengin konularla bezenmiş bir insan boyu çalışmalar üretmekteydiler. Dışarıdan bakanlara hiç de olağandışı gelmez bu durum. Ne de olsa sanatçı değildir bu kadınlar. Boya malzemeleri yerine iğne, iplik, resim tahtası yerine kumaş kullanarak ürettikleri bu iş, eninde sonunda bir "kadın işi"dir. Oysa bu kompozisyonlarda seçilen konular ve isimlere şöyle bir göz atıvermek bile onların sosyal, politik ve kültürel yaşamın birer aynası olduğu gerçeğini yansıtır: "Radikal Gül" (Köleliğe karşı mücadelede rozet olarak kullanıldı), "Slave Chain Block" (Köle zinciri), "Lincoln'un Platformu", "Siyah Cuma".

Güney Afrikalı Soweto Sisters grubu için de quilt sanatı ırkçı bir rejim altında saygınlığı giderek yiten yaşamlarının, isyan dolu duygularının açığa vurulmasında bir araç, aynı zamanda belgesel niteliği olan bir dokümandır. Bir başkaldırı ve haksızlığa bir karşı koyuştur. Yazı ve görsel sanatlar yolu ile anlatım özgürlüğünden yoksun bırakılmış, eğitimdeki diğer olanakların yanı sıra sanat kurumlarına girmeleri yıllarca yasaklanmış insanlar için biraraya toplanarak yarattıkları bu motifler belki de fikirlerini özgürce dışa vurabilecekleri tek sanat dalıdır. Soweto'lu kadınlar yoğun baskıya direndikleri o günlerde, işledikleri yorgan karelerinde Siyah Afrika'yı anlatırlar. Savaşçı maskeleri. Afrika tipi evleri, giyiniş ve saç biçimlerini gösteren simgelerle Siyah Afrika'nın onurunu selamlarlar.

Ne dersiniz? Belki de gün gelecek bu alçak gönüllü sanatçılar, dikiş ustası tüm kadınlar dünyanın dört bir yanında hep birlikte yoğun bir çeyiz hazırlığına girişecekler. Benk, dil, din ayrımı olmaksızın iğneleri ellerinde yaşamı güler yüzlü bir şenliğe dönüştüren yoğun bir hazırlığa koyulacaklar. Ve tüm evreni sarıp, ısıtacak olan o büyük örtünün karelerini sevgiyle hep birlikte birleştirecekler...

Nilgün Çetinalp Erentay

* Stars and Stripes: ABD Bayrağı

Anja Meulenbelt

Kayıp Zaman

Türkçeye ilk kez 1987 yılında, *Feminizm ve Sosyalizm* adlı kitabı çevrilen yazar, yalnızca teorik kitapları ile değil ama kendini neredeyse savunmasız denecek kadar açık bir şekilde, çelişkileri, korkuları, tutkuları ve aşkları ile cesurca ortaya koyduğu romanları ile de tanınıyor.

On altı yaşında hamile kalıp, kâbus gibi geçen üç yıllık bir evlilikten sonra on dokuz yaşında, küçük bir çocuk ile yalnız başına kalan yazar, sırtını kimseye dayamadan ayakta kalma mücadelesi verir. Daha sonra öğretim üyesi olarak çalışacağı üniversitede okumaya başlar. Çok genç yaşta bir kadın olarak yaşadıkları onun feminst hareketle tanışmasının başlangıcını oluşturur. Erkek egemenliğine karşı verdiği mücadele, yazarı toplumdaki diğer egemenlik biçimlerine karşı da hassaslaştırır.

Son romanı *Kayıp Zaman*'da daha önceki kitaplarıua sık sık göndermeler yapar. Genç feminist kuşak ile tartışmalarını, Filistin Kurtuluş Hareketi'ne duyduğu sempati karşısında Hollandalı yahudi çevrelerden aldığı tepkileri, menapozu, umutsuz aşkını, ayrılığı, yalnızlığı ve bunun getirdiği hüznünü açar okuyucularına.

Politik mücadelede en önlerde yer alan bir kişi olarak "Her kararın bir bedeli var," der romanın bir yerinde: "Dışarıya karşı süper kadın olarak görünmek yorgunluktan öldürüyor insanı. Sorumluluğu başkalarından almak, her şey için bir yanıtının olduğuna, meseleyi her zaman anladığına inanmak, herkesin eteğine yapışabileceği, ama insani bir zayıflık gösterir göstermez de yakındıkları bir süper anne" olarak tanımlar kriz içinde geçen bir yılında genç feminist kuşaktan aldığı tepkileri.

Hem kadınlarla hem de erkeklerle yaşadığı aşklarla da güçlü bir kadın olmanın sancılaruu yaşar. Üniversitedeki işini kaybedip, on yıl beraber yaşadığı sevgilisiyle de işler artık yolunda gitmediği bir anda onunla tartışmalarındaki belli bir mekanizma dikkatini çeker. Kendi bağımsız kişiliğine saygı duyan, onun meşhur bir kadın olması karşısında komplekse kapılmayan ve onu olduğundan daha az göstermeye çalışmayan bir erkeğe rastladığı için kendini şanslı hissetmiştir önceleri. Çünkü böyle erkekler -Hollanda'da da!- çok değildir. Fakat madalyonun bir de öteki yüzü vardır; "Kavgalar her defasında ben daha fazlasını istediğimde, bir kere olsun birşeylere yaslanma isteği gösterdiğimde ve hep güçlü olmayı reddettiğimde başlıyordu," der.

Menapoz döneminde işini ve sevgilisini kaybettiği bir sırada, "Sanki yıllar boyunca değil de öyle bir günde yaşlaıuverdiğini," farkeder. Üstelik de yaşlanmaktan acı çekeceğini hiç hesaba katmamışken, yaşlanmanın getirdiği fiziksel değişikliklerden sanki yalnızca güzel bulunmaya alışmış ve bunun dışında kendisine pek bir değer katamamış kadınların acı çekeceğini sanırken...

Ama her şeye rağmen karamsar bir kitap değil bu roman. Benzer şeyleri yaşayan kadın arkadaşları ile sohbetlerinde, "Bütün bunları önceden görmüş olsaydık vermiş olduğumuz kararları değiştirir miydik?" diye sorarlar kendilerine. Cevap HAYIR'dır. Okunduğunda bir kadın olarak insanın kendim güçlü hissettiği bir roman bu, ödenen bedele rağmen...

Ayrıntı Yayınevi, Nisan 1996.

Ülkü Sarıca

Tel dolaplardan kadın çığlıkları

Saraybosna'da yaşanan katliamı "Kadın Efe" efsanesi ile dile getiren Gülsün Erbil Newyork'da sergi açıyor.

Mekân çahşmaları yapan Gülsün Erbil, savaşların kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkilerini, "Tel Dolaplar" adını verdiği özgün çahşıualarıyla anlatıyor. "Dünyanın neresinde olursa olsun bir savaş haberi duyduğumda vücudumda fiziksel bir acı duyuyorum." diye anlatıyor. "Körfez işgalinde de çok benzer duygular yaşadım. İnsanların çoluk, çocuk, kadm, yaşlı ve genç demeden katledilmeleri, yaralanmaları, yakınlarını kaybetmeleri onların tarifsiz, savaşı yaşamamış insanların hiç anlayamayacağı acılar yaşadıklarım düşündürüyor. Düşünsenize küçücük bir çocuk, babasını, annesini ve belki kardeşlerini kaybediyor. O sırada sosyal servislerin falan işlemediği, işleyemediği bir ortamda. Daha birkaç gün önce yiyeceğini annesinin elinden binbir nazla alırken birden açlıktan ölüyor belki. ama kimse onun çığlıklarına aldırmıyor. Korku, endişe, açlık ve fiziksel acılar. Hepsi iç içe geçmiş. Hangisi ne zaman önde bilemiyorsunuz? Peki savaşların nedeni ne? Erkek sisteminin yarattığı çıkar ilişkileri mi? İşte kadınlık, kadın ruhu burada kendini gösteriyor. O hep savaşa karşı oldu. Taa başından karşı oluyor. Belki kocası savaşa yarış heyecanı ile koştu. Ama o savaşın acısını, erkeği elinde silah naralar atarak koşmaya başladığı andan itibaren duymaya başladı. Çocuklarıu ve geride kalan yaşlıları o korumaya başladı." Atölyesinde görebildiğimiz üç boyutlu "Kadın Efe" ve "Kaduı Efe nin Beşiği" oldukça etkileyiciydi. Kadın Efe eski bir Anadolu efsanesi. Onun beşiği de bu efsanenin içindeki simgelerden biri. Gülsün. Kadın Efe nin Saraybosna'da da yaşadığını düşünüyor. "Belki bir Sırp, belki Bosna'lı bir kadın." diyor. Tel dolaplara gelince, tel dolaplar onun çocukluğunda önemli bir yere sahip. Gelişen teknolojinin olumsuz yanlarını da vurgulamak açısından bu malzemeyi kullanmış.

Dürsaliye Bedir, Londra

Rosa Montero

Sana Kraliçeymişsin Gibi Davranacağım

Roman sever misiniz? Bir de bolero? Bu romanda müziğin ritmini duymamak olanaksız. İnsanın içini ezen, hüzünlü, hani o yaşanamayan aşkların müziğini; "Senin... senin için bir dolu armağanım var... aşk gibi, sevecenlik gibi, acıma gibi... ama onları sana nasıl vereceğimi bilemiyorum, ne de sana olan tutkumu anlatmayı.. Bilmem ki nasıl söylesem; senin açlığınla dolu yüreğim. Bunun için, bunun için bütün çılgınlığımla, yemin ediyorum ki, sana kraliçeymişsin gibi davranacağım..." diyor şarkı. Ardında yatan olaylar sürprizlerle dolu. Bir solukta okuyabileceğiniz cinsten. Genç İspanyol kadın yazar Rosa Montero, Madrid'te pırıltısı eskilerde kalmış bir gece kulübünün boğuk, karanlık, gizemli ortamında yaşanamayan aşkların öyküsünü anlatıyor. Rosa, gazetecilik ve psikoloji egitimi görmüş, tiyatroyla da ilgili. Halen gazeteciliğini, İspanya'da El Pais gazetesinde sürdürüyor.

Can Yayınları , Çeviren; Ali Özçelebi.

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza ***Pazartesi*** ayağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU

Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 1.200.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 600.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

ajanda

FESTİVAL

• **İstanbul Caz Festivali**
3-15 Temmuz arasındaki festivale katılan bir çok önemli müzisyenin yanında önemli Türkiyeli cazcıları dinleme imkânı da var. Ayrıca popüler bir kaç isim de festival kadrosunda. Örneğin *The Mask and The Mirror* adlı albümü Türkiye'de çok satan Loreena Mckennitt 6 Temmuz'da Açıkhava Tiyatrosu'nda sahneye çıkıyor.

• **Uluslararası İstanbul Müzik Festivali**
Haziran ayında başlayan festival, 10 Temmuz'a kadar sürecek.

GÖSTERİ

• **Cezaevi filmleri**
Evrensel Kültür Merkezi Temmuz ayı film programını cezaevi temalı filmlere ayırmış
1, 11, 28 Temmuz "Duvar", Yön: Yılmaz Güney.
4, 12, 27 Temmuz "Yol", Yön: Şerif Gören.
6 Temmuz "Karartma Geceleri", Yön: Yusuf Kurçenli.
8, 18 Temmuz "Kelebek", Yön: Franklin J. Schaffner.
10, 22 Temmuz "Zincir", Yön: Daniel Mann.
15, 24, 31 Temmuz "Guguk Kuşu", Yön: Milos Forman.
16, 25 Temmuz "Esaretin Bedeli", Yön: Frank Darabount.
Bütün gösteriler saat 19.00'da başlıyor.

KONSER

• **Gülhane konserleri**
6, 7 Temmuz Ebru Gündeş.
13 Temmuz Yılmaz Morgül.
14 Temmuz Coşkun Sabah.
20 Temmuz İzel.
21 Temmuz Yeşim Salkım.
26 Temmuz Cengiz Kurtoğlu.
28 Temmuz Emel Müftüoğu.
Gülhane Parkı Sirkeci İstanbul.

• **Rumeli hisarı konserleri**

1, 2, 3 Temmuz Sertab Erener.
4, 5, 6, 7 Temmuz Cem Yılmaz (Şarkı söylemeyecek, komiklik yapacak.)
8, 9,1 0 Temmuz Arif Sağ.
11, 12 Temmuz Rafet el Roman.
13, 14 Temmuz Yeni Türkü.
15, 16, 17 Temmuz Muazzez Ersoy.
18, 19, 20, 21 Temmuz Yılmaz Erdoğan (O da şarkı söylemeyecek, abilik yapacak herhalde!)
22, 23 Temmuz M.F.Ö.
24, 25, 26, 27 Temmuz Mustafa Sandal.
28, 29 Temmuz Candan Erçetin.
30, 31 Temmuz Sibel Tüzün.
Bütün gösteriler saat 21.00'de başlayacak.
Rumeli Hisarı, İstanbul.

GEZİ

• **Fotoğrafevi Gezileri**
6-14 Temmuz Aladağ Geçişi,
13-21 Temmuz Akdeniz Doğa Gezisi,

27 Temmuz-4 Ağustos Kelebekler Vadisi.
Günübirlik Geziler
6 Temmuz Cumartesi İlimbey,
7 Temmuz Pazar Doğançay,
13 Temmuz Cumartesi Serindere,
14 Temmuz Pazar Darıdere,
20 Temmuz Cumartesi Kirazdere,
21 Temmuz Pazar Maden Deresi,
28 Temmuz Pazar Erikli Yaylası,
27-28 Temmuz Haftasonu Bolu-Mengen; dolunayda kamplı gezi.
Tel: 0212.251 05 66- 245 400 88

• **Gezievi Gezileri**
6 Temmuz Cumartesi Erikli Yaylası,
7 Temmuz Pazar Serindere,
14 Temmuz Pazar Kirazdere,
20 Temmuz Cumartesi Çubuk Gölü,
21 Temmuz Pazar Maden Deresi,
27 Temmuz Cumartesi Aygır Deresi,
28 Temmuz Pazar Çiğdem Yaylası,
27-28 Temmuz Haftasonu Bolu Mengen.
Tel: 0532 612 45 56/57.

TOPLANTI

• **Doğal Hayatı Koruma Derneği**, her aym üçüncü çarşambası saat 17.00-19.00 arasında Gönüllüler Partisi düzenliyor. Kendini DHKD gönüllüsü hisseden herkesin davetli olduğu bu toplantılara katılmak için Narin Sadıkoğlu'yla temas kurmak gerekiyor.
Tel: 0212. 281 03 21.

SERBEST KÜRSÜ

• İstanbul'da **Bilsak**'ta her Pazar günü gündüz saat 12.00'den akşam saat 12.00'ye kadar, herkesin istediği konu hakkında konuşabileceği Serbest Kürsü var.
Adres: Sıraselviler Caddesi, Soğancı Sokak No:7, Taksim, İstanbul.

PANO

• Uzmanından Osmanlı Türkçesi dersleri verilir. Metin çözümlemeleri yapılır. Tel: 0212. 245 00 43.

• Mimar, mühendis, kent plancısı kadınların meslek yaşamlarında cinsiyetleriyle ilgili olarak karşılaştıkları sorunların ve bunlara ilişkin çözüm önerilerinin tartışılacağı bir toplantı 20 Temmuz Cumartesi günü saat 14.00'de *Pazartesi* Ankara Bürosu'nda yapılacak. İlgilenenlere duyurulur.

• Ankara'da yaşayan boşanmış veya boşanmak isteyen kadınlar arasmda dayanışmaya yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi konusunda örgütlenebilir miyiz diye düşünüyorum. 27 Temmuz Cumartesi günü saat 14.00'de *Pazartesi* Ankara Bürosunda bir toplantı yapacağız. İlgilenenleri bekliyoruz.
Melike.

• anzavur pasajı'ndan okurumuz halil, bülent ersoy'un *yüzünü göremem...* klibini ele almamı istemişti. ancak, kral'da liste başı olmasına rağmen iki gün boyunca bir türlü göstermediler. ben de yazamadım. kendisinden özür dilerim.
ayşe

• Kadın Eserleri Kütüphanesi, arşivde çalışacak gönüllü arıyor. İlgilenenler 534 95 50'den Hülya'ya başvurabilirler.

• sevgili ayşegül, herşey için teşekkürler. ışıl'a ve ışm'a selâmlar, sevgiler...
sevgili başak, sen de herşey için sağol...
sevgili figen, nuran, saadet, iskenderun'daki misafirperverliğiniz için hepinize teşekkürler.
ayşe

Sevdi,

sevişti,

bir çocuk doğurdu,

intihara zorlandı etmeyince öldürüldü

16 yaşındaki Oruç Serin, 7 Haziran günü tarlada, kendi başına doğum yaptı ve bebeğini orada bıraktı. Bebek bulununca Oruç tutuklandı. 25 milyon kefaleti toplayan akrabalar Oruç'u hapisten çıkardı. Evde bir odaya hapsedilen ve yemek verilmeyen Oruç'a kendisini asması gerektiğini söylediler. O, "Benim bir suçum yok," diyerek bunu reddetti. 16 Haziran sabahı babası Oruç'u abisi Hüseyin'e teslim etti. Küçük abisi Hasan, köy meydanında, tahta dipçikli 16'lık kırma av tüfeğiyle ensesine 1,5 metreden tek el ateş ederek Oruç'u öldürdü. Seviştiği adam ortadan kayboldu, bebek bir ailenin yanında.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu) Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura. (Görsel Yönetmen) Semra Emre. (Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkım Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu) Beril Eyüboğlu, Emel Deniz, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nural Yasin, Tüten Ateş.
Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp.

Günü saati belli olmayanlar (Çizerler): Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can. (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Şehit Muhtar Caddesi, 60/5, Talimhane, Taksim, İstanbul.
Tel: (0212) 256 28 59, 256 98 14-15
Ankara Büro: Konur 2 Sokak, 53/ 10.
Tel: (0312) 419 09 95
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti., Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Bir-Yay.